

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZ SZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ ♦ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA VI. EM. 607.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYÉKBEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBÍZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGSZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETÉNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. ALKÉR SÁNDOR M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR ♦

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF

M. KIR. POSTAFŐMERNÖK.

A magyar posta nemzetközi önállóságának kifejlődése a kiegyezés óta.

Irta: DR. FORSTER KÁROLY m. kir. postaigazgató.

Le développement de l'indépendance internationale de la poste hongroise depuis 1867. Par le Dr. Charles de Forster, Directeur des Postes. L'auteur donne un court résumé de l'histoire du développement de l'indépendance internationale de la poste hongroise depuis le compromis, en 1867, entre l'Autriche et la Hongrie. Cette indépendance se réalisait pas à pas et en connexion avec la représentation de la Hongrie aux Congrès de l'Union Postale Universelle.

Az 1867-es kiegyezés alkalmával az osztrák kormány törekedett minél több állami feladatot az úgynevezett „közös intézendő ügyek“ csoportjába sorolni. A titkos cél bizonyára az volt, hogy amennyiben a politikai viszonyok később a „Gesamtstaat“ visszaállítását lehetővé teszik, az egységes birodalmi közigazgatás gyorsan, lehetőleg minden zökkenő nélkül ismét visszaállítható legyen.

Érthető tehát, hogy a kiegyezési törvények a postát, az állami életnek már akkor is egyik legfontosabb és legérzékenyebb szervét szintén azok közé az intézmények közé sorozták, amelyeket a két kormány egységes elvek szerint volt köteles igazgatni. (L. az 1867. évi XVI. tc. XVIII. cikkét).

A magyar posta vezetőinek hatalmas, évtizedekre nyúló küzdelmébe került a magyar posta nemzetközi önállóságát kivívni. Ennek a küzdelemnek néhány jellegzetes eseményét akarom az alábbiakban ismertetni.

A kiegyezés, mint tudjuk, a külügyek intézését közös ügynek nyilvánította. Az 1867. évi XII. tc. 8. cikke e tárgyban a következőképpen rendelkezik: „ a birodalom diplomaticai és kereskedelmi képviseltetése a külföld irányában és a nemzetközi szerződések tekintetében felmerülhető intézkedések, mindkét fél miniszté-

riumával egyetértésben és azok beleegyezése mellett, a közös külügyminiszter teendői közé tartozik.“ Nemzetközi szerződéseket tehát a két állam nevében csak a személyében azonos uralkodó, a közös külügyminisztere útján, köthetett és az uralkodót illetve meg az egyezmények ratifikálása, megerősítése is. A gyakorlatban ez úgy történt, hogy a nemzetközi kongresszusokra kiküldött magyar és osztrák delegátusok részére az uralkodó közös meghatalmazást állított ki. A nemzetközi szerződéseket megerősítő, ratifikáló okmány szintén egységes volt.

A postaszerződések közül a fontosabbak szintén az államszerződések csoportjába tartoznak, amelyeket tehát az államfő, illetve a kormány nevében kötnek meg. Ilyenek voltak már kezdettől az Egyetemes Postaegyesület szerződésai, továbbá egyes külföldi államokkal régebben kötött postaszerződések pl. a német birodalommal 1872-ben, Oroszországgal 1874-ben, Görögországgal 1879-ben stb., kötött postaszerződések, hasonlóképpen az 1875-ben kötött Szent-Pétervári Nemzetközi Távirdaegyezmény. Ezeknél a fontos, államszerződéseknek tekintendő és a törvénytárunkba becikkelyezett megállapodásoknál a külügyminisztérium szigorúan ragaszkodott ahhoz, hogy a monarchia kifelé való egysége megóvassék. Szerződő félként ezért a szerződések bevezető részében vagy az uralkodó (így az 1872-ben Németországgal kötött postaszerződésnél és az 1875-ös nemzetközi táviróegyezménynél), vagy pedig az „osztrák-magyar monarchia“, illetve „Ausztria-Magyarország“ szerepelt.

A postaszerződéseknek „Ausztria-Magyarország“ részéről való megkötését a magyar posta, önállóságára való hivatkozással, nem jó szemmel nézte és szívós küzdelmet indított a külfölddel szemben való teljesen önálló szereplés elismeréséért.

A küzdelem az „Egyetemes Postaegyesület“ kongresszusaival kapcsolatban indult meg. Az első lépés az 1897-ben Washingtonban tartott V. Egyetemes Postakongresszus alkalmával történt. Jelentős segítségére volt e tekintetben a magyar kormánynak Bosznia-Herzegovina okkupációja is. A közös hadügyminiszter ugyanis, aki az 1879. LII. t.-cikkkel ellentétben*, a boszniai postaügyeket intézte, a washingtoni postakongresszust megelőzően a magyar kormány ellenzése dacára keresztülvitte, hogy Bosznia-Herzegovina önálló tagként belépjen az Egyetemes Postaegyesületbe. Felmerült tehát a kérdés, hogyan szerepeljen Bosznia és Herzegovina a postakongresszuson, nevezetesen kik és minő alakban kapják az uralkodótól a megbízólevelet, a szerződés bevezetésében hol és hogyan szerepeljen Bosznia-Herzegovina és végül az aláírásnál minő legyen a sorrend.

Meg kell említenem, hogy az 1874. évi berni I. Egyetemes Postakongresszus óta az 1891. évi bécsi IV. kongresszusig az eljárás a fen-

*) A hivatkozott tc. szerint Bosznia-Herzegovinában a posta és táviró ügyeket „az osztrák-magyar monarchia mindkét államterületének szakminisztereivel egyetértőleg, Bosznia és Herzegovina országos igazgatása“ fogja rendezni. Ennek dacára a postaigazgatást a közös hadügyminiszter intézte és pedig oly önállóan, hogy a magyar postaigazgatás néha csak a Nemzetközi Postairoda körözüvényeiből értesült a boszniai posta változásairól.

tiük tekintetében a következő volt. Az uralkodó egységes, közös okmányt állított ki, amelyben először az osztrák, azután a magyar posta kiküldöttein nevezte meg, mint kongresszusi meghatalmazottakat. A szerződés bevezető részében mint a szerződést megkötő fél „l'Autriche-Hongrie“, azaz Ausztria-Magyarország szerepelt. A szerződés végén az aláírásoknál ellenben a két állam meghatalmazottai már külön csoportban voltak, igaz, hogy Magyarország nem a francia abc sorrendjében, mint a többi államok, hanem közvetlenül Ausztria után jött.

Ez volt a helyzet Bosznia-Herzegovina belépéséig az Egyetemes Postaegyesületben. A magyar kormány az új helyzetre hivatkozva kérte a közös külügyminisztert — mint aki az uralkodó által kiállítandó meghatalmazás tárgyában az előterjesztésre hivatott volt — hogy az uralkodó három külön meghatalmazást állítson ki, t. i. egyet az osztrák, egyet a magyar és egyet a bosnyák delegátusok részére. Az osztrák kormány, hasonlóképpen a vele ilyen ügyekben mindig egy véleményen levő külügyminiszter ez ellen élesen tiltakozott. Szerintük ez az eljárás a monarchia kifelé való, tehát nemzetközi egységét teljesen helytelen világításba helyezné. Jellemző volt az akkori osztrák túlsúlyra, hogy a külügyminiszter a tárgyalások befejezését nem is várta be, hanem már az iratváltások közben intézkedett az egységes, közös meghatalmazás kiállítása iránt. Az okmányt azután — a korábbi szokásnak megfelelően — átadták az osztrák posta első delgátusának, ami a magyar posta kiküldöttein természetesen bántó volt.*)

A magyar kormány kénytelen volt az adott helyzettel számolni. A magyar delegátusok azonban utasítást kaptak annak megkísérlésére, hogy a kongresszus által alkotandó szerződés bevezető részében Magyarország külön, a francia abc sorrendjében szerepeljen. Minthogy azonban az osztrák delegátusok a magyarokat nem támogatták és egyébként is az együttes meghatalmazás miatt Magyarország külön szereplése ellen a kongresszusi irodának aggálya volt, kénytelenek voltak delegátusaink a korábbi eljárásban megnyugodni. De a kongresszuson egyéb tekintetben már közjogilag is jelentős haladást értek el delegátusaink: A magyar címer és zászló a többi nemzeteké mellett szerepelt, a magyar kiküldöttek, akik akkor, (Quae mutatio rerum!) Szerbiának meghatalmazottaiként is szerepeltek, a kongresszusi teremben nem az osztrákok mellett, hanem külön ültek, stb. Az aláírásoknál szintén sikerült kivívniok, hogy Ausztria és Magyarország necsak külön-külön szerepeljen — mint

*) A osztrák postának és magától értetődően az osztrák postavezérigazgatónak a magyar posta, illetve magyar postavezérigazgató felé való helyezése Ausztriának állandó gondja volt. Amikor a magyar kereskedelemügyi minisztérium postaszakosztálynak vezetője „elnökigazgató“ lett, hamarosan minden osztrák kerületi postaigazgató megkapta a „Präsident = elnök“ címet; amikor pedig a magyar posta elnökigazgatója a külföldi címzésekhez hasonlóan „postavezérigazgatóvá“ neveztetett ki, úgy segítettek magukon az osztrákok, hogy egy bizonyos idő múlva az osztrák postavezérigazgató valóságos belső titkos tanácsos címet kapott. Ennek nagy jelentőségét csak akkor értjük meg, ha figyelembe vesszük, hogy ezt a címet nem is kapta meg mindenik miniszter. Arról természetesen álmodni sem lehetett, hogy a magyar postavezérigazgató is kegyelmes címet kapjon.

már addig is —, hanem a magyar delegátusok az országuk nevének a francia abc sorrendjének megfelelően Ausztriától elkülönítve írhatták alá az okmányokat.

Bosznia-Herzegovina szereplése azonban bonyodalmakra vezetett. A szerződés bevezető részében ugyanis, noha Ausztria-Magyarország együtt, egybefoglalva szerepelt, Bosznia-Herzegovinát teljesen külön az abc-nek megfelelő sorrendben vették fel. Ugyanígy írták is alá a szerződést a bosnyákok. A dualizmus ilyen megbolygatása még a közös minisztériumoknak is kellemetlen volt, mondhatni a későbbi dualizmus előszelének látszott ez az eset. Erre t. i. a meghatalmazás kiállításakor nem is gondolt a külügyminiszter.

A magyar kormány helyzete — az ellenzéknek közjogi kérdésekben való rendkívüli érzékenysége miatt — még sokkal kellemetlenebb volt. Ezért a magyar kormány, hogy a parlamenti vihart megelőzze, egy — nemzetközileg kissé szokatlan — eszközhöz folyamodott. Ennek megértésére rá kell mutatnom arra, hogy a nemzetközi szerződések becikkelyezése a következőképpen történik. A becikkelyező törvény 1. §-a kimondja, hogy az itt és itt, ekkor és ekkor kötött pl. egyetemes postaszerződés az ország törvényei közé iktattatik. A 2. §. rendszerint így hangzik: „A szerződés francia eredeti szövege és hivatalos magyar fordítása a következő“. Ezután ugyanebben a szakaszban következik a szerződés teljes szövege, amelynek bevezető része pl. a postaszerződéseknél, a következő: „Egyetemes postaszerződés kötöttet Afghanistan stb. között“. A magyar kormány a washingtoni egyetemes postaszerződést annak „bevezető része“ nélkül, tehát tulajdonképen csonkán iktatta a 2. §-ba, viszont a törvény az 1. §-ban saját maga sorolta fel a szerződést kötő államokat. Minthogy itt már nem az eredeti szerződés szövegéről volt szó, a sorrendet megváltoztatták akként, hogy az államok felsorolása így kezdődött: „Magyarország, Ausztria, Bosznia-Herzegovina“. A magyar kormány, hogy a külügyminiszter aggályai a szöveg ellen ne jussanak érvényre, a külügyminiszter előzetes értesítése nélkül sürgősen megszerezte a fenti módon szövegezett törvényjavaslathoz az uralkodó előzetes hozzájárulását és a törvényjavaslatot a parlament elé terjesztette. Ezáltal tehát a magyar kormány tulajdonképen — úgy mint a külügyminiszter annak idején a közös meghatalmazás kiállításánál — fait accompli-t teremtett. A szerződés tényleg ilyen alakban került a magyar törvénytárba.

A sok vitát okozó washingtoni postaszerződés után érthető volt, hogy a legközelebbi, Rómában összeülő egyetemes postakongresszus előkészítésénél mindegyik érdekelt fél teljes erővel törekedett a saját felfogását érvényre juttatni.

Az ügy közjogi fontosságára való tekintettel a minisztertanács állásfoglalása után maga a magyar miniszterelnök fordult átíráttal a külügyminiszterhez. Kifejtette, hogy a közös meghatalmazás ellen Magyarország már a washingtoni postakongresszus alkalmával tiltakozott és bár a külügyminisztert nem sikerült álláspontjától eltéríteni, úgy látja, hogy Bosznia-Herzegovina külön szerepeltetése olyan közjogi következményekkel járhat, amit a külügyminiszter sem akarhat. A magyar kormány tehát kénytelen ragaszkodni ahhoz, hogy a ma-

gyar képviselők külön meghatalmazást kapjanak és így Magyarország neve a szerződést kötő államok között Ausztriától elkülönítve szerepeljen. Bosznia-Herzegovinára vonatkozóan pedig a magyar kormány azt javasolja, hogy bár nemzetközileg nem volna szükséges a két okkupált tartomány külön szereplése, mégis nem tesz ez ellen kifogást arra való tekintettel, hogy egyes más országoknál is a gyarmatok egy része külön szerződő félként van feltüntetve. Kéri azonban, hogy a bevezető rész a szerződésben ilyen módon legyen szövegezve:

Ausztria

Ausztria Magyarország (Bosznia Herzegovinára)

Magyarország.

A külügyminiszter nem akart engedni. Kijelentette, hogy a közös okmánytól az uralkodó személyének azonosságára való tekintettel nem térhet el. Belátja azonban, hogy a meghatalmazásnak egy példányban való kiállítására és annak az osztrák delegáció részére való átadása a magyar delegátusokat joggal bánthatta. Azt javasolja tehát, hogy a korábbi eljárástól eltérően az eredeti meghatalmazásról három hiteles másolatot állítsanak ki, ú. m. az osztrák, a magyar és a bosznia-herzegovinai kiküldöttek részére. Az eredetit pedig a római, quirináli osztrák-magyar követségnél helyezték letétbe.

A magyar kormány szigorúan kitartott álláspontja mellett. Az újabb átiratában hivatkozott az 1888. évi osztrák-magyar postaszerződésre, amelynek 14. cikke szerint „új szerződések és egyezmények megkötése és fennállók megváltoztatása végett idegen kormányokkal tartandó tárgyalásokon mindig mindkét miniszternek egyenjogú és önálló szavazattal bíró képviselői vesznek részt.” Ennek az egyezménynek első sikeres gyakorlati alkalmazása volt egyébként — amire a kormány hivatkozott is — az 1898-ban Oroszországgal kötött postaszerződés, amelynél a megállapodást már két külön okmányba foglalták, ú. m. egyet Ausztria-Oroszország és egyet Magyarország-Oroszország részére. Joggal kérhette tehát a magyar kormány, hogy ezt az elvet itt is évenyessítsék. Ha az egyetemes postaszerződések-ről minden állam részére külön okmányt állítanának ki, abban természetesen az érdekelt állam neve szerepelne az első helyen, tehát Magyarország is ilven okmányt kapna. Minthogy azonban az egyetemes postaszerződésekről csak egy okmányt állítanak ki, abban kell az ország nevének önállóan szerepelnie. Ehhez pedig az szükséges, hogy a meghatalmazás külön okiratba foglaltassék, mert máskülönben ugyanaz a helyzet állana elő, mint Washingtonban.

A vita huzamosabb ideig tartott és végeredményben azzal a magyar kormány által javasolt megoldással végződött, hogy a meghatalmazásokat nem az uralkodó, hanem a magyar, az osztrák és a Bosznia-Herzegovina-i kormányok, illetve ez utóbbi nevében a közös hadügyminiszter külön-külön adták. Hozzájárult a külügyminiszter ahhoz is, hogy a szerződés bevezető részében Ausztria és Magyarország külön-külön szerepeljen. Ragaszkodott azonban ennek ellenében ahhoz, hogy Bosznia-Herzegovina is külön legyen feltüntetve. Sőt a ratifikálás terén is kénytelen volt engedni a külügyminiszter. Minthogy ugyanis a kiküldöttek meghatalmazásait nem az államfő,

hanem a kormány, illetve a kereskedelemügyi miniszter írta alá, a magyar ratifikáló okmányt is a magyar kereskedelemügyi miniszter állította ki és azt a külügyminiszter külön tette le az olasz királyi kormánynál. Az a királyi rendelet azonban, amely a római postakongresszusra szóló meghatalmazások ilyen alakban való kiállítását engedélyezte, hangsúlyozta, hogy az eset egyéb tekintetben praecedensül nem szolgálhat. A külügyminisztert a magyar kormánynak leginkább az az érve győzte meg, hogy az egyetemes postaszervezés tulajdonképpen nem államszerződés, hanem a postaigazgatások szerződése. Megvallhatjuk, hogy ez az érve nem volt helytálló. Az egyetemes postaszervezéseket mindig kifejezetten a kormányok, sőt a római delegátusainktól eltekintve, az államfők meghatalmazottai írták alá és azt az egyetemes postaegyesület minden államában törvénybe is iktatják. A cél azonban a jelen esetben igazán szentesítette az eszközöket: A római egyetemes postakongresszuson Magyarország teljesen önállóan vett részt, neve úgy a szerződés bevezető részében, mint az aláírásoknál Ausztriától teljesen elkülönítve szerepelt, a ratifikálási okmányt pedig a magyar királyi kereskedelemügyi miniszter állította ki.

A Magyarország nemzetközi önállóságért vívott, évtizedekre nyúló harcnak egyik nemcsak postatörténeti, hanem általános jogtörténeti szempontból is fontos és még a hazai nemzetközi jogászaink előtt is kevésbé ismert része az előbbieken röviden vázolt fejlődés. Ma a világháború után, különösen a legújabb nemzedék talán nem is igen érti, hogy miként lehetett annyi erőt ilyen „közjogi” küzdelmekre áldozni. Magam is az elsárgult iratok lapozgatása közben sokszor gondoltam arra, hogy a nagy önállósági harcnak szomorú vége lett, olyan, amilyent nem akartunk. De, azt hiszem, ha a nagy küzdelemnek ma már csak történelmi értéke és érdekessége van is, mégis büszkének lehetünk mi postajogászok arra, hogy Magyarország első ízben egy postaszervezés kapcsán szerepelt, mint Ausztriával együttesen nemzetközi szerződést kötő, de teljesen különálló nemzetközi jogalany.

A postamesteri segéd személyzet utánpótlása.

Írta: LENGYEL SÁNDOR m. kir. postatanácsos.

Recrutement du personnel auxiliaire des maîtres de poste. Par Alexandre Lengyel, conseiller des postes roy. hongr.

En continuant son article pui le dans le No. 9 de la „Magyar Posta“ de 1931, l'auteur s'occupe à dissiper les appréhensions surgies à l'égard du règlement proposé de l'admission et de l'emploi des aides de bureau de poste.

A „Magyar Posta“ mult évi 9. számában a fenti cím alatt megjelent közleményem nemcsak figyelmet keltett az érdekelt körökben, de az egyik szaklapban cikksorozat formájában élénk visszhangja is támadt. Az ügy érdekében állónak tartom ezért, ha az alábbiakban röviden visszatérek e kérdésre s újból rávilágítva egyes

ténykörülményekre, igyekszem azokat az aggodalmakat eloszlatni, amelyeket közleményem egyik-másik részének félreértése, egyoldalú s néha önkényes magyarázata az érdekeltek egy részében kelthetett, mert hiszen a cél csak az lehet, hogy a kérdés rendezése az összes érdekek figyelembevételével s az összes érdekelteket megnyugtató módon történjék meg.

Ezek az aggályok főleg három irányban merültek fel s abban csúcsosodtak ki, hogy

1. a postamester a teljes anyagi és erkölcsi felelősség folytán a hivatali kisegítők kiválasztásánál és felvételénél a minden befolyástól mentes korlátlan jogot nem nélkülözheti;

2. az érettségizett férfiak részére a hivatali kisegítői, illetve postakiadói pálya nem megfelelő, azt tehát komoly élethivatásként választani nem fogják, az átmenetileg vagy kényszerűségből ide jövő alkalmazottak pedig nem kívánatosak;

3. a hivatali kisegítők kötelező javadalmazása ellenkezne a postamesternek autonóm jogaival és lehetetlenné tenné a postamesteri hivatalok racionális üzemvitelét, mert sok esetben elbírhatatlan terhet jelentene a postamestereknek. Ezért a kisegítők javadalmazásának kérdését, mint kizárólag magánügyet, teljesen a postamester és alkalmazottja közti megegyezésre kell bízni.

Az első kérdést illetőleg a postamester teljes anyagi és erkölcsi felelőssége alapján, továbbá a postamesteri hivataloknál állítólag elkerülhetetlen közös munka, valamint az alkalmazottak fegyelmezése és jó postásokká való nevelése szempontjából az érdekeltek egy része szükségesnek tartaná, hogy a postamester alkalmazottait s így különösen a felveendő hivatali kisegítő személyét minden befolyástól mentesen továbbra is maga választhassa meg. E felfogás szerint ugyanis a postamester nem vehet fel olyan valakit hivatali kisegítőként, akit közvetlenül vagy közvetve nem ismer, mert ismeretlen egyén munkájáért felelősséget nem vállalhat, annak megbízhatóságáról nincs meggyőződve, előélete, modora ismeretlen előtte. Emellett az olyan hivatali kisegítő, aki tudja, hogy felvétele az igazgatóság közbejöttével történt, nehezebben volna fegyelmezhető, helyes irányban nevelni pedig csak azt tudja a postamester, akit e célra maga választott ki.

Véleményem szerint azonban a postamester felelőssége a kisegítő munkájáért nem oly súlyos, ami indokolná az említett álláspontot. A kisegítő ugyanis a fennálló szabályok értelmében a kezelés egyik ágában sem foglalkoztatható állandó felügyelet nélkül. Ha tehát a postamester ezt az állandó felügyeletet s az ebből folyó határozatos ellenőrzést köteleességszerűen gyakorolja, akkor a hivatali kisegítő a maga korlátozottabb munkakörében alig követhet el oly cselekményt vagy mulasztást, amiből a postamesterre anyagi kártérítési kötelezettség hárulhatna. Ezt az anyagi felelősséget egyébként nagyban enyhíti a hivatali kisegítő büntetőjogi és a postamesterrel szemben kimondott magánjogi felelőssége, mert ez egyrészt hűséges munkára készíti az illetőt és visszariasztja a visszaélésektől, másrészt a helyesen szabályozott magánjogi felelősség a postamesternek kellő anyagi biztosítékot nyújthat. Ha pedig az ellenőrzés

volt hiányos és ebből kifolyólag állott be a postamester kártérítési kötelezettsége, akkor természetesen viselnie is kell a következményeket. Ebből a szempontból tehát a postamester előtt addig talán ismeretlen hivatali kisegítő, akit a postaigazgatóság előzetes elbírálás alapján alkalmasnak és érdemesnek talált erre az alkalmazásra s akivel szemben így az erkölcsi felelősség nagyobb részét is átvállalta magára, nem lehet veszélyesebb munkaerő, mint a helybeli vagy szabadon választott kisegítő. A későbbiek folyamán az anyagi felelősség ugyanis nagy mértékben enyhül és korántsem oly súlyos, mint ahogyan azt az aggodalmaskodók magyarázzatják. A m. kir. postamesteriek szolgálati szabályzata ugyanis már határozott formában kimondja, hogy ha a szakképesített kiadó mulasztásai vagy cselekményei körül a postamestert különösen a felügyelet és ellenőrzés tekintetében mulasztás nem terheli, a kártérítési kötelezettség alól „mentesítendő”. Ez tehát nemcsak lehetőséget nyújt, hanem parancsoló szabályt jelent a felelősség alól való mentesülést illetőleg. Ezt pedig nem lehet azzal a kijelentéssel lekicsinyelni, hogy „amíg baj nincs, minden ellenőrzés megfelelő, ha azonban baj van, kitűnik, hogy a megfelelő ellenőrzés sem volt megfelelő.” Ez a beállítás bántó a felsőbbbségre, mert azt jelenti, mintha a felsőbbbség mindenáron bünbakot keresne a postamesterben, hogy az anyagi felelősséget ráháráthassa.

Az előbbi cikkem nyomán támadt vita során elhangzott az az állítás is, hogy a postamesteri hivataloknál a kezelési rendszer elkerülhetlenné teszi a közös munkát s a harmonikus összeműködés csak a helyesen kiválasztott munkaerők ily közös munkájával biztosítható, ami viszont kizárja azt, hogy a postamester lekösse magát oly kisegítővel szemben, akit nem ismer.

Nem tudom, milyen közös munkáról lehet itt szó; mert olyan közös munkát, amelynél az egyéni felelősség utólag nem állapítható meg, nem lehet helyesnek elismerni. Az ily munkából nem lenne harmónia, hanem khaosz, amelyben elvész az egyéni felelősség érzete, amire pedig a nagy értékeket kezelő postánál oly elengedhetlenül szükség van. Nem is akarom feltételezni, hogy ily közös munkára történt volna célzás, mert nagyon rossz szolgálatot tenne az a postamestereknek, aki ezt tényleg fennálló és elkerülhetetlen állapotnak mondaná. Szerencsére ez a valóságban nincs is így s ha vannak is e tekintetben hiányosságok, azt ellenkezőleg minden rendelkezésre álló eszközzel ki kell írtani, mert harmonikus munkát csak az egyéni felelősséget kidomborító helyes munkabeosztással és mindenre kiterjedő hathatós ellenőrzéssel lehet biztosítani. Ebbe a munkába pedig az igazgatóság által ajánlott hivatali kisegítő is épen oly jól bele tud illeszkedni, mint az, akit a postamester szabadon, saját emberismeretére támaszkodva vett fel. E kérdésben a postamester fegyelmező ellenőrzésén van és lesz mindig a hangsúly.

Ami viszont a fegyelmezést illeti, a fegyelem gyakorlásának nem az az előfeltétele, hogy a hivatali kisegítő csakis a postamestertől függjön. Eréllyel, tapintattal, jó bánásmóddal és kellő ellenőrzéssel mindenkivel szemben lehet fegyelmet tartani. Sőt a fegyelemérzést csak erősíti az, ha a hivatali kisegítő tudja és érzi, hogy nem csak

a postamester áll felette, hanem a felsőbb hatóságok is, amelyeknek szintén megvan a fegyelmi és ellenőrzési joguk s amelyek a postamesternek és alkalmazottaik érdekeit egyaránt figyelembe veszik.

Javaslataimban egyébként csak arról volt szó, hogy az igazgatóságoknak nagyobb befolyásuk legyen a jövőben a hivatali kisegítők felvételénél, nem pedig arról, hogy a postamestereket kényszerhelyzet elé állítsuk. Eddig a postamesterek hozták javaslatba a kisegítő személyét, akit az igazgatóság csak a bemutatott okmányokból ítélt meg, de nem volt módjában tüzetesebben megállapítani azt, hogy az illető személyes tulajdonságai és képességei alapján alkalmas lesz-e a postai pályára. Javaslatom szerint pedig a kisegítőjelöltek — pályázati hirdetések alapján — az igazgatóságoknál jelentkeznének s a bemutatott okmányok és az előzetesen leteendő alkalmassági vizsga eredménye alapján megfelelőnek talált anyagból választhatnának a postamesterek igényeiknek megfelelő kisegítőket. Ebből tehát meggyőződésem szerint semmiféle hátrány vagy veszedelem nem származhatnék a postamesterekre. Hiszen ha a hivatali kisegítő a gyakorlati szolgálat folyamán az előzetes elbírálás dacára nem válik be, — mert természetesen ily esetek is előfordulhatnak, — mód van rá a szabályokban, hogy az igazgatóság a működési engedélyt a postamester javaslatára minden körülményesebb és hosszadalmasabb eljárás mellőzésével visszavonja. A postamester tehát indokolt esetben nehézség nélkül megszabadulhat a meg nem felelő kisegítőtől és a vele szemben vállalt kötelezettségtől.

Tapasztalati tény az, hogy a postamesterek által szabadon választott kisegítők közt is mindig akadnak kivetni valók, tehát az sem oly feltétlen biztos módszere a helyes utánpótlásnak. A teljesen szabad választás joga talán megillette a postamestert a régi értelemben vett hivatali kisegítővel szemben, akik minden különösebb jog és kötelezettség nélkül tényleg csak a postamester személyéhez kötötten, méltányossági okokból engedélyezett nem rendszeres munkaerők voltak, más postahivatalnál szolgálatot nem teljesíthettek s a kiadói képesítés megszerzésére igényt nem tarthattak. Abban a pillanatban azonban, amikor a 30.400/1929. sz. rendelet ez előírt feltételeknek megfelelő hivatali kisegítőknak megadta a lehetőséget és jogot a kiadói képesítés megszerzésére és arra, hogy annak birtokában bármely postamesteri hivatalnál alkalmazást vállalhassanak, ez a személyhez kötöttség megszűnt. A hivatali kisegítő most már csak ideiglenesen, a kiadói képesítés megszerzéséig, illetve az egy évi kötelező kiadói szolgálat eltöltéséig van egy hivatalhoz kötve. Hivatása pedig nem csupán az, hogy az őt először alkalmazó postamesternek legyen a segítsége, hanem hogy a postaszolgálat helyes és önálló ellátására alkalmas és képes munkaerő váljék belőle. A régi állapottal szemben tehát a postamesterek egyéni érdekei helyett az általános szolgálati érdekek léptek előtérbe a hivatali kisegítő felvételénél. S ezzel véleményem szerint természetesen megszűnt a postamestereknek az a joga, hogy a hivatali kisegítő személyének megválasztásánál minden korlátozás nélkül járhassanak el. Annak az elbírálására ugyanis, hogy ki lesz alkalmas és képes a postamesteri hivatalok szolgálatának önálló ellátására, illetve hogy kiben vannak

meg kellő mértékben az erre hivatott személyzettől megkívánt követelményeket kielégítő előfeltételek, elsősorban az illetékes felsőbb postai hatóságok vannak hivatva.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy erre az előzetes elbírálásra nagyon is szükség van. Ennek legújabb bizonyítékát szolgáltatották a folyó év tavaszán Budapesten tartott kiadói tanfolyam felvételi vizsgái. Erre a tanfolyamra oly hivatali kisegítőket jelölt ki a budapesti postaigazgatóság, akiknek hosszabb, átlag három évi gyakorlati szolgálatuk volt. Ezeknél tehát a hosszabb szolgálatra tekintettel kellett lenni s emberi szempontból bizonyos méltányosságot kellett gyakorolni. Az eredmény mégis az lett, hogy a méltányosan enyhe elbírálás dacára a vizsgabizottság a jelöltek 15 százalékát kénytelen volt a tanfolyam hallgatására alkalmatlannak nyilvánítani, mert nem rendelkeztek azokkal a minimális képességekkel, amelyeket a vonatkozó rendelkezés szerint a felvételi vizsgán meg kell követelni. Sőt egyik-másik hivatali kisegítő a legegyszerűbb ismeretekből (helyesírás, számolási készség stb.) oly nagyfokú tudatlanságot árult el, hogy működési engedélyük visszavonása mellett őket a szolgálatból is el kellett bocsátani, mert semmi remény nem lehetett arra, hogy valamikor is használható munkaezők legyenek. Ez az eredmény a legjobban mutatja, hogy a postamesteriek által szabadon választott hivatali kisegítők jelentékeny százaléka nem felel meg az általános szolgálati érdekekből előírt követelményeknek. Fontos érdeke tehát a szolgálatnak, hogy a felveendő hivatali kisegítők képességeit a felsőbb hatóságok már az engedélyezés előtt elbírálják.

Az érettségi vizsgát tett férfiak alkalmazásával szemben az az aggodalom merült fel, hogy az érettségi vizsga annyira növeli az illetők önértetét és ambícióját, hogy azt a postakiadói pálya sem a kezdő alkalmazás alantassága folytán, sem a jövő kilátások tekintetében nem elégíti ki. Tehát hiába óhajtanók, az érettségisek úgy sem fognak nagyobb számban erre a pályára jönni. Miután pedig a postamesteri hivatalok szolgálatának ellátásához állítólag nem szükséges magasabb iskolai képzettség s az alacsonyabb végzettségűek vágyainak, igényeinek a jövő szempontjából is teljesen megfelel a hivatali kisegítősködés, maradjunk meg a 4 középiskolánál, sőt férfi kisegítőknél szállítsuk le a 18 éves korhatárt, hogy az iskola padjaiból közvetlenül, tehát romlatlanul kerülhessenek a postamesteri hivatalokhoz. A nőket pedig ne bántssuk, mert azok sok tekintetben jobban megfelelnek itt, mint a férfiak.

Tény az, hogy ma, amikor 2—3 évig — sokszor díjtalan alkalmazásban — kell várni a hivatali kisegítőnek, amíg tanfolyamra kerülhet s amikor állandóan annyi képesített kiadó van állás nélkül, nem valami kecsegtető kilátásokkal biztat a hivatali kisegítői alkalmazás. De ennek főleg, sőt talán kizárólag az a túlzusufaltság az oka, amire mint fennálló tényre már előző közleményemben rámutattam. Az orvoslás módja pedig csak egy lehet: meg kell szüntetni a túlzusufaltságot. Ha sohasem lépünk erre az útra, ha nem korlátozzuk a körülmények által megkívánt legszigorubb mértékben az új hivatali kisegítők felvételét, akkor oda jutunk, hogy képezünk ugyan ki kiadókat, de tényleges elhelyezést és így megélhetést nem tudunk

nekik biztosítani, hanem csak növeljük az állástalanok számát. Azokat, akik komoly szándékkal, életlehetőséget keresve akarnak a postamesteri hivataloknál elhelyezkedni, a mai viszonyok tényleg nem nagyon csábíthatják. Ha azonban a hivatali kisegítők s ezzel együtt a kiadók létszámát a felvétel korlátozásával fokozatosan a kellő mértékre leszállítjuk, a helyzet lényegesen megváltozik s nem lesz annyira megvetendő elhelyezkedési lehetőség a postamesteri hivatal. Mert ha csak annyi lesz a kiadók és kisegítők száma, amennyit a postamesteriek a forgalom által indokoltan alkalmazni tudnak és alkalmazni kénytelenek is, akkor már elérjük azt, hogy a kiadók állandó alkalmazáshoz juthatnak s már kisegítő korukban is megfelelő, méltányos javadalmazást kaphatnak.

Ma, amikor a diplomás fiatalság ezrével lézeng állás nélkül s ezeknek megsegítése már országos kérdéssé vált, nem azt keresik az érdekeltek, hogy melyik pálya ad már a kezdet-kezdetén is bizonyos tekintélyt, hanem azt, hogy melyik ad kenyeret. És ha azt fogják látni, hogy a postakiadónak is megvan a szerény megélhetése és az érettségi vizsga kilátásokat, előnyöket nyújt a jövőre nézve is, bizonyára megfelelő számban felkeresik ezt a pályát is. Nem kell tehát attól félni, hogy az érettségis férfiak a kérdés helyes szabályozása után sem fognak idejönni. Sőt megállapítható, hogy az adott viszonyok folytán az utóbbi időkben már is nagyobb számban jelentkeznek érettségis férfiak is hivatali kisegítőnek.

Az érettségire pedig nem azért van szükség, mintha az a postamesteri hivatalok szolgálatának ellátásánál nélkülözhetetlen volna, hanem azért kívánatos, mert a magasabb iskolai tanulmányok végzése fejleszti az általános tudást és műveltséget, szélesbíti a látókört és nagyobb öntudatot biztosít az egyénnek. Az ily tulajdonságokkal felruházott alkalmazottak pedig bizonyára jobban megállják a helyüket minden körülmények közt. Ezért kíván ma már a posta az I. oszt. postamesterektől érettségi vizsgát, amiről régen szó sem volt s ezért kívánatos az érettségis férfi alkalmazottak számának szaporítása a postamesteri hivataloknál is.

Ezen az úton egy másik, talán most még távolabb fekvő, de személynzet-politikai szempontból előbb-utóbb megvalósítandó célt is megközelíthetünk. Mindenütt megvan ma már az arra való törekvés, hogy a fiatalságnak az egyes pályákra való özönlését meggátolják s ezzel kapcsolatban a szükséges ember-anyag helyes kiválasztását különböző eszközökkel (a tanulmányi idő meghosszabbítása, az alkalmazás feltételeinek szigorítása, a gyakorlati szolgálat kiterjesztése stb.) minél teljesebb mértékben biztosítsák. A kincstári postahivatalokhoz szükséges forgalmi tisztviselők utánpótlásánál igen célszerű eszköznek látszik ebből a szempontból az, hogy a forgalmi díjnokokat, vagy legalább azok egy részét a postamesteri hivataloknál bizonyos irányban már kipróbált és bevált érettségis hivatali kisegítők és kiadók sorából toborozzuk. A postamesteri hivataloknál ugyanis a kisebb méretek folytán jobban áttekinthető a szolgálat egész menete. Az ily hivatalok tehát sok tekintetben alkalmasabbak a kiképzésre és az érdekeltek képességeinek kipróbálására, mert több mód van arra, hogy az alkalmazottak a szolgálat minden ágában

béhatóan foglalkoztatva, rátermettségüknek tanujelét adják. Emellett a postamesteri hivataloknál az alkalmazottak jórészt a postamester családjá körében élnek, tehát nemcsak a hivatalban, hanem a hivatalonkívüli magánéletben tanúsított magatartásuk, viselkedésük, egyéni és jellembeli tulajdonságaik is jobban megismerhetők, mint a kincstári hivataloknál, ami a jövő alkalmazás szempontjából szintén felette kívánatos.

Nem tartozhatik jelen cikkem keretébe ennek a kérdésnek részletesebb fejtegetése, csak egy újabb szempontra mutattam rá, amely a postamestereket igen szép feladat elé állítaná, mert belekapcsolná őket a kincstári tisztii személyzet utánpótlásának munkájába s amely újabb indok volna arra, hogy az érettségis férfiak számát a postamesteri hivataloknál szaporítsuk.

Ezekkel ellentétben azt, hogy a férfi hivatali kisegítőket a 18 éves korhatár leszállításával a 4 középiskola elvégzése után már 14—16 éves korban lehessen alkalmazni, teljesen elhibázott lépésnek tartanám. A postaszolgálat elsősorban feltétlen komolyságot, lelkiismeretességet és határozott célkítűzést kíván meg az alkalmazottaktól. Hogyan képzelhetjük el, hogy egy még alig serdülő gyermekben ezek a kellékek megvannak? A hivatali kisegítő már működése első napján oly dolgokkal áll szemben, oly körülményekről szerezhet tudomást, amelyeknek fontosságát természetszerűleg még alig értheti meg. Vegyük csak az egyik legkomolyabb kötelességet, a hivatali és postai titoktartást. Hogyan várhatjuk el egy gyermektől, hogy ezt megértse és megtartsa. Pedig minden rosszakarat feltételezése nélkül komolytalanságból, meggondolatlanságból micsoda erkölcsi károkat okozhat ezzel a postának. Bizonyára ezek az okok játszottak közre a legnagyobb mértékben annál az elhatározásnál, amely a kincstári hivataloknál régebben volt növendék-rendszert megszüntette. Nem volna tehát indokolt, hogy most újra hasonló rendszerrel kísérletezzünk.

A romlatlan lélek bizonyára kívánatos kelléke az alkalmazásnak, de téves felfogás az, hogy ezt csak az iskola padjaiból közvetlenül kikerülő 14—16 éves fiúknál lehet megtalálni és a jövőre is biztosítani. Ami pedig a nevelést illeti, ez csak a szülői ház és az iskola feladata lehet. El tudnám talán képzelni az ily fiatal korban felvett hivatali kisegítő helyes nevelését oly formában, ha egységes irányú, magasabb és hathatósabb felügyelet alatt valami központi internátusban készítenék elő őket jövő pályájukra, (mint pl. a műszerész-tanonc iskola). De amikor erre a mai viszonyok közt nincs és nem lehet mód, akkor ezt a postamesterek egyénenként változó nevelési módszere nem pótolhatja. Egyébként is a postamesteri hivatal nem ipari műhely, nem arra való, hogy ott a tanonc az illető foglalkozási ág apró titkait ellesve s az esetleges hiányos nevelés hézagait a jó szó vagy erősebb eszközök hatása alatt kitöltve, váljék később önálló munkaerővé. A postaszolgálat komolysága és fontossága már a szolgálatbalépésnél bizonyos kiforrottságot kíván meg az alkalmazotttól az általános műveltség és neveltség szempontjából. Itt pedig már csak az vár reá, hogy alkalmas módon a teljes szak-képzettséget megszerezze. Ezért kell a minimális 18 éves életkor,

ezért tesz csupán a postamester gyermekénél vagy gyámoltjánál e tekintetben engedményt a 30.400/1929. számú rendelet, (mert itt t. i. a folytatatólagos szülői nevelés, illetve felügyelet biztosítva van) és ezért kívánatos a magasabb iskolai végzettség. Ekkor jön azután az alkalmassági vizsga s itt kell megrostálni az arra illetékes hatóságoknak a jelentkezőket. És teljes meggyőződéssel merem állítani, hogy ily módon olyan anyagot kaphatunk a szakképzés céljaira, amely minden tekintetben megfelelő lesz. De amikor ma már minden intézmény arra törekszik, hogy minél magasabb iskolai képzettségűekből toborozza össze alkalmazottait, akkor olyanokra — tisztelet a kivételeknek — akiket a középiskolai rosta-vizsgákon kiselejtezték s akikkel szülők nem tudnak mit kezdeni, a postának sincs szüksége.

A női postamesteri alkalmazottak létszámának szabályozásánál már más magasabb szempontoknak is figyelembe kell jönni. Ez a kérdés ugyanis a legszorosabb összefüggésben áll a férfiak elhelyezkedésének problémájával. Még a mai világban sem lehet túlhaladott álláspontnak tekinteni azt, hogy a kenyérkeresés elsősorban a férfiak dolga s a nőknek lehetőleg eredeti női hivatásuk mellett kell megmaradni különösen akkor, ha a kenyérkereső pályákra való özőnlégük a férfiak elhelyezkedését akadályozza meg. Ma pedig már tényleg itt állunk, nemcsak a postánál, hanem más ágazatoknál is.

Itt ismét az az aggály merült fel, hogy a kis forgalmú postahivatalok nem csábítják a férfiakat, mert nem adnak kellő megélhetést és lehetőséget a családalapításra, viszont egy magános nő jobban el tud helyezkedni bárhol s igényeit is jobban kielégíti bármily kis jövedelmű állás. Azt azonban már a fentiekben igyekeztem kimutatni, hogy ma minden falat kenyér nagyon kapós és minden legkisebb állásra akad férfi jelentkező is. Így az aggály e tekintetben sem lehet jogosult. A szolgálati szempontok mellett tehát, amelyek szintén vitathatatlanul szükségessé teszik a női alkalmazottak túltengő létszámának csökkentését, az említett magasabb szempontok elől sem lehet elzárkózni.

Magam is merész állításnak tartanám s ezért most sem mondom, hogy a középiskola négy osztályát végzett hivatali kisegítők alkalmazásának teljesen útját kell vágni s hogy a férfi alkalmazottak számát azért kell szaporítani, mert a nők nem alkalmasak. Természetes, hogy mindkét kategóriára a nekik megfelelő helyen és az általános szolgálati érdekek által megengedett határokon belül továbbra is szükség lesz és e keretek közt hasznos és jó szolgálatokat teljesíthetnek a jövőben is. De azokra a kirívó jelenségekre és nagyarányú eltolódásokra, amelyek a jövő szempontjából veszedelmeket rejtenek magukban és már ma is éreztetik káros hatásukat, bátran már most reá kell mutatni. Mert azt csak nem lehet egészséges és továbbra is fenntartandó állapotnak mondani, hogy a tapasztalatok szerint nem is mindig megfelelő képességű hivatali kisegítők túltengő létszáma miatt állandóan feltűnően nagy az alkalmazás nélküli kiadók száma; ezzel szemben alig van annyi férfi postamesterünk és férfi kiadónk — nem is szólva az érettségiről — ahány I. oszt. postamesteri hivatalunk; s végül, hogy a női postamesteri alkalmazottak

száma kb. négyszer haladja meg a férfi postamesteri alkalmazottak (kiadók, hivatali kisegítők) létszámát. Ezek oly tények, amelyek a m. kir. posta jövője szempontjából is megfontolást igényelnek és amelyeken magasabb szempontokból változtatni kell. A helyzet javulása természetesen nem történhetik meg máról holnapra, de ha sohasem fogunk a gyógyításhoz, a beteg állapot elhatalmasodik, ennek pedig az egész postaintézet csak kárát látná.

A legnagyobb aggodalmat a harmadik kérdés, a hivatali kisegítők kötelező javadalmazásának kérdése váltotta ki.

E tekintetben a mai postamesteri kar álláspontjaként elhangzott felszólalás hosszas elméleti fejtegetések s a postamesteri állás különleges természetének taglalása után arra a megállapításra jut, hogy a hivatali kisegítők kötelező javadalmazása ellentétben állana a postamesteri autonómiával és a gazdaságos üzemvitellel. E fejtegetések szerint ugyanis a postamesternek ama joga, hogy alkalmazottaikat maguk veszik fel, magában foglalja azt a jogot is, hogy az alkalmazottak javadalmazását megegyezés útján maguk állapítsák meg. A postamesteri illetmények azonban a legtöbb esetben nem nyújtanak fedezetet a kisegítők díjazására. A kérdésnek ily módon való szabályozása esetén tehát elsősorban a postamesteri illetmények megfelelő rendezése útján meg kellene adni a lehetőséget a postamestereknek ahhoz, hogy kisegítőiket is díjazhassák.

Az elméleti fejtegetések helyett én tisztán gyakorlati szempontból kívánok ezzel a kérdéssel foglalkozni. A postamesternek jogait illetőleg ugyanis véleményemet már a fentiekben kifejtettem. A posta racionális üzemvitelét pedig a hivatali kisegítők díjas vagy díjtalan alkalmazása semmi tekintetben nem befolyásolhatja, mert az legfeljebb a postamesternek a szükséges kiadások után fennmaradó és saját személyére eső jövedelmét érinti. A kérdés elbírálásánál tehát csakis ez lehet a helyes kiinduló pont.

A hivatali kisegítők létszámának túltengése miatt elsősorban a hivatali kisegítők felvételének korlátozását, illetve annak szigorú megállapítását szorgalmaztam, hogy mikor és mily feltételek fennforgása esetén engedélyezhető új hivatali kisegítő. A cél érdekében ezért azt javasoltam első cikkemben, hogy hivatali kisegítőt csak ott lehessen felvenni, ahol a forgalom szükségessé teszi ugyan egy újabb munkaerő alkalmazását, de a munkatöbblet még nem éri el azt a mértéket, hogy újabb szakképesített kiadó alkalmazása indokolt legyen. Ha ez az álláspont érvényre jut, már pedig meggyőződésem szerint a kiadói túltermelés megakadályozása érdekében azt előbb-utóbb érvényre kell juttatni, akkor a javadalmazás kérdése már meg is van oldva. Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a postamesteri járandóságok a forgalomhoz képest vannak megállapítva s a fenntartási költség szabályozása évenként a feldolgozott munkaegységek alapján történik. A postamester minden feldolgozott munkaegység után megkapja a megállapított kulcs szerint kiszámított díjazást. Ez azt jelenti, hogy ha annyi a munkaegységek száma, amennyit egy munkaerő nem képes feldolgozni, akkor a fenntartási költségben a forgalom által kívánt munkaerők díjazásához szükséges összeg is bennfoglaltatik. Ebben az esetben tehát

csak arról van szó, hogy azt az összeget, amit a magasabb fenntartási költség keretében a postamester ez alapon kap, alkalmazottainak, tehát a forgalom által indokoltan, illetve szükségszerűen alkalmazott és rendes munkát végző hivatali kiségitőnek is, méltányos arányban tényleg ki is fizesse. Ez alól csak akkor lehet kivétel, ha a postamester teljesítőképessége határában belül, de a szolgálat hátránya nélkül megfeszített munkával, minden idejének feláldozásával többet végez, mint amennyit egy embertől kívánni lehet s ezzel megtakarít egy alkalmazottat, vagyis megtakarítja magának az alkalmazott részére egyébként kifizetendő összeget. De ha alkalmazottat tart, mert arra szüksége van, akkor annak munkáját meg is kell fizetnie. Meg kell fizetnie pedig nem a saját zsebéből, nem a saját megélhetésének a rovására, hanem abból a fenntartási költségtöbbletből, amelyet a nagyobb forgalom révén a kincstártól épen azért kap, hogy módjában legyen megfelelő számú alkalmazott tartásával a szolgálatot jól ellátni. Ez alól a kötelesség alól semmiféle szociális vagy racionális szempont nem mentesítheti a postamestert, sőt épen ezek az elvek követelik azt meg, mert egyébként ezekkel az elvekkel éles ellentétben álló és eléggé el nem ítéhető kiuzsorázás bűnébe esnék, amit már ugyanis nem egyszer szemére vetnek a postamesternek egyik-másikának.

A szükséges hivatali kiségitő díjtalan alkalmazását még akkor sem tartom megengedhetőnek, ha arra maga a kiségitő kifejezetten hajlandó volna. Nagyon közel áll ugyanis az a feltevés, hogy ez a kiségitő nincs rászorulva a kenyérkeresetre, hanem csak unalomból vállal alkalmazást és szórakozásnak tekinti a hivatali, vagy pedig oly alacsony képességekkel rendelkezik, hogy csak ilyen módon remél valamikor rendes álláshoz jutni. Az ilyen alkalmazottak pedig csak tehetételt képeznének s a komoly, igazán érdemes és alkalmas egyének elől foglalnék el a helyet.

Csak az ú. n. létszámfeletti hivatali kiségitők díjazása okozhatna nehézséget a postamestereknek s legfeljebb ezeknél lehetne alkalmazni azt az elvet, hogy az illetők, mint önként alkalmazást vállaló, felesleges munkaerők, akik csak tanulnak, de érdemleges munkát nem végeznek, díjazásra nem tarthatnak igényt.

Más kérdés azonban, hogy ilyenekre van-e egyáltalában szükség? Véleményem szerint nincs. Nincs elsősorban azért, mert egyrészt a racionális elvek kívánják, hogy felesleges munkaerő sehol se legyen, másrészt pedig mert a létszámfeletti kiségitők felvételével csak növekednék a postamesteri tisztii segédmunkaerők már is fölös létszáma, annak a reménye nélkül, hogy az illetők belátható időn belül díjazást alkalmazást kaphatnának. Erre pedig semmi szükség nincs. Vagy kell kiségitő munkaerő a postamesternek, mert azt a forgalom kívánja, vagy nem. Az előbbi esetben meg is tudja azt fizetni a nagyobb forgalom folytán magasabb fenntartási költségből, az utóbbi esetben pedig semmi sem indokolja a felvételt. Családi, kénelmi vagy szíveségi szempontok itt nem jöhetnek figyelembe. Méltányossági esetekben pedig, amikor t. i. a kisjövedelmű hivatal postamesterének nem a forgalom nagysága miatt, hanem idősebb kora vagy betegeskedése folytán van szüksége segítségre, ezt megszerezheti az ú. n.

családtag-kisegítő alkalmazásával, aki — mint előbbi közleményemben rámutattam — egészen más elbírálás alá esnek.

A hivatali kisegítők díjazásának kérdésénél nem tartom elfogadható indoknak azt az összehasonlítást, hogy a mérnök, jogász, vagy orvos sem kap fizetést, amíg tanul. A hivatali kisegítő ugyanis nemcsak tanul, hanem dolgozik is. A tulajdonképeni tanulás pedig csak a postakiadói tanfolyamon folyik.

Célzatos, de semmikép sem helytálló az az érvelés sem, hogy „az érettségizett jegyzőgyakornok ma már nem kaphat fizetést“, vagy „az orvos tanulmányainak bevégezése után évekig ingyen munkára van kötelezve“. A jegyzőgyakornokot illetően az a bizonyos belügyminiszteri rendelet (Belügyi Közlöny 1932. évi 4. számában közzétett 87.794/1931. B. M. sz. körrendelet) nem azt mondja, hogy a jegyzőgyakornok nem kaphat, hanem csak azt, hogy nem igényelhet díjazást. De mindjárt hozzát teszi, hogy „díjazásához legfeljebb havi 50 P irányozható elő abban az esetben, ha azt a község anyagi helyzete megengedi és ha az illető jegyzőgyakornok magatartásánál s munkateljesítményénél fogva arra egyébként is érdemes“. Pedig itt tényleg létszámfeletti, a vármegye területén fekvő községekben rendszeresített jegyzői és segédjegyzői állások számának 8 százaléka korlátozott, „a községi közigazgatási tanfolyamra felvételhez megkívánt általános irodai gyakorlat elsajátítása céljából saját érdekében“ belépő és tanuló egyvénekről van szó. Mindez tehát épen az előző cikkemben elfoglalt álláspontot erősíti, különösen ha tudjuk azt, hogy a jegyző a gyakornoknak még a sajátjából is mindig juttat valamit vagy ellátás képében, vagy pénzben, vagy apróbb magánmunkák és azok díjazásának átengedése útján.

A szigorló orvos pedig tényleg köteles ugyan az egyetemi évek abszolválása után még egy évig ingyenes klinikai gyakorlatot teljesíteni, de ez még mindig szorosan az orvosi pályára való előkészületi tanulmányokhoz tartozik, mert az önálló orvosi gyakorlat folytatására jogosító doktorrá avatás csak az egy évi klinikai gyakorlat és a közben letett szigorlatok, majd a záró-szigorlat után történik meg. A hivatali kisegítők működését tehát ezzel sem lehet összehasonlítani.

Végül még csak a kötelező egy évi kiadói szolgálat kérdésére akarok kitérni, amelyről az a vélemény hangzott el, hogy nincs gyakorlati jelentősége, sőt antiszociális, mert az újdonsült kiadó alkalmazása az illető postahivatalnál valamelyik régi kiadó elbocsátását vonja maga után. Ennek a régi s a szabályok által fenntartott kötelezettségnek nem az az alapja, hogy a postamester legalább egy évig fizessen annak az alkalmazottnak, akinek munkáját hivatali kisegítői működése alatt talán 2—3 évig ingyen vette igénybe. Először is ez a kötelezettség kölcsönös, tehát mindkét fél részére jogot és kötelességet jelent. Továbbá ez a kölcsönös kötelezettség megvolt már a régebbi időkben akkor is, amikor nem a hivatali kisegítőkből, hanem a régi értelemben vett kiadójelöltekből lettek a kiadók. Már pedig tudjuk, hogy ezek a kiadójelöltek csak a táviró-távbeszélő tanfolyam elvégzése után kerültek a nekik nyilatkozatot adó postamester mellé

gyakorlati szolgálatra, tehát akkor még előző díjtalan alkalmazásról nem lehetett szó.

Egészen más és pedig kettős célja volt és van ennek a rendelkezésnek. Biztosítja egyrészt az alkalmazottat, hogy a szakképesítés megszerzése után kiadói állásba jut s így nincs kitéve annak, hogy az alig megszerzett képesítést alkalmazás hiányában mindjárt el is veszítse, de biztosítja másrészt a postamestert is, hogy az, akivel annyit foglalkozott, akit a hivatal viszonyainak megfelelően begyakorolt, a képesítés megszerzése után legalább egy évig ott is marad, mint kiadó. Fordított viszonyban természetesen a kötelezettség is fennáll mindkét részről. Tehát igenis nagy gyakorlati jelentősége van a dolognak különösen akkor, ha a kötelezettséget az érdekelt felek és a postaigazgatóságok komolyan veszik és betartják, illetve betartatják.

Az az aggodalom sem állhat meg, hogy az újonnan képesített kiadó alkalmazása egy régi kiadó elbocsátásával jár. Az egész kérdésnek — véleményem szerint — helyes szabályozása után ugyanis a hivatali kisegítők is a forgalom által indokolt szükséges munkaerők lesznek. Az érdekelt postamestereknek tehát reájuk továbbra is szükségük lesz s ezt nem befolyásolja az, hogy időközben kiadói képesítést szereztek, mert ezt, illetve az ezzel kapcsolatos esetleges magasabb díjazást ellensúlyozza a forgalom természetes fejlődésével járó nagyobb fenntartási költség. Itt természetesen normális állapotokra gondolok, mert hiszen remélnünk kell, hogy a jelenlegi sivár gazdasági helyzet s a postaforgalomnak ebből kifolyólag beállott sajnálatos csökkenése csak átmeneti állapot s a világkrízis elmúltával minden visszatér a természeti törvények által alkotott rendes mederbe. Annak az érdekében egyébként, hogy régebbi munkaerőnek felesleges elbocsátására ne legyen mód és alkalom, felújítandónak, illetve fenntartandónak vélem azt a régi rendelkezést, hogy az egy évi kötelező szolgálat elteltéig az érdekelt postamester más egyén részére újabb nyilatkozatot nem adhat, vagyis a mai viszonyokra alkalmazva, újabb hivatali kisegítőt nem vehet fel. Ez alól csak akkor lehetne kivételt tenni, ha az újabb kisegítő felvételét a forgalom emelkedése indokolja, amikor tehát nem áll fenn az a veszély, hogy egy régebbi alkalmazottjától akar a postamester ez úton szabadulni.

Az elmondottakban igyekeztem kimutatni azt, hogy a felmerült aggodalmakra nincs ok. Az előző közleményemben felvetett gondolatok távolról sem célozták azt, hogy bárkinek is ártsanak. Nem erőszakos eszközök hatalmi szóval való alkalmazását. szerzett jogok megsértését vagy elkobzását akartam elérni, csak a jövő fejlődésnek — véleményem szerint — helyes irányára kívántam rámutatni s oly módozatokat ajánlottam, amelyeknek életbeléptetése fokozatosan hozná meg a kívánt eredményt anélkül, hogy akár a postamesterek, akár a már alkalmazásban álló postamesteri segédszemélyzet érdekeire hátrányos volna.

Ezzel a magam részéről ki is merítettem mindazt, amit a szóbanforgó kérdésről mondani akartam. A továbbiakban már csak az illetékes felsőbbségé lehet a döntő szó.

Török világ Miskolcon a 17. században.

(Adatok a miskolci posta történetéhez.)

Irta: DR. MONUS FERENC m. kir. postafőfelügyelő.

Le règne des Turcs à Miskolc au XVII-e siècle. (Données à l'histoire de la poste à Miskolc).

Par le Dr. François Monus, inspecteur supérieur des postes roy. hongr. Manque de poste organisée sur les territoires turcs. „Postes“ d'occasion: les lettres sont transmises, sous d'incroyables vicissitudes, par des piétons, des hommes à cheval, des estafettes municipales, des hommes de corporations. De la part des Turcs, les „tchaous“ (porteurs de lettres). Les villes pourvoient les „postiers“ d'occasion de nourriture, d'argent et de logis. — Ancienne „route postale“ entre Miskolc—Eger. — Postiers-esclaves, poste d'esclaves, approvisionnement, va-et-vient des postiers-esclaves turcs. Présents, deniers de la ville de Miskolc au pacha d'Eger et aux porteurs de lettres turcs.

Az alább közölt postai feljegyzések abból az időből valók, amikor a török terjeszkedés a legnagyobb mérvet öltötte, (1678) bús Magyarországon. A be nem hódolt városok, községek, falvak napmint nap kapták a török címeres leveleket, a behódolásra való sok ígérettel tele felhívást. Lovas-csauszok (levélvivők) vitték az agák, beglerbégek pecsétes leveleit egy-egy nagyobb községnek vagy városnak, ahonnan a bíró tartozott azt az illetékes községhez eljuttatni.¹ Furcsa világ volt ez. Az elpusztított ország legnagyobb részén a török félhold ragyogott, Erdély és a felvidék egyrésze török támogatással az erdélyi fejedelem jogára alatt állott. A királyi területen szervezett posták legnagyobb része a folytonos háborús dűlások, sarcolások miatt alig működhettek s terjedelemben folyton változtak. A felvidék főközlekedési- és posta útvonalait Tököly tartotta kezében, hol a „bujdosók“ sanyargatták az „istentelen német“ ajkú postamestereket, akik fejvesztve menekültek még túl a határon, Lengyelországba is.

A váradi, szolnoki, egri, budai, érsekújvári várak ormán büszkén lengett a lófarkas zászló, ide hordták az agyonsarcolt városok bírái a folytonos soha nem-elég ajándékok tömegeit. A későbbben behódolt vármegyék követői is egyre járták a fényes porta telhetetlen, vérszopó képviselőit. A sok megaláztatás után — nagyon drága áron — nemzeti szempontból megbecsülhetetlen értéket kaptak cserébe: a török közigazgatásban a városok a magyar nyelvet használhatták.

A hódoltságú városok élete, munkája magyar volt. Azok a fel-

1) Miskolc városa a 17. sz. végén Megyaszó község behódolására való felhívást kapott Hasszán agától. A levél borítékán a következő nem egészen udvarias feljegyzés olvasható: Miskolczi bírák, ha fejeteket szeretitek, ez úri címeres levelünket, bizonyos emberetek által küldjétek Megyaszóra, és mi válasz ott lésszen, 5—6 napig nekünk elhozzátok, el ne mulasztjátok, mert nyársban száradtok meg. „Századok.“ 1872. 528. old.

Csausz: futár, hírnök, a kölcsönös érintkezésre a bégek és beglerbégek udvaraiban nagyobb zsolddal alkalmazva. A Koppányból — hajdan Pécsre vezető utat maig is csausz-útnak nevezik. — „Magyarországi török kincstári defterek“. Dr. Velics Antal, Budapest.

jegyzések, melyeket a magyar városok e korból őriznek, felbecsülhetetlenek.

Miskolc város régi számadáskönyveiben is igen érdekes adatok rejtőznek, a török hódoltság idejéből. — Azok az adatok, amelyek e régi elsárgult írásokból napvilágra hozhatók élénk képét adják e vidéki város akkori mozgalmas életének. — Vannak e feljegyzések között postai vonatkozásúak is. A török hódoltság területén mint tudjuk rendes, szervezett posta nem működött. A híreket, levelezéseket magyar részről alkalmilag, gyalogos vagy lovasemberek, a városok szolgálói, továbbá kereskedők, iparosok közvetítették. Élénken tevékenykedtek a kereskedők vásárokra menet, továbbá híresek voltak a postálkodásban a debreceni, szegedi és temesvári mészáros céh emberei. Köztudomású, hogy a vásárok (sokadalmak) mennyire élénkítették e kor hírközvetítő életét. A felvidéki kereskedők, a kereskedelmi és hadi útvonalakon járva sőt bent a hódoltság területén is, különféle kiváltságok, jogok élvezetében — levelek szállításával is foglalkoztak. („Kereskedői posták“).

Vagy a szegedi áruszállító fuvarosok, Diósgyőrig, Kassáig, Bártfáig, sőt Lengyelország nevezetesebb városaiban is megfordultak, híreket, leveleket közvetítve.

Pedig elképzelhetetlen nehézségekkel kellett megküzdeniök. Még a rendesnek mondható főközlekedési utak is, az évszakok nagyrésztében járhatatlanok voltak. Az utak karbantartásáról nem volt aki gondoskodjék, aztán a közbiztonság erős megfogyatkozása, az utakon leselkedő szegénylegények (bujdosók, rabok, rablók) miatt veszedelmes volt hosszabb utakra elindulni. És mégis, egykorú feljegyzések szerint a magyarországi kereskedők járása biztonságosabb volt a hódoltsági részekben, mint Gömör, Szepes, Liptó, Árva vármegyék hegyi útjain.

Rendszeres, szervezett postát mint említettük, a török uralom nem ismert. Levelek szállítására, hírek közvetítésére csak igen bátor, vitéz, félelmet nem ismerő egyének vállalkoztak, akiket, szegény vitézi népnek, kóbor katonáknak, raboknak, sőt rablóknak neveztek. A miskolci régi feljegyzések „bötsületes Posták“-nak, „Postaembereknek“, „rab-Postá“-nak, „posta Rabok“-nak említi e kor postásait.

Török részről lovas-csauszok (csahuszok) végezték rendszeresen a levélszállítást. A csauszok török, tatár, vagy törökké lett magyarok voltak, akik az utakat, réveket, átkelőhelyeket, gázlókat ismerő szintén mindenre elszánt kemény vitézek valának.

Miskolc város területén folytonosan jártak-keltek a német magyar, török, tatár, erdélyi „posták“. És tekintet nélkül arra, hogy honnan kitől jöttek, hova szándékoztak menni milyen megbízással, a városgazdája (kincstartója) tartozott őket élelemmel, szállással ellátni. Elvárta ezt a török, a német, elvárta az erdélyi fejedelem minden várostól, községtől. Az erdélyiek végzést is hoztak arról, hogy a fejedelem vagy Teleky Mihály postásait senki útjában ne akadályozza, hanem segítse, oltalmazza, különben: „nyaka szakad“ az illetőnek. Miskolc város bírái minden által jövő-menő „posta“ részére bántalmazás nélküli átvonulást biztosítottak s természetesen ugyan-

akkor híreket is szereztek tőlük — ha a „posták“ nyelve megoldódott az avasi pincék hús mélyén, vagy a városi korcsmaházban.

Az alább olvasható feljegyzések Miskolc város 1678 évi számadáskönyvéből valók betűhíven, régizamatú írásmóddal. Megtudjuk azokból hogyan is történt e különös időkben a postálkodás, hírek, levelek hordozása.

(Die 15. May. 1678) Jt. Egreal (olv. Egerből) megerkezven az Varos szolgaja az hirmondasrol, minthogy mar az előtt is volt Egreal, gazd (álkodására) E. (rogáltam) 13. Just. (as) Bor. és fl. 12.

(Die 26. Juny.) Jt. Szikszai B. (ecsületes) Embereknek Egreal Postauii jeöven ex Com. (missione) D. (omini) J. (udicis) Erog. kenyér 3, sajt 3, Bor 3. fl. 21.

A „hírmondás“ kötelező volt Miskolc városára.

Ha a kurucok rácsaptak az ónodi vár német őrségére s helyet cseréltek, ha a városba németek „szálltak“ be, ha erdélyi csapatok érkeztek, az egri basa szigorú rendelete értelmében, nyomban hírt kellett vinni az eseményekről. Indult is a város szolgája ilyenkor, vagy indultak a B. (ecsületes) emberek „hírmondani Egerbe“. Ha nagyon sürgős volt a hír természete, akkor „Eő kegyelmék *postán*¹⁾“ mentenek hírmondani“. De a basa „hivatallvába“ ugyanakkor „hordó“-ban „tsobolyó“-ban vagy „eőreg korsó“-ban szállították az ajándék bort. Szélesét vigyorgott ilyenkor a basa ajándékot átvevő „rovó-csausza“, mert hiszen neki is jutott abból elég.

Miskolc—Eger között gyakran járták az utat a miskolciak. Ugy a város, mint a szendrői, ónodi végvárak sok zaklatással tele élete tette ezt szükségessé. A miskolciak ha „hírmondani“ Egerbe mentek a következő útirányt használták: Kisgyőr, Sály, Daróc, Tard, Novaj, Ostoros, Eger. Valóságos postaút volt ez abban az időben, a sok keserűség közepette volt rá eset hetenként kétszer is megjárták a jó Miskolciak.

Puthai István és Deőri Bálint B. (ecsületes) miskolci polgárok 1678 július 2-án indultak „postán“ Egerbe. Kaptak pedig útravalóképen „kenyér 12, sajt 6, Bor 6, útiköltségre 24 dénárt“ azonkívül „ajándékba való két kenyeret, keőrtvélyt egy kosárban“.

Szeptember 1-én „az Német Tháborból jeöveő város Szolganak és Postaembernek“ kenyér, székhús, bor adatott ki.

Szeptember 26-án írja a város sáfárja: „Az Város Szolgájának postaságot járván Szikszón, Erogáltam Székhús, bor, sajt stb.“ Vagy „Szendróben menvén a Város Szolgája Levéllel, Erogáltam Thilai Bálint számára 30 dénárt“.

Szikszói postaságban jártas emberek gyakran eljártak a város érdekében írott levelek szállításánál. Igénybe is vette szolgálatukat a város, amint következik:

„Die 26. Juny. Szikszai Biró, két B. (ecsületes) embereket küldvén által az Egri Pasától három városokra szóló Levelek felől. Erog. kenyér 3, Sajt 3, Bor stb.“ „Szikszai Postának Egré hogy voltanak Erogáltam stb.“

Gyakran szerepel Hangács községből egy Thót Gergely nevű

1) A lehető leggyorsabban menni = postán utazni.

„postaságban értelmes és jártas“ ember, aki szintén a város leveleit hordta. Thót Gergely „postás“, vitéz, bátor, félelmet nem ismerő ember lehetett, aki a veszélytől egykönnyen nem ijedt meg. Ime a miskolci régi feljegyzés szerint:

(Die 2 Septembris) „Eodem die. Nem találván Levélvivő az Német Tháborra, melyhez képest pénzért fogadván fel hangácsi Thót Gergelyt 2 fl. 01 dénárt erogáltam útravalóul“. Nagy összeg volt ez akkor!

Másutt: „Hangácsi Thót Gergelynek hír tudni küldvén“ stb.

Thót Gergely a török nyelvben is jártas lehetett, ezért vállalkozott hosszabb utakra is. Pl. 1678 augusztus 2-án Szabó Miklós „bíróképeben“ Thót Gergelyt „Debretzenben Postaságra“ küldte.

Debrecennel elég gyakori érintkezése volt ez időben Miskolc városának. A kuruc érzelmű Miskolc szíves érintkezést tartott fenn Tököly debreceni bujdosóival, akiknek szállása Debrecen volt. Ezért is gyakorta jöttek-mentek a „posták“ Miskolc—Debrecen között. De meg a szepesi városok élénk kereskedelmi összeköttetést is tartottak fenn Debrecennel, Miskolcon át.

1678 aug. 2-án „Debretzenből jeöveő Egy Posta embernek levelet vivén Generalis uramhoz Gazd. Erog. kenyér 3, székhús 3, és Dénár 6.“

Vagy: „2 Postáknak a Tháborra küldvén Debretzen Város stb.“

1678 október 8-án olvasható: „Debretzeni 2 Postának Erog. kenyér 9, székhús 6, Bor. Just. 2 és 45 Dénár“.

Ugyanakkor: „2. Debretzeni Posta Embereknek ex. C. D. J.¹ Erog. kenyér, székhús, bor stb.“

Október 30-án: „A Tháborról jeöveő Debretzeni Postának Erog. kenyér, székhús, Bor stb.“

A városi feljegyzéseiben többször van említés téve a rimaszombatiak postajárásáról is.

Igy 1678 szeptember 15-én írja a városgazdája: „Rimaszombathi két Postáknak Erdélybe menvén gazdálkodására Erogáltam kenyér 9, székhús 6, Bor. Just. 2. stb.“

Szeptember 26-án olvasható:

„Rimaszombathi Postáknak adatott Biró uram“ kenyeret, turót, bort stb.

Szeptember 30-án: „Forgács Adám Uram Eőnagysága Erdélyben bocsátott Rimaszombathi két Postái számokra székhús stb.“

Tököly fejedelem levelét hozó postaembert is kellőképpen ellátta a város gazdája, amint írja a következőkben: „Október 16. Theökeölyi Gróff Ur Leveleit hozó Postának Gazd. Erogáltam kenyér a Városébül, Székhús 3, Bor 1, Sajt 3, Zab a Lovaknak m. ½ Dénár 68.“

Igen gyakori a város számadás könyvében a „postarabok“, „rabposták“, „török postarabok“ megjelölés. Ezek fogságba esett magyar vagy török vitézek voltak, akik vagy saját kérelmükre, vagy bizonyos összegű sarc lefizetése ellenében bocsáttattak ki kezesség és hitlevél mellett meghatározott időre, vagy pedig különös megbízatással láttattak el.

1) Commissione Domini Judicis = Biró Ur megbízásából.

1678 július 2-án olvasható: „2 Posta Theöreök Raboknak a Tháboron menvén Erogáltam útra 6 kenyér, sajt 9, útiköltség 48 dénár“.

Vagy: „Magyar Raboknak és egy Postarabnak Erog. kenyér, székhús, Bor stb.“

Másutt: „Méltóságos Generalis Uramhoz járó 6 magyar Posta Raboknak kenyér, bor, sajt stb.“

Július 25-én: „Az két Posta Raboknak, bor, székhús, kenyér, sajt stb.“

Ismét másutt: „Magyar Posta Raboknak hamis hitű Rabokat keresvén stb.“

A hódoltsági „posta rabnak“ ilyen megbízása is volt:

„Die 16. Juny. 1678. Egri Posta Raboknak Tarcalra menvén az ott elesett Theöreököt akarván elhozni, gazdálkodására Erogáltam“ stb.

Az egri várba foglyúl esett magyar rabot oly feltétellel bocsájtotta el az egri basa, hogy elesett kedves vitéze holttestét vigye Egerbe.

Ilyenféle megbízatás adódott a miskolci polgároknak is. Mint pl. az 1678 évi február 26. bejegyzés mondja:

„Eő kegelmek az Nimet Rabbal és az Postával megérkeztek, az Nimet Rabot Eő kegelmek Önodban vivék“.

Vagy: „Egré menvén Septei András és Varga Mihály Uraimék egy Postával az ónodi Commendánt parancsolattyábúl egy Nimet Rab vitez kiszabadítása végett“.

Ezek az alig olvasható régi írások rejtik magukban azt a mérhetetlen szenvedést és nyomorúságot, amit Miskolc városának ezekben az időkben szenvednie kellett. El sem képzeljük ez írások nélkül, hogy milyen volt e vidéki város élete a XVII. század török-tengerében. Vára, erőssége nem volt, kerítése egyszerű palánk fal, védtelen helyzetében úgy a török, mint a német, valamint a bujdosók, rabok, rablók prédája, martaléka volt. Se szeri, se száma a különféle adóknak, ajándékoknak amivel az egri basának, az erdélyi fejedelemnek, az osztrák császárnak kedveskednie kellett.

1678 évi június 5-én jött vissza Miskolcra a város szolgálja Egerből „hírmondással“ s még aznap nagy sürgés-forgás volt a bíró házában és a tanácsházban. A „hírmondás“ vétele után küldöttséget menesztett a város Egerbe, hogy mit jelentett ez a küldöttség járás a városra, némi fogalmat nyújt a sáfár következő feljegyzése:

„Biró Uram és Eő kegelmek vittenek Pénzt a Basa udvarába úti költséggel edgyütt 545 fl. 78 dénárt. A Basa számára: Egy átalag Bort, Egy Sák Lisztet, Egy Sák Árpát, Egy Pár Gyeöngyházast kést, Egy keötőféket, Egy kosár Vajat, Egy Korsó Mézet, Kézbéli ajándékokat, Kalácsot, Peretzet, Egy Juhot, két Bárányt“.

A Thihajának és a kincstartónak ugyanez ajándékokat vitték.

Különféle ajándékokat (ezek között leggyakrabban a gyöngyházast és szerepel) és készpénzt vittek az Emming uraknak, a basa udvarnépének, a komorniknak, a „Pecsétnyomó“ töröknek, a basa deákjának, a „címernyomó“ töröknek, a basa inasának, a kamarásnak, a kengyelfutóknak, a szakácsoknak, a Matracsi és Kapucsi basáknak, a kapusoknak, a Thihaja és emming urak szolgálainak, tolmácsnak, a magyar íródeáknak, a kadinak, a kadi inasának, a jani-

csár agának és a török *levélhordóknak* (több csahuszoknak).

Ez utóbbiak is gyöngyházás kést és egyenként 6—6 forint készpénzt kaptak.

Egy folytatólagos bejegyzés szerint „az Eő kegelmek által elvitt Pénzeket az teoreök urak hibásaknak találván és némelyike rosz is lévén, azokért adtanak fl 1.08“.

Ügylátszik a török urakat nem lehetett hibás és rosz pénzekkel megajándékozni. Alaposan megnézegették a miskolci B. (ecsületes) polgárok által beszállított ajándékokat és pénzeket s addig a küldöttség nem hagyhatta el a basa udvarát, míg használhatóság, jóság, anyag, minemőség, érték tekintetében észrevétel volt a pénzek és ajándékok körül.

Az sem utolsó, hogy Miskolc város bírāja és esküdt urai a *töröklevélhordóknak* is ajándékokkal pénzzel kedveskedtek. A töröklevélvivő hatalmasság volt, a hatalom egyik megszemélyesítője. Jaj volt annak, aki töröklevélvivőt útjában megtámadott. Akár az agák és bégek fehér papíron fekete tussal írott „úri címeres“ leveleivel, akár a szultánok aranyporzós, sárgaselyem szövetbe takart leveleivel érkeztek a csauszok, nagy-nagy tisztesség, különleges bánásmód járt ki nekik a városok részéről. Bizony megsüvegelték a csauszokat város, bíró és esküdt urak eő kegyelmék és boldogok voltak, ha jófajta miskolci bor mellett idő adatott egy kis békés elbeszélgetésre. Mert harcoltunk egymással, téptük, martuk egymást, de a szőlőleve mellett összebarátkoztunk, megbékéltünk, — hogy aztán újból kezdjük az ellenségeskedést.

*

Forrás: Miskolc város számadáskönyve az 1678 évből. (Nyiry Dániel: a „Történelmi és Régészeti Közlemények“ (Miskolc) 1926 évi 2., 3., 1927 évi 4., 5. számában, nagy részét közölte).

A posta közgazdasági fejlődésének alapjai.*)

Irta: RUTTNER BÉLA okl. közgazda, m. kir. postafogalmazó.

Bases du développement économique de la poste. Par Adalbert Ruttner, économiste diplômé, commis-rédacteur des postes roy. hongr.

L'auteur traite dans son article le développement de la première grande entreprise postale. Cette première grande entreprise se développa comme pendant nécessaire des deux puissantes créations de la renaissance, à savoir de l'Etat moderne et du capitalisme moderne. C'est que l'Etat moderne établit les postes pour des buts administratifs, mais les grands entrepreneurs de l'époque tendirent à leur utilisation générale. Ces efforts furent peu à peu couronnés de succès et par là les postes se transformèrent en grande entreprise. L'auteur désigne comme borne de ce développement la Convention postale de 1505, puisque les dispositions de cette convention astreignirent le chef du service postal, qui avait jusque là le caractère d'employé, à conduire l'exploitation postale en entreprise.

A modern posta keletkezését a már ismertetett fejlődési folyamat harmadik fokozatában állapítottuk meg, amidőn az addig egyszerű szolgálati szerződésen alapuló postaszolgálat a hivatásos közvetítő

*) Az első közlemény a Magyar Posta f. évi 1. számában jelent meg.

beékelésével bonyolultabb és magasabbrendű szervezetté, vagyis vállalattá alakult át. Ezt a vállalati alapformát, amelyet jogilag egyrészt a postát igénybevevő fél és a közvetítő között fennálló munkaszerződéssel, másrészt viszont a közvetítő és a futár között fennálló szolgálati szerződéssel (esetleg szintén munkaszerződéssel) fejeztünk ki, először és leghatározottabb körvonalakkal 1445-ben Spanyolországban találtuk meg. Együttal felsorakoztattuk azokat az okokat, körülményeket és befolyásokat, amelyek ezeknek a kezdetleges postavállalatoknak éppen Spanyolországban történt kialakulását lehetővé, sőt szükségessé tették.

A mai modern posta azonban már nagyvállalat és így ennek a kezdetleges vállalati főmának további kialakulását is figyelemmel kell kísérnünk s meg kell állapítanunk, hogy a nagyvállalati jelleg hol, hogyan és miért fejlődött ki?

A legkézenfekvőbb a spanyol postavállalatok figyelemmel kísérése lenne, mert természetesen tarthatnók, hogy elsősorban ezek a kisebb postavállalatok fejlődtek naggyá. A postatörténet azonban ezt a természetesnek látszó feltevést megcáfolja, mert a számbajöhető időben Spanyolországban nagyvállalat jellegű postát nem találunk. Ennek okát egyrészt abban kereshetjük, hogy Spanyolországban abban az időben több postavállalat működött s így a levelek szállításából eredő jövedelem elaprózódott, másrészt pedig abban, hogy a postáknak általános, a nép szélesebb rétegei által történő igénybevétele akkor még nem állott fenn és így hiányoztak azok az előfeltételek, amelyek a spanyol postákat nagyvállalattá fejleszthették volna.

Az általános igénybevétel hiányában tehát a nagyvállalattá fejlődés okait máshol kell keresnünk s ezeket az okokat a reneszánsz két hatalmas alkotásában: a modern kapitalizmusban és a modern államban meg is találjuk. A modern államot a modern kapitalizmus és az ezzel kapcsolatos pénz- és hitelgazdálkodás szükségszerűen hozta létre, a fokozottabb hírszolgálat pedig mindkettőnek nélkülözhetetlen volt. Az állam fokozottabb feladatai a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban és a diplomáciában a központi hatalom megerősödését vonták maguk után. Az állami élet gyorsabb, változatosabb és mindenféle befolyással szemben érzékenyebb lett, az államok egymásközötti kapcsolatai pedig mélyebbek és mozgalmasabbak lettek. Az állandó érintkezést a központi hatalom és saját végrehajtó szervei közt már csak levelezés útján lehetett biztosítani, a többi államokkal szemben pedig a képviseleti (követi) rendszer mindinkább ki-fejlődött. Minthogy pedig az állandó érintkezést a képviseleti szervekkel is biztosítani kellett, az államok a posták megszervezését nem kerülhették el.

Ha már egyes kisebb, vagy területileg egységes államoknál is fokozottabb mértékben jelentkezett a rendszeres hírszolgálat megszervezésére irányuló szükséglet, mennyivel nagyobb mértékben kellett ennek jelentkeznie a Habsburg-dinasztiánál, amely szerencsés házassági politikájának következtében éppen a XV. század végén és a XVI. század elején közeledett világhatalmi állásának megalapítása felé.¹⁾

¹⁾ III. Frigyes császár fia, Miksa 1477-ben Merész Károly leányát, Máriát vette nőül s e házassága által apósának halála után nemcsak Burgundiát, hanem

Ugy az egyes államokban kiépített, mint a Habsburg uralkodóház által szükségképpen berendezett posták az elaprózott spanyol bérpostákat méretekben messze túlhaladták, szervezetileg azonban kezdetben ezek alatt állottak, mert a futárok csak megbízójuk — az állam — küldeményeit szállították s e teendőiket szolgálati szerződésük alapján látták el.

A rendszeres hírszolgálatra azonban nemcsak az államoknak volt szükségük, hanem a XV. században már virágzó kereskedelmi és pénzvállalatoknak is. Ezek ugyanis a készpénz kockázatos szállítása miatt már akkor meghonosították egymás között a fizetési utalványokat, váltókat és hitelleveleket, amelyeknek a továbbítása sokszor igen sürgős volt. Ezenkívül az említett kereskedelmi és pénzvállalatok az uralkodóknak nyújtott és gyakran igen számottevő kölcsönök²⁾ révén a politikai érdekekkel is kapcsolatba kerültek, úgy hogy ezeknek a vállalatoknak igen fontos volt az is, hogy a politika híreiről (pápa-választás, uralkodó halála, ütközet kimenetele) minél gyorsabban értesüljenek.³⁾

Minthogy a kereskedelmi és pénzvállalatok a már kifejtett okoknál és nemzetközi összeköttetéseiknél⁴⁾ fogva a rendszeres hírszolgálatot nem nélkülözhatték, érthetetlen lett volna, ha ezek a kapitalizmus nyereszkeskedési szellemétől átítatott bankár- és kereskedő-családok az állami posták igénybevételére üzemi költségeik csökkentése és ezzel nyereségük növelése céljából ne törekedtek volna. Ezeket a törekvéseket éppen a Habsburg-dinasztia kiterjedt hálózatú postáinál tudjuk bizonyítani s minthogy e törekvések később eredménnyel jártak, nekik köszönhetjük az addig kizárólag dinasztikus, illetőleg kormányzati célokat szolgáló postáknak nagyvállalattá történt fokozatos át-

a gazdag Németalföldet is megnyerte házának. 1490-ben Tiroli Zsigmond, akinek helyzete országában már tarthatatlanná vált, Miksa javára szintén lemondott trónjáról, úgy, hogy amikor III. Frigyes császár 1493-ban meghalt, Miksa már Ausztria, Karintia, Krajna, Stájerország, Tirol, Burgundia és Németalföld fölött uralkodott. Miksa fia, Fülöp viszont Katolikus Ferdinándnak és Kasztíliai Izabellának leányát, Johannát vette nőül s ezzel Kasztíliaira és Aragóniára szerzett öröklési jogot, úgy, hogy Károly, Miksa unokája és Fülöp fia már egész világbirodalomban uralkodott, mert amellett, hogy német-római császár volt, a Miksánál már felsorolt országokon kívül még Nápolyt és egész Spanyolországot is bírta.

²⁾ V. Károly császárra választásához szükséges összeget — 851.000 forintot — amellyel a választófejedelmek szavazatát kellett megvásárolni, bankárok kölcsönözték a császárnak és pedig a Fuggerek 543.000, a Welserek 143.000 és egy génuai és firenzei bankár összesen 165.000 forintot.

A Fuggerek Tiroli Zsigmondnak a tiroli ezüstabányák jövedelme egy részének lekötése fejében 1487-ben 23.627 forintot, 1488-ban a Schwaz-i ezüstabányák összes jövedelmének lekötése ellenében 150.000 forintot kölcsönöztek, 1495-ben pedig a Thurzókkal együtt már a magyarországi rézbányászatot is megkaparintották.

Dr. Richard Ehrenberg: Das Zeitalter der Fugger 107 o. és Wenzel: A Fuggerek Magyarországon.

³⁾ A Fuggerek 1500 körül már saját futárszervezettel rendelkeztek, amelyből később a Fugger ujságok keletkeztek.

Dr. Richard Ehrenberg: Das Zeitalter der Fugger 98—99. o. és Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 19 o.

⁴⁾ A Fuggerek már 1496-ban saját üzleti házzal rendelkeztek Antwerpenben, saját bankkal Rómában és képviselőséggel Lisszabonban, Innsbruckban és Milánóban. Ugy nekik, de a többi nagy bankár és kereskedőházaknak is, különösen a németalföldi postaösszeköttetés volt a fontos.

alakulását. Ebben főleg két hatalmas kereskedő, illetőleg bankárcsalád játszott szerepet: a Welserek, de különösen a Fuggerek. Az utóbbiak már 1494-ben adtak előleget a posták megszervezésére, 1521-ben pedig Fugger Jakob, a Fugger-család feje, hasonló célból ezer forintot adott kölcsön Taxis Baptistának. A Fuggerek e kölcsönök révén a postára feltétlenül befolyást nyerhettek s e befolyásukat bizonyára ki is használták egyrészt arra, hogy kevésbbé fontos leveleiket a dinasztikus postával továbbítsák, de másrészt arra is, hogy e posta lóváltóállomásainak igénybevételét saját futáraik részére biztosítsák. Jellemző, hogy az innsbrucki postamester, Taxis Gábor, a Fuggerektől minden újévkor nyolc forintot kapott oly célra, hogy a leveleket oda és vissza minél szorgalmasabban küldözhesse.⁵⁾ Nyilvánvaló tehát, hogy amidőn Miksa az első kormányzati postát megszerveztette és az többé-kevésbbé rendszeresen működni kezdett, a Fugger-család a pénz minden hatalmával arra törekedett, hogy ezeket a postákat a maga, illetőleg vállalatának érdekében felhasználhassa. Ez érthető is, hiszen az általuk erre a célra fordított összeg még mindig jóval alacsonyabb volt annál, mint amennyibe a saját költségükön felállítandó futárszervezetek fenntartása került volna.

E törekvések gyors és könnyű megvalósítását a posták szervezésével megbízott s a velencei és római futárszolgálatból már megfelelő tapasztalatokkal rendelkező Taxis-család tette lehetővé. A család egyes tagjai ugyanis a modern tőkehalmozást (kumulációt) megvalósítva, mint egy betéti, vagy családi részvénytársaság tagjai, a Habsburg-birodalom fontos gócpontjain helyezkedtek el és a posták vezetését mindenütt a kezükbe kaparintva, a magánküldemények szállításával előkészítették és később megvalósították az első postai nagyvállalatot, amelynek már nemzetközi jellege is volt.

A Taxisok az uralkodóház postájának kezdetben csak egyszerű alkalmazottai, postamesterei, főpostamesterei, vagy az udvari futárszervezet vezetői voltak. Ez az állás azonban 1505 után már csak mellékfoglalkozás, alkalom és mód volt arra, hogy a család magánvállalatát kiépítve, minél nagyobb vagyont és ezzel rangot és hatalmat is nyerjen. Ez a fejlődés a XV. század végén és a XVI. században ment végbe. Hogy a vállalkozás mennyire sikeres és mennyire jövedelmező volt, láthatjuk abból, is, hogy míg a XVI. században az uralkodók voltak azok, akik hatalmas összegeket áldoztak a posta fenntartására, addig a XVII. században már a Taxisok fizettek nagy összegeket azért a jogért, hogy a postákat saját költségükön fenntarthassák.

III. Frigyes császár udvarában a futárszolgálatot 20, részint gyalogos, részint lovas zsoldos látta el,⁶⁻⁷⁾ akik utazási költségeiken kívül havonta 8, illetőleg 16 forintot kaptak. Miksa már erősebb kézzel látott hozzá a futárszolgálat megszervezéséhez s ezért 1489-ben meghívta Taxis Jánost a postáknak az általa megállapított vonalakon való beren-

⁵⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 177 o.

⁶⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 20 o.

⁷⁾ Alapvető munkák: Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis; Rübsum: Johann Baptista von Taxis és Crole: Die Geschichte der deutschen Post.

dezésére. Hogy az ifjú király⁸⁾ a posta szervezését mennyire komolyan vette, láthatjuk abból is, hogy a posta kiadásai a következő évtől, 1490-től kezdődően az innsbrucki kamara számadásaiban külön rovatban szerepelnek.⁹⁾ Ezek a tételek azért is érdekesekek, mert itt már két másik Taxisnak és pedig Baptistának és Ferencnek a nevével is találkozunk, akik Taxis János nevében a kamara által kifizetett összegeket nyugtázták. Miksa először az Innsbruck—schwabeni, az Innsbruck—linzi és a Konstanz—mecheln (Németalföld) vonalakat rendeztette be, de ezekhez a vonalakhöz még a XV. században kiépültek az Innsbruck—Augsburg—Worms—Németalföld (Mecheln), Innsbruck, illetőleg Lindau—Milánó, Innsbruck—Zürich, Innsbruck—Wien és az Innsbruck—stájerországi postavonalak is.¹⁰⁾ A posták berendezésének költségeit az első években Taxis János részére rendszeren kifizették, később azonban a fizetések mind gyérebbek lettek. Nem mintha Miksa császár a szükséges összegek kiutalására nem lett volna hajlandó, hanem egyszerűen azért, mert uralkodása egész ideje alatt pénzhányban szenvedett. A postákat azonban fenn kellett tartani, sőt, miután Miksa tartózkodási helyét igen gyakran változtatta, ezeket sok esetben át is kellett csoportosítani. Minthogy a császár a kiadásokat fedezni nem tudta, a költségeket részben Taxis János, részben a Fuggerek előlegezték, a németalföldi postát pedig Taxis János teljesen a saját pénzéből (esetleg a Fuggerektől kapott kölcsönből) rendezte be. Taxis János azonban ennek ellenére még eléggé alárendelt szerepet játszott. Ennek bizonyítéka, hogy a tiroli kamara később az Innsbruckból kiinduló postákat teljesen a saját kezelésébe vette s ezzel Taxis Jánost állásából kiszorította, aki ekkor az udvarhoz fordult pártfogásért. A császár — miután a tiroli kamara Taxis Jánost többszöri felszólítása dacára sem helyezte vissza állásába — őt az udvari futárszolgálat vezetésével bízta meg.

Taxis János azonban a postákra gyakorolt befolyását lassanként ismét visszaszerezte és pedig főleg azzal, hogy az udvarnál való tartózkodása alatt értékes futárszolgálati által Miksa császár kegyeibe férközött. De még ezeknél is sokkal hatékonyabb eszközöknek bizonyultak azok a kölcsönök, amelyeket a posták berendezésére és fenntartására bocsátott a császár, sőt az innsbrucki kamara rendelkezésére.

Mint az udvari futárszervezet vezetője, Taxis János közvetített a futárok és az udvari kamara között. Ő felelt az egyes megbízásoknak a futárok között való igazságos elosztásáért, ő állapította meg a levelek fontossága szerint, hogy azokat futárral, vagy pedig a postával kell-e továbbítani, sőt szükség esetén maga is futárszolgálatot teljesített. Minthogy pedig a futárokat általában csak fontos dinasztikus, vagy kormányzati érdekekben indították, elképzelhetjük, hogy a futárok vezetője csak a legfontosabb megbízásokat vállalta, viszont ezek-

⁸⁾ Német-római császárnak 1493-ban koronázták.

⁹⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 86 o.

¹⁰⁾ Természetesen ezek az első vonalak még eléggé kezdetlegesek voltak s így Taxis Jánosnak más teendője nem volt, mint az uralkodó, vagy a kamara által megállapított útvonalakon lóváltóállomásoknak megfelelő helyeket, rendszerint fogadókat kijelölni és a futárokat felfogadni. Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis 104. old.

nek pontos teljesítése által úgy a kamara, mint a császár előtt igen nagy érdemeket szerezhetett. A család ekkor már lassan terjeszkedett is, mert Taxis János — kiváltságos helyzetét az udvarnál kihasználva — testvéreit és közeli hozzátartozóit lassanként az udvari futárok között helyezte el. 1500-ban az említett Taxis Ferencen, a későbbi németalföldi vezérpostamesteren és Baptistán, a későbbi udvari főpostamesteren kívül már Simont, a későbbi milánói császári postamestert, Leonardot és Rogert is az udvari futárok között találjuk.

A posták ebben az időben még teljesen dinasztikus, illetőleg kormányzati¹¹⁾ jellegűek voltak s azokat a kamara, illetőleg annak egyik magasabbrangú tisztviselője indította el és érkeztette. Ez a tisztviselő, illetőleg a kamara állította ki természetesen az óraleveleket és adta át a futároknak az általa lezárt levélcsomagokat (zárlatot) s ugyancsak ő vette ezeket át, úgy hogy a postamester a küldemények továbbításában még nem játszott szerepet. A postamester feladata csak a futárok fizetésére és a vonalak ellenőrzésére szorítkozott. Arról, hogy a posták magánügyének által is igénybevehetők legyenek, egyelőre még szó sem volt, de ez nem is lett volna lehetséges, mert a küldeményeket biztonságosan csak a kamara által lezárt csomagban (zárlatban) lehetett volna továbbítani. Előfordulhatott ugyan, hogy egyik, vagy másik futár a saját szakaszán magánlevelet is szállított, rendszerré azonban ez nem válhatott, mert rövid, három-négy mértföldes távolságra az emberek akkor még rendszeresen nem leveleztek.

A fokozatos átalakulás az 1501. évben kelt pátenssel kezdődött. Ezzel ugyanis Szép Fülöp Taxis Ferencet a németalföldi udvari futárszervezet vezetőjévé és egyúttal főpostamesterré nevezte ki¹²⁾ s bár a postákat a kamara fizette, ezek már kizárólag a postamester vezetése alatt állottak. Ezzel szemben viszont a felelősséget is a postamester viselte. Taxis Ferenc e pátenssel a németalföldi udvarnál kiváló pozícióhoz jutott, azonban ekkor még nem volt más, mint alkalmazott, aki munkájáért, bár jelentős, de meghatározott fizetést kapott. Ezzel szemben nagy átalakulást s egyúttal az 1501. évi postapátens lényeges kiterjesztését jelentette az a szerződés, amelyet Fülöp az 1505. évben kötött Taxis Ferencel arra való tekintettel, hogy 1504-ben Kasztília királya lett.

E szerződés szerint ezentúl Taxis Ferencnek a saját költségén kellett a postákat fenntartania és ezért évenként a költségek címén 12 000 Livrest (körülbelül 250 000 pengő) kapott. Ezért az összegért Taxis Ferencnek megfelelő futárokkal és lovakkal három fővonalat kellett berendeznie és pedig az egyiket Fülöp udvarától atyja, Miksa császár udvaráig, a másodikat a francia király udvaráig, de csak abban az esetben, ha ennél Fülöpnek követe volt, míg a harmadikat apósához, Katolikus Ferdinándhoz, illetőleg ha Fülöp Kasztiliában tartózkodott, akkor az ő saját udvarához. A postavonalakat háború esetén megfelelően át kellett csoportosítani és a szerződés pontos betartásáért Taxis Ferencnek életével és vagyonával kezeskednie kellett.

¹¹⁾ Dr. Hencz Lajos meghatározása a: „A posta, táviró és távbeszélő története“ című munkájában.

¹²⁾ „Capitaine et maitre de nos postes“. I. Rüksam: Johann Baptista von Taxis. 193. old.

Taxis Ferenc, az udvari postamester e szerződéssel udvari alkalmazottból nagyvállalkozóvá lett.

Míg ugyanis az 1501-ik évben kelt postapátens értelmében Taxis Ferenc meghatározott fizetést kapott, az új szerződésben fizetésről már nem volt szó, hanem az neki évenként megállapított átalányösszeget biztosított, amelyből azonban a postákkal kapcsolatos összes költségeket fedeznie kellett. Az uralkodó, illetőleg a kamara most már nem törődött azzal, hogy a postamester, helyesebben a postamester-vállalkozó ezt a célt milyen eszközökkel, milyen módon érte el. A kamara szempontjából csak az volt a fontos, hogy a posták az előírt útvonalakon és a szerződésileg kikötött állapotban, vagyis kellő számú futárral és jó lovakkal állandóan rendelkezésre álljanak. A postamester-vállalkozónak arról, hogy kellő jövedelme legyen, magának kellett gondoskodnia. E célt csak egyféleképpen lehetett elérni és pedig az üzemi költségek csökkentése által.

Felmerül azonban az a kérdés, hogy az üzemi költségek miképpen voltak csökkenthetők? Erre két mód állott rendelkezésre, és pedig az egyik a forgalom emelése, azaz a Sax-féle intenzitási törvény¹³⁾ értelmében az egy közlekedési eszközre eső teljesítmények számának emelése, a másik pedig a tényleges, szorosán vett üzemi költségeknek csökkentése.

És most vizsgáljuk meg, hogy az akkor közlekedési eszközökre, a stafétákra eső teljesítmények száma hogyan volt növelhető?

Az uralkodó a postákat, illetőleg a stafétákat kormányzati célokra rendeztette be és ezért a postamesternek évi átalányösszeget adott. A posták tehát a hivatalos levelezés lebonyolításának céljait szolgálták. Ezek kedvéért kellett azokat elindítani, tekintet nélkül arra, hogy a hivatalos levelek száma mennyi volt. Ezeknek a leveleknek a száma viszont a postamestert nem érdekelte, mert ő a posták fenntartásáért egyforma nagyságú átalányösszeget kapott akkor is, ha egy stafétával csak egy, vagy akár egyszerre tíz hivatalos levelet is továbbított. A hivatalos levelek számának növekedése, vagyis a teljesítményeknek ilyen módon elért emelkedése tehát a postamester üzemi költségeit nem csökkentette, a postamesternek tehát olyan küldemények szállítására kellett törekednie, amelyekért esetenként külön díjazásban részesült. Ezeknek az egyenként külön díjazás mellett szállított küldeményeknek, vagyis az egy közlekedési eszközre eső fizetett teljesítmények számának emelkedése a postamester üzemi költségeit most más nagy mértékben csökkentette s minél több ilyen levelet tudott egy-egy, az állam által úgysis megfizetett stafétával továbbítani, a staféta fenntartási költsége is ennek megfelelő arányban csökkent, e csökkentéssel pedig a postamester külön jövedelme nagy mértékben emelkedett.

Most már csak az a kérdés, hogy jelentkezett-e abban az időben megfelelő szükséglet levelek továbbítása iránt s ha igen, módjában állott-e a postamesternek ezeket a magánleveleket továbbítani?

Azt, hogy a nagy kereskedelmi és pénzvállalatoknak nemzetközi jellegű gyors hírszolgálatra szükségük volt, másrészt pedig, hogy a

¹³⁾ Dr. Emil Sax: Die Verkehrsmitteln in Volks- und Staatswirtschaft. I. 64. o.

kormányzati posta igénybevételére törekedtek is, már kifejtettem s így most már csak arra a kérdésre kell felelni, hogy a postamesternek módjában állott-e ezeket a magánküldeményeket továbbítani ?

Taxis Ferencnek a németalföldi udvarnál már az 1501. észendő óta betöltött főpostamesteri állása a Habsburgok szolgálatában álló többi Taxis helyzetét is kedvezően befolyásolta, úgy hogy az addig futárszolgálatot teljesítő Taxisok fokozatosan szintén postamesteri állásokat foglaltak el. Taxis Baptista 1501 után már az udvari futárszervezet vezetője, Taxis Gábor pedig 1504-ben innsbrucki postamester lesz s postamesteri címet visel már Taxis Simon is. Az egyes gőcpontokon tehát ebben az időben már mindenütt a Taxis-család tagjai helyezkedtek el mint postamesterek. Minthogy pedig Taxis Ferenc a Németalföldről kiinduló postákat teljesen önállóan igazgatta s így a postákat is ő indította el, az óralevelek kiállítására és a posták elindítása lassanként a többi gőcpontokon is a Taxisok kezébe siklott át. Míg addig a posták végpontjai a kamarák voltak, ezt a szerepet közbeékelésükkel a Taxisok vették át s ezentúl az óraleveleket és a levélcsoomagokat egymásnak küldötték és csak azokat a küldeményeket adták át a kamarának, amelyek neki voltak címezve. A magánlevelek szállítása tehát a zárlatok ellenőrzésének megszűnésével lehetővé vált és elképzelhetjük, hogy a stafétaszerűen közlekedő dinasztikus, illetőleg kormányzati posta igénybevétele a nagy kereskedő- és pénzvállalatok részére milyen hatalmas előnyt jelentett, ha célszerűnek látták a postát egyes szakaszain is felhasználni.¹⁴⁾ A Taxisok a magánleveleket a legbiztonságosabb módon szállíthatták, mert azokat egyszerűen a hivatalos zárlatban helyezték el, ezt a zárlatot pedig ismét egy Taxis vette át, a magánlevelek tehát idegen kezekbe nem kerülhettek. A magánlevelek küldéséről a Taxisok egymást az óralevélre írt megjegyzés alapján értesítették (l. a 14. sz. jegyzetet, az óralevél bevezetését) s

¹⁴⁾ A Mecheln—Innsbrucki postavonalról maradt fenn 1506-ból egy óralevél, amelynek eredetijét a bécsi postamúzeum őrzi. Ezzel Hausenből (valószínűleg Rheinhausen, Speyer és Frankfurt a/M elágazóhelye) Söflingenig (Ulm mellett) tényleg szállítottak egy köteg magánlevelet is és pedig az augsburgi Welsér Antal részére. Söflingenből Augsburgig nem volt posta s ezért a rheinhauseni futár az óralevélben kérte s söflingenit, hogy a levélcsomagot külön futárral továbbítsa Augsburgba s e célra, de egyúttal valószínűleg borraivalóra is, pénzt mellékel. Az óralevél kivonatát itt közlöm:

Gabriel dentro la bolzeta la tua . . . (Taxis Ferenc közlése Taxis Gábor, az innsbrucki postamester részére).

Cesta bolzeta esta delivera ala posta de Malimes le XXV. de mars (1506 március 25) a IIII. or depuy mezo di, este ordene la portar cum diligentia diver le roy de Romens.

Dis Bolzet is fertig zo Mechel in Barabant in der XXV. tag mars zo IIII. oren auf Mittag; salen rayten tag e nag pis zo Romis. kh. mt. Franciscus van Taxis postmaister.

.....
.....
(A futár közlése). Item Mertten pott zu Sefflingen!

Ist eyn peckle in dyssen sack, gehortt gayn Augspurg Anthonye Velser in syn hantt vnd du fyndst eyn bryffle darbay vnd XII. plapart (Plapart = Blaffert, abban az időben főleg Svájcban használatos pénz.) darin, darmytt wellest eyn potten von stond an gayn Augspurg schicken.

Wolff pott zu Haussen.

Führer durch das k. k. Postmuseum 141—143. öld.

hogy ezt ilyen nyíltan tették, az csak azt bizonyítja, hogy a magánlevelek szállítása akkor már egészen rendszerré fejlődött. Az 1505. évi postaszerződés tényleg nem is tartalmazott semmiféle tilalmat a magánküldemények szállítására nézve s ha ezt kifejezetten nem is engedte meg, valószínűleg hallgatólagosan tudomásul vette és tűrte. Az államnak akkor még nem állott érdekében a magánküldemények szállításának előmozdítása, vagy megtiltása. Egyrészt, mert ennek óriási lépésekkel történő növekedését és ezzel megfelelő nagy jövedelem biztosítását nem ismerte fel, másrészt pedig a magánküldemények a hivatalos levelezés rendszeres továbbítását még nem hátráltatták. A forgalom azonban olyan mértékben emelkedett, hogy rövid tizenegy évvel később már a hivatalos levelezés továbbítását is hátrányosan befolyásolta. Láthatjuk ezt az 1516. évi postaszerződés 9. cikkéből is, amely a posták indítását csak a király leveleinek továbbítása érdekében és a király ügyeiben (államügyek) engedi meg. Hogy ezt a cikelyt a szerződésbe be kellett venni, már a magánforgalom erős megnövekedését bizonyítja, mert valószínűleg ezek kedvéért már több esetben külön postát kellett indítani. Azt azonban, hogy a postát akkor már a nép szélesebb rétegei is igénybevétték volna, azért még sem állíthatjuk, mert az írni-olvasni tudás s ezzel kapcsolatban az általános műveltség akkor még elég alacsony fokon állott s a XV. század nagy felfedezései és találmányai (mint például a könyvnyomda feltalálása) csak a XVI. század második felében éreztették hatásukat.¹⁵⁾ A postát ekkor még csak a kereskedelem és pedig elsősorban a nagyobb kereskedelmi és pénzvállalatok vették igénybe, minthogy a már kifejtett okokból ezeknek erre szükségük volt s az akkor igen magas szállítási díjakat csak ezek tudták megfizetni.

Taxis Ferenc, de a többi Taxisok is, a magánforgalomból már akkor hatalmas vagyont gyűjtöttek össze s ezért üzleti tevékenységük egyenesen arra irányult, hogy minél több magánlevelet szállíthassanak. Ez teszi érthetővé, hogy a Taxisok a postákhoz miért ragaszkodtak annyira s miért tartották azokat üzemben akkor is, amidőn hosszú időn keresztül még a fenntartási költségeket sem kapták meg. Míg a futárok ebben az esetben a munka beszüntetésével fenyegetőztek, addig a Taxisoknál ezt sohasem tapasztaljuk, mert ők a postákat minden eszközzel — szükség esetén kölcsönrel is — fenntartották.

Az uralkodók a Taxisoknak ezt az eljárását önzetlenségnek hitték s ezért azon kívül, hogy a nyújtott kölcsönöket búsán, részint pénzből, főleg azonban birtokokban visszafizették, az egész családot kegyeikkel, később pedig kiváltságokkal halmozták el. Így emelkedett a család előbb a bárói, majd a grófi, később pedig a hercegi rangra, emellett óriási vagyont (Kiesskalt szerint a Taxisoknak a postákból 1646-ban egy millió Livres, vagyis kb. 12 millió P jövedelmük volt.) és ezzel hatalmat is szerezve. Mi azonban tudjuk, hogy a látszólagos nagy önzetlenség, kitartás és hűség nem volt más, mint rideg üzleti érdek, amely a vállalkozó éleslátásával a magánlevelek szállításából eredő nagy jövedelemszerzés lehetőségét korán felismerte.

A szorosán vett üzemi költségek csökkentése egyrészt a fenntar-

¹⁵⁾ Van der Borcht: Das Verkehrswesen, 574 és köv. old.

tott postavonalak számának, a futár- és lóváltó-állomásoknak és ezzel együtt a futárok és lovak számának, továbbá a futárok bérének a csökkentése révén lett volna végrehajtható.

Nézzük ezeket a tételeket egyenként.

Az egyes fenntartandó postavonalakat maga a szerződés állapította meg, ezeket tehát a postamesternek üzemben kellett tartania, de a postavonalak fenntartása elsőrendű üzleti érdeke is volt, mert ilyenek hiányában vállalkozói tevékenységét sem tudta volna folytatni. Szó lehetett volna arról, hogy a postamester a saját üzleti szempontjából kevésbé forgalmas vonalakat elhanyagolja, de az uralkodó politikai szempontjai szerint szerződésileg megállapított vonalak (Németalföld—Spanyolország, Németalföld—Innsbruck) kereskedelmi szempontból is éppen a legjelentősebbek voltak s így a postamester ezeket saját érdekeinek sérelme nélkül nem hanyagolhatta el.

A szerződés megállapította a levelek szállítási idejének maximumát is, (például Brüsszel—Innsbruck nyáron öt és fél, télen pedig hat és fél nap), minthogy pedig az elérhető gyorsaság a futár- és lóváltási lehetőségek számával egyenes arányban állott, a szerződésben közvetve a futárok és lovak száma is adva volt. Végül a szerződés jó lovak használatát is előírta s ezek nélkül a meghatározott gyorsaság nem is lett volna betartható. A szorosan vett üzemi költségek csökkentésére tehát csak egy utolsó lehetőség maradt és pedig a futárok bérének csökkentése, illetőleg az eddiginél alacsonyabb mértékben történő megállapítása.

Adatok híján — sajnos — nem lehet megállapítani, hogy Taxis Ferenc a szolgálatában álló futároknak mennyi bért fizetett. Minthogy azonban tudjuk, hogy a Taxis-család a postákat mindenütt egységes irányelvek és üzleti szempontok szerint igazgatta — hiszen éppen az egységes igazgatás volt a család főerőssége —, feltételezhetjük, hogy az általuk fizetett bér körülbelül mindenütt egyforma lehetett. Ezt feltételezve, az innsbrucki posták adatait irányadónak tekinthetjük. Sajnos, ezek az adatok azt bizonyítják, hogy a Taxisok pénzszerzési törekvéseikben kíméletlenek voltak s még attól sem riadtak vissza, hogy nyereségük emelése céljából futáraikat is megkárosítsák. Ohmann¹⁶⁾ ugyanis az innsbrucki levéltárban végzett kutatásai közben az 1506. évből keltezett panaszra bukkant, amelyben Busis Bernhard a kamarának bejelentette, hogy a postamester (Taxis Baptista), illetőleg helyettese (Taxis Gábor) a kamarát nagy összegekkel megcsalta. A postamester ezeket a visszaéléseket oly módon követte el, hogy egyrészt a kamara által a futárok bérének kifizetésére átadott összeget a saját céljaira tartotta vissza, másrészt pedig, hogy a kamara által megállapított és általa tényleg ki is fizetett havi nyolc forint bér helyett a futároknak csak hét és fél forintot adott, míg havonként és futáronként fél-fél forintot magának tartott meg. 1513-ban az Innsbruck-néfbai (Névis-Lavis, Trienttől északra) postavonal összes állomásainak futárai emeltek panaszt, hogy bérüket már hosszú időn át nem kapták meg, pedig a kamara abban az időben a béreket a postamester kezéhez mindig pontosan kifizette. A tiroli kamara ekkor szigorú vizsgá-

¹⁶⁾ Dr. Fritz Ohmann: Die Anfänge des Postwesens und die Taxis, 217 old.

latot indított s a visszaéléseket többé-kevésbé meg is állapította, Taxis Baptistát a kitűzött tárgyalásra megidézte s a pontos elszámolásra utasította. Az elszámolás alól azonban Taxis Baptista valamilyen ürüggyel mindig kibújt. Ha a Taxis-család a postáknál akkor már nem lett volna annyira nélkülözhetetlen, nem rendelkezett volna a császár feltétlen bizalmával s a nagy kereskedő- és bankvállalatoknak a kezézet most elvén alapuló hatalmas támogatásával, akkor a posta fejlődése talán más irányt vett volna. Így azonban Taxis Baptista és Gábor az innsbrucki kamara állandó kellemetlenkedése és az onnan kiinduló posták részére szigorú postai rendtartás életbeléptetése árán aránylag könnyen megszabadult a súlyos következmények alól.

Ha a futárok béreinek elsikkasztása, illetőleg önkényes leszállítása csak a felsorolt esetekben fordult volna elő, az egész kérdés felett napi-rendre térhetnének. Ugy látszik azonban, hogy ezek a jelenségek nem voltak egyedülállóak, hanem a nyereszkeségi szellem térhódításának szomorú kísérőjelenségei lehettek, mert már az 1445-ben kelt barcelonai szabályrendelet 3-ik pontjában is látjuk,¹⁷⁾ hogy a város rendeletileg volt kénytelen a futárok béreinek elsikkasztását megtiltani. Ezeket a jelenségeket tehát különböző helyeken, egymástól teljesen függetlenül, a postának vállalattá történt átalakulásánál általánosan észleljük. Ámde e jelenségeket később más téren is megtaláljuk és pedig hatványozott mértékben az ipari vállalatok fejlődésénél amidőn az addig kötött (céhrendszer), de tisztességes megélhetést nyújtó munkát a tőkés vállalatok terjeszkedésének érdekében a szabadság jelszava alatt jogilag szabaddá tették, de a jogilag szabad munkást gazdaságilag a legsivárabb sorsba kényszerítették. A vállalkozók e rendszernél a munkások béreinek tekintélyes részét szintén elvonják s Marx ezekből az elvont bérekből magyarázza az azóta is igen sok vitára okot adó többletértékelméletét.¹⁸⁾

Ez elmélet szerint a nagyvállalatok, de a nagy vagyonok is ezekből az elvont bérekből (többletértékekből) keletkeztek, mert a vállalkozók a termelő munkásoknak nem a termelt javak értékét, hanem csak a létfenntartáshoz feltétlenül szükséges bért fizették ki, míg a kifizetett bér és a termelt érték közötti különbözetet, a többletértéket (nyereséget) újabb munkások alkalmazására és újabb munkaeszközök beszerzésére fordították. A munkaeszközök és a munkások számának emelkedésével az előállított javak száma is emelkedett s ezzel ismét emelkedett az elérhető nyereség, illetőleg többletérték is, úgy hogy a munkások száma és a többletérték egymást állandóan növelve, a szerény kisvállalatokból hatalmas vállalatok fejlődhettek.

Míg az ipari fejlődésnek ez a folyamata a nyereség, illetőleg a többletérték túlmagas volta és a vállalkozók kíméletlensége következtében egyrészt a nagy vagyonok kialakulásához, másrészt azonban sok esetben tényleg a munkások kiuzsorázásához vezethetett, amelynek végül is a munkásság szélsőséges gazdasági és politikai állásfoglalása, sőt forradalmak voltak a következményei, addig a postánál ez a folyamat — szerencsére — nem folytatódott s így következményei

¹⁷⁾ Magyar Posta 1932. évi 1. száma, 28. old.

¹⁸⁾ Dr. Czettler Jenő: Magyar mezőgazdasági szociálpolitika, 127. és köv. o.

sem mutatkoztak. Ennek több oka is van. Azoktól a szórványos esetektől eltekintve, amidőn a postavállalkozó a futárok teljes bérét viszatartotta, láttuk, hogy a vállalkozónak a bérekből eredő nyeresége (természetesen csak azokban az esetekben, amidőn ezt meg tudjuk állapítani) nem volt magas, (a teljes bérenek körülbelül hat százaléka), annak ellenére, hogy a Taxis-vállalat hatalmas, szinte monopolisztikus jellegű kiterjedésével¹⁹⁾ valószínűleg a munkapiacot és a béreket is irányította. További okot abban találunk, hogy míg az ipari vállalatok a munkások teljes idejét lefoglalták, addig a futároknak az akkor még elég gyér forgalom mellett munkaidejük nem volt teljesen kihasználva s így főfoglalkozásuk mellett mellékfoglalkozást is űzhettek, főleg gazdálkodhattak. Akkor pedig, amikor a sűrűsödő forgalom már egész embert kívánt, a mellékfoglalkozás önként adódott. A forgalom emelkedésével ugyanis az egyes lóváltó-állomásokon már több lovat kellett tartani, minthogy pedig a hivatalos levelezést akkor még átlag csak másodnaponként továbbították s a hivatalos személyek sem közlekedtek sűrűbben, a lovak nem voltak kellően kihasználva. Azokat tehát személyszállításra másnak is bérbe lehetett adni. A lovak bérbeadása hasznothajtónak bizonyult s ezért a futár az ebből eredő jövedelmet magánlovak beszerzésére használhatta fel s így jövedelmét fizetésének többszörösére fokozva, kisvállalkozó lett. Ekkor tulajdonképpen szolgáltatásának ellátására már nem is volt szüksége, mert a lovakhoz istállófiút (esetleg többet is) ügyis tartania kellett. Ez azután a futár szerepét lassan átvette s ezentúl mint postalegény (postillon) a levelet szállította és az utasokat kísére, az eredeti futár pedig mint vállalkozó tőkésnek kamataiból kényelmesen megélt.

Annak, hogy a futárok sohasem jutottak, de nem is juthattak olyan sorsra, mint amilyenben az ipari munkásság többségének tagadhatatlanul része volt, mélyebb okát azonban nem a felsorolt jelenségekben, hanem elsősorban a barcelonai szabályrendeletben és a tiroli kamara által képviselt városi, illetőleg állami, tehát mindkét esetben hatósági beavatkozásban kell keresnünk.

Ezek a beavatkozások, amelyek először csak szórványosan, de a postának nagyvállalattá történő átalakulása folytán mind sűrűbben és döntő súllyal jelentkeztek, végül is az állam teljes hatalmának érvényesítésével ezt a postai vállalatot átalakították azzá, amely a közgazdaság és közérdek céljainak egyedül megfelelő: először állami nagyvállalattá, majd intézetté.

¹⁹⁾ A Taxis család tagjai abban az időben a következő postákat vezették, illetőleg mint postamesterek a következő postáknál tevékenykedtek:

Ferenc, németalföldi vezérpostamester;

Baptista, udvari főpostamester, később V. Károly császár (I. Károly király) vezérpostamestere;

Gábor, innsbrucki postamester;

Maffeo, spanyol főpostamester;

Dávid, veronai császári postamester;

Antal, a Németalföld—Innsbrucki postavonal német csomópontján, Augsburgban;

Seraphin, rheinhauseni postamester, később a vezérpostamester helyettese;

Gabriel Sandri, a pápai udvar főpostamestere Rómában.

Ezeken kívül a családnak még 6 tagja működött, azonban akkor még nem ily jelentős állásokban.

Ennek az állami beavatkozásnak, majd kezelésnek történelmi ki-fejlődését, annak indokait, a beavatkozás szükségességét, az állami kezelés előnyeit és hátrányait azonban később külön fogom ismertetni.

Visszatérve az 1505. évi postaszerezződésre, megállapíthatjuk, hogy annak keretei 11 évvel később már szűknek bizonyultak s amint e szerződésnek megkötése a Habsburg-dinasztia terjeszkedése, vagyis Kasztiliának és Németalföldnek Fülöp kezében történt egyesítése miatt vált szükségessé, ugyancsak a Habsburg-dinasztia további terjeszkedése²⁰⁾ volt a közvetlen oka az 1516. évi postaszerezződés megkötésének is. Ez a postaszerezződés a posta nagyvállalati fejlődésének újabb hatalmas lépése és pedig nemcsak azért, mert új nemzetközi postavonalak létesítésével a postahálózat kiterjedése is nagyvállalati jelleget öltött, hanem azért is, mert ebből a szerződésből már világosan láthatjuk azt az irányt, amelyet a Taxisok végső céljuk elérése érdekében tudatosan követtek.

A szerződés első három cikkelye a létesítendő postavonalak irányát és végpontjait állapította meg. A posták kiinduló pontja minden esetben a flandriai udvar volt és az első fővonal a király spanyol udvarához, a második, most már állandó vonal, a francia király udvarához, míg a harmadik Innsbruckig vezetett, amelynek azonban most már Verona, Róma és Nápoly felé állandó csatlakozása volt.

A 4. és 9. cikkely már a bizonyos mértékig lényegesen megnagyobodott állami és magánforgalmat bizonyítja, mert a lóváltó-állomásokon, az eddigi egy ló helyett két lónak a tartását írta elő, a posták indítását pedig csak a hivatalos levelek továbbításának érdekében engedte meg. Már említettem, hogy a szerződésnek erre a pontjára csak azért lehetett szükség, mert a magánküldemények ebben az időben már a hivatalos küldemények továbbítását hátráltatták s ugyancsak említettem azt is, hogy a postamester-vállalkozónak elsősorban a magánküldemények számának emelkedése állott érdekében, mert ezek az üzemvitelt gazdaságosabbá tették, ezzel pedig vállalkozói jövedelmét erősen növelték.

Az 5. és 7. cikkelyek az egyes postavonalakon a szállítás idejét állapították meg. Az 1505. évi postaszereződéssel szemben ezen a téren is erőteljes fejlődést állapíthatunk meg, mert míg az 1505. évi postaszerezződés szerint a napi átlagteljesítmény télen 105—130, nyáron 125—155 km. volt, addig az 1516. évi postaszerezződés téli időre 127—180, nyári időre pedig 140—190 km-t írt elő. Ha a király havonta kettőnél több esetben a szerződésben megállapított gyorsaságnál nagyobb gyorsaságot kívánt, a postamester ezért külön díjazást követelhetett.

A 8. és 9. cikkelyek a külföldet is érintő postavonalak működésének és akadálytalan közlekedésének céljait szolgálták, egyrészt azért, hogy a király az egyes végpontokon úgy Német-, Francia-, mint Spanyolországban továbbá Veronában, Rómában és Nápolyban egyes személyeket megbízott azzal a feladattal, hogy a hivatalos leveleket a postának átadják, az érkezteteket viszont átvegyék, másrészt pedig azzal, hogy az uralkodó az idegen országokat is érintő posták részére

²⁰⁾ Katholikus Ferdinándnak 1516 január 23-án bekövetkezett halálával Aragóniát, Kasztiliát és Nápolyt Károly örökölte.

a Taxisoknak garancialevelek megszerzését ígérte. Ezek a garancialevelek a postáknak a zárt városokban, hidakon, szorosokon akadálytalan közlekedést, a futároknak pedig méltányos árért élelmezést, lovakat stb. lettek volna hivatva biztosítani.

A 11. cikkely a postatisztviselőknek a király minden országában a németalföldi hercegi tisztviselők előjogait biztosítja, a 12. cikkely pedig az összes postalegényeket a postamester kizárólagos joghatósága alá helyezte.

A 13. cikkely a Taxisok részére már szinte monopolisztikus helyzetet teremtett, mert a király megtiltotta, hogy országaiban Taxis Ferencen és Taxis Baptistán kívül, vagy ezek engedélye nélkül más is tarthasson postalovakat és tarthasson fenn postákat s ez a cikkely kimondotta egyúttal azt is, hogy úgy Spanyolországban, mint Rómában és Nápolyban csak Taxis Ferenc és Taxis Baptista lehetnek posta- és futármesterek, azoknak a pátenseknek alapján, amelyeket részükre a király kiállított.

Ebből a cikkelyből láthatjuk, hogy a Taxisok a hangsúlyt a magánvállalkozói tevékenységre helyezték, mert ennek a rendelkezésnek más értelmet nem tulajdoníthatunk, mint a magánforgalomból eredő jövedelemnek a Taxisok részére való kizárólagos biztosítását. Abból, hogy a Taxisok már akkor monopolisztikus jogok elérésére törekedtek, következtethetünk egyrészt arra a nagy jövedelemre, amelyet a Taxisok a magánlevelezés szállításából, mint szinte kiapadhatatlan forrásból szereztek, de másrészt arra is, hogy a futárok a lovak bérbeadásából már oly számottevő nyereségre tettek szert, hogy a Taxisok kívánatosnak tartották ezeket a bevételeket lehetőleg a maguk részére megkaparintani. E cikkely egyúttal védekezés volt az egymásután felburjánzó, sőt a Taxis postáknál régebbi keletű magánposták ellen is.

A 14. cikkely a posták fenntartására fizetendő összeg nagyságát határozta meg, míg a 15., 16. és 19. cikkelyek az üzemvezetés és a fizetés módozatainak részletes kérdéseivel foglalkoztak. A posták fenntartására fizetendő összeget a 14. cikkely évenként 22.000 Livresben állapította meg (kb. 450.000 P). Az 1505. évi postaszervezésben megállapítottnál ez az összeg 10.000 Livres-el nagyobb, ez a többlet azonban elsősorban az újabban berendezett olasz postavonalak (Innsbruck—Róma, Innsbruck—Verona és Innsbruck—Nápoly) berendezési és fenntartási költségeit volt hivatva fedezni. A Taxisok tehát a postaszolgálatot lényegileg ezután is az 1505. évi postaszervezésben megállapított összegért látták el, de ugyanazért az összegért már lényegesen nagyobb teljesítményt nyújtottak, mert egyrészt a leveleket gyorsabban szállították, másrészt pedig lóváltó-állomásonként már nem egy, hanem két lovat tartottak.

A 18. cikkely szerint a király egyik nemesét, titkárát, vagy szolgáját a postákkal utaztathatta, a postalegények azonban ezek kíséretéért csak a rendes díj felét igényelhatték. Ezt a kedvezményt a nem királyi megbízásból utazók részére havonta legfeljebb egy esetre korlátozták. E cikkelyből nyilvánvaló, hogy a postákat utazásra magán-személyek is igénybevehették, sőt nyilvánvaló az is, hogy ekkor már meghatározott díjak is kialakultak, mert a szerződés a szokásos díj feléről másként nem tehetett volna említést.

A forgalom növekedésével kapcsolatban egyébként a meghatározott díjnak természetesen ki kellett alakulniuk, mert a szolgáltatások egyenkénti díját csak fejletlen közlekedés mellett lehetséges és szükséges meghatározni.²¹ A növekvő forgalom mellett ugyanis az egyes szolgáltatások specialitása annál kevésbé érvényesülhet, minél jobban emelkedik a szolgáltatások száma és e szolgáltatások minél sűrűbben és minél rövidebb időközökben követik egymást. A forgalom emelkedésével az önköltségnek az egy-egy szolgáltatásra eső részét igen nehéz megállapítani, de ekkor egész szigorú elhatárolásokra nincs is már szükség, mert ha az egy szolgáltatásért kért ár (díj) az okozott költséggel nem is állana arányban, az esetleges hiány a magasabb (drágább) szolgáltatások díjából könnyen kiegyenlítődik. Erősebb forgalom esetén tehát az egyes szolgáltatások díját csak önkényesen és rendszertelenül lehetne megállapítani és ezért az esetenként külön megállapítandó díj helyett egy általános, a középátlagosnak körülbelül megfelelő díjat kell alkalmazni. Ez az egységesítés azután egyszerűsítés, ennek következtében pedig olcsóbbítás is, az olcsóbbítás viszont a forgalom emelkedését mozdítja elő. Ezért volt lehetséges, hogy a Taxisok 1516-ban ugyanolyan nagyságú fenntartási költségek mellett a növekvő forgalom és az ennek következtében szükségképpen meghatározott díjakkal a küldeményeket már gyorsabban tudták szállítani és az egyes lóváltó-állomásokon már két lovat tudtak tartani.

Bár ez a szerződés Taxis Ferencnek 1517-ben bekövetkezett halála folytán ily hatalmas méretekben csak egy évig maradt érvényben és a Vallaloidban 1517 december hó 20-án egyrészt Károly, másrészt Taxis Baptista és Taxis Maffeo között kötött újabb szerződés az olasz postavonalak elejtése következtében már szűkebb keretek között mozgott, hatalmas jelentőségét nem vitathatjuk. Ez a szerződés a Taxis-féle nemzetközi postavállalatnak nagyüzemi jellegét a maga teljes egészében tárja elénk, akár a postahálózat kiterjedését, akár a befektetett tőkét, akár pedig a forgalom sűrűségét vizsgáljuk.

Ez az első modern postai nagyüzem szerény kezdetből sok akadály leküzdése után, rövid 27 év leforgása alatt fejlődött hatalmas méretű nagyvállalattá. A körülmények ennek a gyors kifejlődésnek különösen kedveztek. A modern kapitalizmus, a modern állam keletkezése, a Habsburg-ház birodalmának terjeszkedése, a tőke nemzetközi kapcsolatai a gyors kifejlődést szinte kieroszakolták. A közvetlen érdem a Taxis-családé, elsősorban pedig Taxis Ferencné és Taxis Baptistáné, bár kétségtelen, hogy ők a vállalatot nem a közjó érdekében fejlesztették, hanem a minél nagyobb nyereség elérésére törekedtek s ennek érdekében minden meg nem tiltott, sőt elítélendő eszközt is igénybe vettek. Ezért nem csatlakozhatunk Moser és Rübsam²²) véleményéhez, akik Taxis Ferenc működésében oly hatalmas kultúr-történeti tényezőt látnak, hogy ezt Kolumbus felfedező útjával hasonlítják össze. Nem oszthatjuk azonban Kiesskalt²³) minden érdemet tagadó

²¹) Van der Borcht: Das Verkehrswesen, 139. old.

²²) Dr. Josef Rübsam: Franz von Taxis, der Begründer der modernen Post und sein Neffe, Baptista von Taxis. l'Union postale, 1892 évfolyam 128. és 130. o.

²³) Ernst Kiesskalt: Die Entstehung der Post, 11. old.

véleményét sem, mert bár igaz, hogy a Taxisok működésének a va-
gyon és a hatalom elérése volt a mozgatója, tagadhatatlan, hogy a
postaszervezet hatalmas kiépítésével, ha szándékukon kívül is, de az
európai kultúrát is előre vitték, mert a kifejlődött közlekedés minden
nemzet jólétének és civilizációjának egyik leghatalmasabb emelője.²⁴⁾

Ugy Taxis Ferenc mint Taxis Baptista a modern kapitalista vál-
lalkozónak minden tudajdonságával rendelkeztek; megvolt az érzékük
a jó üzletek iránt, a merészségük a nagy üzletekkel kapcsolatos nagy
kockázatok vállalására, a kíméletlenségük az üzletek rideg végrehaj-
tásához és páratlan éleslátással messze előre kitűzött céljaik elérésé-
hez. És még egy kiváló tulajdonsággal rendelkeztek a Taxisok: azzal
a ragaszkodással, azzal a szoros összetartozóságot kifejező családi
szellemmel, amely minden írott szerződésnél erősebbnek és tartósabb-
nak bizonyult s amely a korai kapitalizmus nagy vállalkozóinak (pl.
Welserek, Fuggerek, Chigiek) is jellemzője volt. Sikerüknek egyik tit-
kát, azt hiszem, ebben kereshetjük.

Megkísértem a modern kapitalizmus, a modern állam és a mo-
der postavállalat fejlődése közötti összefüggéseket vázlatosan szem-
léltetővé tenni. A modern államot a modern kapitalizmus hozta létre,
mindkettő pedig parancsoló szükségképpen fejlesztette ki a modern
postai nagyvállalatot. Ez tehát szintén a reneszánsz szülötte s ezért,
ha a cikk elején az általános tanításoknak megfelelően azt állítottam,
hogy e kor két hatalmas alkotást hagyott az utókorra: a modern ka-
pitalizmust és a modern államot, mi, postások hozzátehetjük a kultú-
rának és a közgazdaságnak nélkülözhetetlen harmadik hatalmas al-
kotást is: modern postai nagyvállalatot.

²⁴⁾ Friedrich List: Deutsche Nationaltransportsystem 1. old.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

8. Levélszekrény útján feladott aján-
lott küldemények vevényének díja.

a) *A levélszekrény útján egyszerre fel-
adott több ajánlott küldemény vevénye
után külön-külön kell-e, vagy lehet-e díjat
szedni?*

b) *A távolsági forgalomban megküldött
ilyen vevényért helyi avagy távolsági le-
vél díját kell-e szedni?*

A P. R. T. 1932. évi 13. számában köz-
readott 75.668. számú rendelet 4. pontjá-
nak 2. bekezdése határozottan megmondja,
hogy a levélszekrény útján feladott aján-
lott levél feladóvevényét, melynek címére
való megküldését a feladó a levélre írt
megjegyzéssel kikötötte, akár boríték nél-
kül; akár boríték alatt történik annak kéz-
besítése, mindenkor az első súlyfokozatú
helyi levéldíjának (ezidőszertint tehát 10

fillérnek) portóként való beszedése ellené-
ben kell a levélen megadott címre kézbe-
síteni.

Minthogy a rendeletben megszabott díj
a feladóvevény postai szállításának és ház-
hozkézbesítésének díjszabáásszerű egységes
díja, ebből következik, hogy

ad. a) ez a díj feladóvevényként esedé-
kes akkor is, ha a hivatal levélszekrény
útján egyidőben feladott több ajánlott le-
vél feladóvevényét egyszerre, közös borí-
tétkban vagy anélkül kézbesíténé (tehát
annyiszor 10 fillér, ahány vevényről szó
van);

ad. b) ha a feladóvevényt a levélre írt
rendelkezés szerint a távolsági díjfoko-
zatba eső valamely rendeltetési helyre kell
megküldeni, kézbesítéskor ez esetben is a
helyi és nem a távolsági díjfokozat szerint

járó díjat, tehát 10 és nem 20 fillért kell a feladótól portóként beszédni. (82.968/1932. X/4.)

9. Csomagok raktározási időtartamára vonatkozó előzetes intézkedés.

Valamely csomag feladója intézkedhetik-e a feladáskor előre úgy, hogy a csomagot kézbesíthetlenség esetén ne küldjék neki azonnal vissza, hanem bizonyos határidőig még őrizzék a rendeltetési postahivatalnál?

A nemzetközi forgalomban nem. A nemzetközi csomagszerződések ilyen intézkedésre jogot nem adnak. Ebben a forgalomban a kézbesíthetlenné vált csomag további raktározása úgy érhető el, hogy a feladó a csomag feladásakor előre, a kézbesíthetlenné vált csomag visszajelentését köti ki. A visszajelentés alatt álló kézbesíthetlenné vált csomagot a rendelkezés megtételére megszabott ideig a rendeltetési postahivatalok őrzik.

A belföldi forgalomban igen. A Püsz. 51. §. 7. a) pontja (P. R. T. 1932. évi 20. számában megjelent ad 79.793/4. sz. rendelet) szerint ugyanis a feladó már előre úgy rendelkezhetik, hogy a kézbesíthetlenné vált csomagja a Püsz. 119. §. 1. pontjában előírt kézbesíthetlenség be-

állta után még az általa meghatározott ideig a rendeltetési hivatalnál a címzett rendelkezésére tartassék. Így például már a feladáskor ki lehet kötni, hogy egy utánvétellel terhelte csomag kézbesíthetlenség esetén (pl. ha a Postaüzleti Szabályzat 77. §. 1. pontja értelmében előírt 7 napi raktározási idő lejárt) még 14 napig a hivatalban őriztessék. A csomag ilyen rendelkezés esetén a beérkezést követő 21 (7 + 14) napig marad a kézbesítőhivatalnál a címzett rendelkezésére. A csomagot a raktározás folytán terhelő fekbért természetesen a címzettnek, visszakézbesítés esetén a feladónak kell fizetni. (Beküldött kérdés.)

10. Csomagdíjszabás alkalmazása személyzeti csomagoknál.

Kedvezményes díjú személyzeti csomag után és visszaküldése esetén a csomagot az eredeti úton élvezett szállítási díjkedvezmény továbbra is megilleti-e?

Igen. A személyzeti csomagok postai szállítására ugyanis az általános csomag súlydíjaktól eltérő kedvezményes díjszabás érvényes. Azt a kedvezményes díjszabást kell tehát alkalmazni e csomagoknak bármilyen belföldi útvonalon történő szállítása alkalmával. (Beküldött kérdés.)

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

Anglia. Az angol Postmaster-General, Sir Kingsley Wood, Manchesterben tartott beszédében kiemelte, hogy az angol posta 1932. március 31-ével befejeződött költségvetési éve igen kedvező pénzügyi eredménnyel végződött, mert a gazdasági helyzet általános rosszabbodása az angol postának — az előző költségvetési évvel szemben — mindössze csak 184.000 font sterling jövedelemcsökkenést okozott. A postán kezelt összes küldemények darabszáma a 6¹/₂ mililárdot meghaladta. A forgalomemelkedés az előző évvel szemben kb. 77 millió darabra tehető. Az angol posta által évenként vasúton szállított kb. 40 millió zárlatból 1929-ben 27, 1930-ban 47 és 1931-ben mindössze 24 zsák veszett el. (D. V. Z. 1932 : 30.)

*

A Postmaster-General Oxfordban tartott másik politikai beszédében az angol posta 1931/32. költségvetési év pénzügyi eredményeiről beszélve, a tiszta nyereséget 10¹/₂ millió fontban jelölte meg. Em-

lékeztette a hallgatóságot, hogy a posta, mint monopolizált állami üzem, mentes minden adózástól. Nagyon is helyénvaló, ha a posta ezt a jelentős összeget, mint kiváltságos helyzetből folyó jövedelem-többletet a szorongatott adózók helyzetének könnyítésére, az állampénztárnak szolgáltatja be.

A Postmaster-General e beállítása ellen éles tiltakozást jelentett be az angol postaalkalmazottak szövetségének vezetőikára. Szerinte a posta jövedelem-többletében nem annyira a lakosság közvetett adózásának, mint inkább a postaszemélyzet fokozott teljesítményének és csökkentett járandóságainak kikényszerített pénzügyi eredményét kell látni, amelyre tehát elsősorban a postaszemélyzet tartatna jogos igényt. Ezért tiltakozik a személyzet nevében a posta üzemének olyan irányú további racionalizálása ellen, mely emberi munkaerőket tenne feleslegessé. (P. N. 1932 : 63 és 64.)

*

Végül egyik parlamenti felszólalásában a Postmaster-General összezszerűen és pontosan megjelölte az angol posta utolsó költségvetési évének várható pénzügyi eredményeit. Bejelentése szerint a posta tiszta jövedelme 10,826.000, a távbeszélőnél 557.000 font. Ezzel szemben a táviradaüzem még mindig 828.000 font veszteséggel dolgozott, noha ez az összeg már 180.000 fonttal kedvezőbb az előző költségvetési év hasonló adataival szemben.

(P. N. 1932 : 64.)

*

Az angol postaalkalmazottak szövetsége erőlyesen felszólalt a mozgóképüzemeknél amiatt, hogy egyik-másik mozgóképfelvételnek a postával kapcsolatos cselekményei sok esetben a közönség ellenszenvét kihívó szerepben, vagy valótlan körülmények közepette tüntetik fel a postaalkalmazottak hivatali életét, tevékenységét. A filmvállalatok ígéretet tettek, hogy a felvételek a postával kapcsolatos részeinek előadása — de ha lehet, már a felvételek előtt, jövőben postai szakértőket is meghallgatnak, hogy ezzel a jogosnak elismert panaszoknak elejét vehessék és a postaalkalmazottak önértékét bántó felvételek többé ne kerülhessenek nyilvános előadásra. (P. N. 1932:63.)

*

Az angol posta az árumintát, mint önálló küldeményfajt eddig csak külföldi viszonylatban ismerte, belföldön csak mint levelet vagy csomagot, tehát lényegesen drágább díjazás mellett fogadta el szállításra. Ez év májusától kezdve azonban kedvezményes díjszabás alkalmazása mellett, mint önálló küldeményfajt is bevezette az árumintaküldeményeket. Az áruminta súlyhatára 8 uncia (1 uncia = 28,3 gr); a küldemények hosszban a 12, szélességben a 8, vastagságban a 4 hüvelyket (1 hüvelyk = 2,54 cm) meg nem haladhatják. (D. V. Z. 1932 : 30.) (k. j.)

Ausztria. Az osztrák posta forgalma különösen a külfölddel szemben a devizakorlátozások miatt feltűnően visszaesett. Ez a tény azért nagyjelentőségű, mert az osztrák posta forgalmának tekintélyes része éppen a külföldi küldeményekre esett. Így pl. a levélforgalom 51, a csomagok 33, és a postautalványok 23%-a külföldi. Ehhez járult még az a tény, hogy — jövedelmezőségét emelendő — a távbeszélő díjszabást 1932. január hó 1-étől kezdve, az eddigi beszélgetésenkinti számlálás helyett az időtartam figyelembevétele mellett új alapokra fektette. A beszélgetések időtartama azonban az előző évekhez képest várakozás ellenére olyan visszaesést mutat, hogy a távbeszélő bevétel az

előző évvel szemben feltűnő módon csökkent. Az osztrák posta eddig kb. 20 millió schilling jövedelemkieséssel számol. A nehéz gazdasági viszonyokra tekintettel az osztrák kormány határozata szerint a jövedelemkiesés fedezetéről a posta köteles gondoskodni. Ennek két módja van. A díjszabás emelése, avagy a kiadások, elsősorban a személyi kiadások csökkentése.

A mai viszonyok mellett tarifaemelésre gondolni nehéz. Nem marad tehát más hátra, mint a személyzeti kiadások csökkentése. A postaszemélyzet képviselőivel folytatott tárgyalások után az osztrák posta azt az útat választotta, hogy a pénzügyi válság tartamára a posta a múlt évről megállapított személyzet 5%-ával csökkentett létszámmal látja el a szolgálatot. A létszámcsökkentés a nyári szabadságok után, legkésőbb szeptember hó 15-éig kerül végrehajtásra. A létszámcsökkentést egyrészt a természetes apadással (nyugdíjazás, halálet), másrészt a 35 szolgálati évet betöltött, illetőleg a 60-ik életévét meghaladott alkalmazottak kényszernyugdíjazásával, továbbá az önkéntes jelentkezők, azután a szolgálatra kevésbé alkalmasok kényszernyugdíjazásával, végül az ideiglenes alkalmazottak elbocsátásával óhajtja az osztrák posta végrehajtani. A tervezet végrehajtásába a személyzet képviselőit is be akarják vonni.

*

Ugyancsak a pénzügyi nehézségekkel összefüggően az osztrák posta alkalmazottainak járandóságát július 1-től kezdődő hatállyal havi 2 részletben folyósítják. Előző év 60, 15-én pedig a rendszeresített járandóságok fennmaradó 40%-át fizették ki. A mellékjárandóságok esedékessége nem változott. (P. N. 1932 : 64.)

*

Az osztrák kormány a személyi járandóságok további apasztására törvényjavaslatot terjesztett a parlament elé az állami alkalmazottaknak rendelkezési állományba helyezése tárgyában.

Az osztrák állami alkalmazottak szolgálati pragmatikája, amely 1914. január 25-ike óta van érvényben, egyes állami intézmények átszervezésénél már megengedte az ott alkalmazottaknak rendelkezési állományba való helyezését. A gyakorlatban azonban ez a rendelkezés legritkább esetben nyert alkalmazást. Most azonban a szövetségi kancellár a törvényjavaslat alapján tűrhető feltételek mellett lehetővé akarja tenni, az állami alkalmazottak számának jelentősebb csökkentését.

A törvényjavaslat szerint a minisztereknek jogukban áll bármely 20-ik szolgálati évét meghaladott alkalmazottat vára-

kozási állományba helyezni. A várakozási állományba helyezett alkalmazott járandósága megfelel ama nyugdíj összegének, mely az alkalmazott 5 évvel növelt szolgálati ideje után megilletné. Ha az alkalmazottnak a várakozási állományba helyezést követő 5 éven belül elő kellene lépnie, ezt a magasabb járandóságot kell a várakozási állományba helyezésnél nyugdíjalapként figyelembe venni. 5 év elteltével — ha a helyzet nem változik, — tehát az alkalmazott újbóli tényleges szolgálatára szükség nem lenne, — véglegesen nyugdíjba kell helyezni. Ha azonban az 5 évi várakozási idő alatt az alkalmazott teljes nyugdíjra jogosító szolgálati ideje letelik, a végleges nyugdíjbehelyezés a várakozási idő letelte előtt is megtörténhetik. (P. N. 1932 : 66.)

Franciaország. Herriot elnöklete alatt alakult új minisztériumban a francia posta újból önálló minisztert kapott Henry Queuille személyében. Az új postaminiszter 1884-ben született, hivatásos orvos és 1914. óta képviselő. Mióta politikával foglalkozik, már több alkalommal volt földművelésügyi államtitkár, majd földművelésügyi miniszter, legutóbb pedig népjóléti miniszter. Politikai pártállása: radikális szocialista. (P. N. 1932 : 63.)

*

Már megemlékeztünk e rovatban az 1932. évi francia pénzügyi törvény ama rendelkezéséről, mely a francia posta személyzetét A. és B. csoportra osztja. Az A. csoportba tartozók 60. életévükkel, a B. csoportba tartozók pedig 50 életévükkel önként nyugalmabavonulhatnak. A köztársasági elnök május havában rendeletet írt alá, amely a pénzügyminisztérium kebelében bizottság felállítását teszi kötelezővé, amely a személyzetnek csoportokbaosztását végrehajtja. A bizottság élén államtitkár áll, akinek a helyettese az állami számvevőszék egyik magas állású tisztviselője, tagjai pedig a pénzügyminisztérium költségvetési osztályának, az államadóságok bizottságának 1—1 tagja, ezenkívül minden minisztériumnak 1—1 kiküldöttje. (P. N. 1932 : 63.)

*

A francia postánál 1931. év folyamán 891 esetben róttak ki fegyelmi büntetést. Eközül 135 a szolgálatból való elbocsátásra, 87 az előlépésből való végleges kizárára, 129 kényszer nyugdíjazásra, 141 a szolgálatból 1 hónapot meghaladó időre járandóság nélkül való időleges felmentésre, 27 esetben áthelyezés nélküli ranglejjebbitésre, 22 esetben áthelyezéssel öszszekötött rangvesztésre, 2 esetben ranglejjebbités és a szolgálati helyen történő

áthelyezésre, 47 esetben járandóságainak csökkentése nélküli áthelyezésre, 3 esetben járandóságaiknak áthelyezés nélküli csökkentésére, 19 esetben ugyanazon szolgálati helyen történt áthelyezésre, 192 esetben a szolgálat alól 1 hónapig terjedő fizetésnélküli fölmentésre, 84 esetben fegyelmi dorgálásra, 3 esetben intésre szolt a fegyelmi ítélet. Ez a felsorolás főképpen azért érdekes, hogy láthassuk a francia posta fegyelmi büntetéseinek sokféleségét. (P. N. 1932 : 66.) (k. j.)

Amerika. Az Amerikai Egyesült-Államok kongresszusa törvényjavaslatot fogadott el, amely 1932. július 6-ától 1934. július hó 1-éig bezáró hatállyal a postai díjszabás emelését mondja ki. Eszerint a díjmelés leveleknél minden lat vagy ennek töredéke után 1 cent. A levelezőlapokra ez a díjmelés nem vonatkozik.

Minthogy a táviró, távbeszélő, rádió és tengerentúli kábel Amerikában magántársaságok kezében van, a díjmelést adó alakjában hajtják végre: nevezetesen 50 centtől 1 dollárig terjedő telefondíjakat 10 cent, 1 és 2 dollár közötti távbeszélő díjakat 15 cent, 2 dollaron felül 20 cent adó terheli. Belföldi táviratoknál a távirási díjak 5%-a, rádió és kábeltáviratoknál darabonként 10 cent az adótétel. A táviró és távbeszélő társaságok által berendezett vagy általuk bérelt táviró és távbeszélő áramkörök bérösszegének 5%-át ugyanezen idő alatt állami adóként szintén meg kell fizetni.

További takarékoság elérése céljából kimondja a törvény, hogy a postahivataloknak a jövedelmek arányában történő osztályozásánál a törvény érvényének ideje alatt a tényleges bevételeknek csak 85%-át szabad figyelembe venni. (P. N. 1932 : 63.)

*

Az Amerikai Egyesült-Államok kongresszusa hosszas tanácskozások után a szenátussal egyetértve takarékosági törvényt fogadott el, amely az állami alkalmazottakat, közte a posta alkalmazottait érdeklően messzemenő rendelkezéseket tesz. A takarékosági törvény jelenlegi formájában kompromisszum a kongresszus és a szenátus egymással ellenkező álláspontja között. Már csak azért is nevezetes, mert jelenlegi formájában az amerikai postaszemélyzet szövetségének javaslatára jött létre. A kongresszus ugyanis takarékosági okokból csak a 2500 dollaron felüli fizetéseket óhajtotta csökkenteni. A szenátus ezzel szemben minden 1000 dollaron felüli fizetés 10%-os csökkentését követelte. Ezért a kongresszus

által elfogadott törvényjavaslatot nem tette magáévá és újabb tárgyalásokat kellett indítani. A postaalkalmazottak szövetségének javaslatára az ú. n. „szabadságtervben” történt megállapodás. Ez a terv gyakorlatilag az 5 napos munkahét bevezetését jelenti, és kimondja, hogy az 1000 dolláron aluli járandóságok érintetlenül maradnak. Minden alkalmazott, akinek évi járandósága az 1000 dollárt meghaladja (a gyakorlatban tehát valamennyi amerikai postaalkalmazott) évenként legalább 24 napi fizetésnélküli szabadságot kell hogy igénybevegyen, amely azonban az alkalmazottak hozzájárulása nélkül egy esetben sem lehet több havonként 5 napnál. Ez tulajdonképpen a járandóságnak $8\frac{1}{3}\%$ -os csökkentését jelenti. Azoknál az állami alkalmazottaknál, kiknek foglalkozása az 5 napos munkahét bevezetését nem engedi meg (pl. tanerők), a csökkentés összegét járandóságuknak bizonyos százalékban állapítják meg. Ez azonban 10.000 dollár évi jövedelem alól $8\frac{1}{3}\%$ -ot meg nem haladhatja. Postamestereknél, akiknek évi járandóságát a hivatal bevétele arányában állapítják meg, a csökkentés szintén $8\frac{1}{3}$ -ad százalék. A faluzólevélhordók évi általános összegüknek $\frac{1}{3}$ részét veszítik el. Az éjjeli szolgálat díját felére csökkentették. Ott, ahol mindkét házastárs állami szolgálatban áll, a házastársak egyike kényszernyugdíjazás alá vonandó. Hasonlóképpen kényszernyugdíjazás alá esnek az összes állami alkalmazottak, akik a törvényes szolgálati időt, avagy teljes nyugdíjra igénytadó életkort betöltötték. A törvény által megállapított határidőig (1933. június 30.) az összes kinevezések és előléptetések szünetelnek. A postaalkalmazottak részére bármely címen megállapítottapidíj belföldön a 2 dollárt meg nem haladhatja. A mozgópostákon engedélyezett óradíjak $\frac{1}{3}$ -dal csökkennek. Vasár- és ünnepnapokon esetleg szükséges túlórákat kiegészítőszemélyzet berendelésével külön díjazás nélkül kell elvégezni. E törvényben engedett fizetésnélküli szabadságon túlmenő szolgáltatmentesség nem engedélyezhető. Betegség utáni üdülőszabadság címén pedig legfeljebb 15 napi fizetéses pihenő engedélyezhető. Fontos a takerékosság-törvénynek az a rendelkezése, mely a Postmaster-Generált felhatalmazza, hogy szolgálati érdekből a kézbesítőszemélyzet minden egyes tagját, illetőleg a mozgópostaszemélyzet minden egyes tagját bármely más szolgálati ágban is beoszthatja, anélkül, hogy ez a kényszerszolgálati beosztás az illető személyjárandóságainak változását vonná maga után. (P. N. 1932: 66.)

Clyde Kelly kongresszus-képviselő javaslatára elhatározták, hogy jövőben az amerikai posta születésnapját évenként megülik. Az amerikai posta születésnapjaként pedig 1775. július 26-át, azt a napot óhajtják évenként megülni, amelyen a Filadelfiában összehívott kongresszus önálló postaszolgálat berendezését mondotta ki és az első Postmaster-Generált, Franklin Benjaminget kinevezte. Ez év július 26-án azzal ülték meg ezt a születésnapot, hogy Washingtonban letették az új postahivatal — mely a világ legnagyobb postahivatalaként épül — alapkövét. Ezenkívül külön ünnepélyes keretek között ülik meg abban a 75 amerikai városban a posta születésnapját ebben az évben, amelyek már akkor önálló postahivatallal rendelkeztek, amikor Washington az Amerikai Egyesült-Államok elnökévé választották. (P. N. 1932: 64.) (k. j.)

Perzsia. A perzsa parlament elfogadta azt az államszerződést, amelyben Anglia hozzájárulását adta az Indó-Európai Táviró Társaság perzsa szervezetének feloszlatásához. A brit kormány kötelezte magát, hogy a távirótársaság összes Perzsiában található berendezési tárgyait átengedi a perzsa kormánynak, a Perzsaöbölben lévő kábelállomás és az indiai határig vezető egyetlen szárazföldi vonal kivételével, amelyet továbbra is az angol, illetőleg indiai kormány tisztviselői kezelnek, és tartanak ellenőrzés alatt. (P. N. 1932: 65.) (k. j.)

Cseh-Szlovákia. A postaminiszter megtiltotta az újévi köszöntő-könyvecskéknek a kézbesítőszemélyzet részéről évenként szokásos szétosztását. A rendelet ellen vétőket fegyelmi eljárással fenyegeti. A postaminiszter ezzel a postaszemélyzet szakegyesületei által még 1919. évben előterjesztett egyhangú kérelemnek tett eleget, mert a postaszemélyzet jelentékeny része a kézbesítőszemélyzet egyszemélyes koldulását látta az újévi könyvecskék széthordásában, amely az állami alkalmazotthoz méltatlan és éppen azért megszüntetendő eljárás. A miniszter elhatározását sietette a közönség részéről, különösen pedig a kereskedővilág részéről megnyilvánult óhaj, akik tiltakoztak a kézbesítőszemélyzet eme burkolt zsarolókísérlete ellen.

A miniszteri rendelkezés nemcsak az újévi könyvecskék útján való ajándékgyűjtést tiltja el, hanem minden olyan közlést, származék az akár egyesektől, akár a személyzet egyes csoportjaitól, amelynek célja a közönség egyes tagját vagy annak megnevezett csoportját a postaalkalmazottak részére megnevezett, vagy meg nem nevezett összegű ajándékadásra rábírní. (P. N. 1932: 64.) (k. j.)

Románia. A román posta az 1930. évről szóló évi jelentés szerint 1929. év óta önálló állami üzem, amelyet kereskedelmi elvek szerint dolgozó igazgató-tanács vezet, amelyet munkájában a kerületi igazgatókból összeállított tanácsadó albizottság támogat. Miután a postaalkalmazottakat a vasúti kedvezmény nem illeti meg, az évi szabadságidő alatt tett utazásuknál tényleg fizetett vasúti költségek 50 százalékát a postaigazgatás megtéríti.

A román posta területén 6364 postai szerv működik. Ezek közül 3244 táviróval, 3431 távbeszélővel van egyesítve. A távbeszélőt 1931. január 1-e óta magántársaság bérlé.

A román posta személyzeti létszáma 26.910 fő. Közüle 5640 tisztviselő, 9394 altiszt, a többi postamesteri személyzet. A román posta 1930-ban 1988 millió lei bevétellel szemben 1966 millió lei kiadással számolt, tehát 22 millió lei tiszta jövedelemmel dolgozott. A személyzeti kiadás az összkiadásoknak 65 százaléka. A postának mint önálló gazdasági testnek vagyona 2585 millió lei. (P. N. 1932 : 63.)

(k. j.)

Bulgária. A bulgár posta 1930. évi jelentése. A bulgár postahivatalok száma 578, tehát minden 9500 — (nálunk 3161) lakosra és 178, (nálunk 350 négyszög km-re) esik 1 hivatal. Viszont telefonból minden 410 lakosra esett 1 főállomás. A levélforgalom feltűnően eleven; az ország minden lakosára esett 18 (nálunk 40) levél. A belföldi postaforgalom a békebelivel szemben lényegesen megerősödött a forgalom valamennyi ágazatában. Ezzel szemben a külföld felé irányuló és a külföldről érkezett postaküldemények darabszáma a békebelivel szemben feltűnően csökkent. Ezt a jelenséget az évi jelentés a táviró és távbeszélő hálózat kiépítésével hozza összefüggésbe. Az évi jelentés indokolása talán megállhat a belföldi levélforgalomra nézve, amely 1930-ban az 1911. évi adatoknak csaknem 40%-ával (10,600.000 darabról 6,400.000 darabra) esett vissza; de aligha magyarázhatja a csomagforgalom visszafejlődését. Nevezetesen 1911-ben a külföldi viszonylatban váltott (feladott és érkezett) csomagok darabszáma 285.000 volt; míg ugyanez 1930-ban már 117.000 darabra estt vissza.

A bulgár táviróhivatalok száma a vasúti üzleti táviróhivatalokat is beleszámítva 607. A táviratforgalom — a telefon térhódítása következtében erősen hanyatlak. Az előző évvel szemben 1 milliónál több a visszaesés (1929-ben 4.300.000 és 1930-ban már csak 3.100.000 darab). Szófiában drótnélküli táviróállomás is működik. A távbeszélő csak a háború óta in-

dult fejlődésnek. Míg 1911-ben csak 34 távbeszélő központ működött, addig 1930-ban már 913 a távbeszélő központok száma. Viszont az előfizetők száma ugyanez idő alatt 2719-ről 17.373-ra emelkedett. (Bl. f. P. u. T. 1932 : 13.) (k. j.)

A svájci posta 1931. évi jelentése először hozza közös beszámoló formájában a posta és a táviró igazgatás évi adatait. A két testvérigazgatás egységesítésére vonatkozó törekvések 1920. évig visszanyúlhatnak. Egymásután egyesítik a két intézet jogi, magasépítési, beszerzési, majd a pénztárszolgálati, számvetőségi s végül a személyzeti ügyeit. Legutóbb már közös volt a két intézmény vezérigazgatójának személye is, anélkül, hogy magát a két igazgatást azonos személyzet látta volna el. Végül 1931. év folyamán felállították a közös posta-táviró vezérigazgatóságot, ahol már az igazgatás összes ügyeit azonos személyek, közös ügyosztályok intézik. A vezérigazgatóság 741 alkalmazottja közül 164 az általános (közös) igazgatási ügyekkel, 272 kizárólag a posta és 305 a táviró-távbeszélő ügyek igazgatásáról gondoskodik. A 11 kerületi postaigazgatóságnál 353 főnyi személyzet dolgozik. Ebből láthatóan a svájci posta 21.812 főnyi személyzetének igazgatását aránylag nagyszámú vezetőség végzi. A 21.812 főnyi személyzetből 4.108 a nő; a személyzetből csak 12.794 az állandóan kinevezett kincstári személyzet; 5.206 három évenként kapja kinevezését, 2.423 napidíjas és 1.389 napibéres.

A svájci postaigazgatás a személyzet jóléti ügyeinek intézésére postástakarék-pénztárt hívott életre, amely a személyzettől betéteket fogad el 4%-os kamatoztatásra és az arra reászorulókat legfeljebb 7—8000 fr-ig terjedő személyi kölcsönnel segíti szintén 4%-os kamat ellenében. A havi részletek levonása hivatalból történik és a kölcsönt életbiztosítás útján fedezik. Ezenkívül a posta összes alkalmazottjait hivatalból biztosítja üzemi és egyéb balesetek ellen. E címen a költségvetésbe 1931. évben 675.560 fr. volt kiadási tételként felvéve.

Érdekes az évi jelentésnek a távbeszélő előfizetői névsorok beszerzésére vonatkozó adatai. E szerint e címen 1931-ben 612.000 fr. kiadást számolt el az igazgatás az 1922. évi 251.000 és az 1929. évi 451.000 frankkal szemben. Minthogy azonban az 1931. évi kiadás 323.200 példányt és 349,215.200 oldalt jelentett az 1929. évi 255.900 drb és 234,991.600 oldallal szemben, az 1931. évben 9.000 frankot takarított meg a svájci posta azzal, hogy 1931-ben könnyebb (50 kg-os helyett 40 kg-ost) és vékonyabb papírt használt a távbeszélő név-

sorok előállítására és ezzel kb. 45.000 kg papírt takarított meg.

A gépkocsiumezem személyforgalma az 1930. évi forgalommal szemben 20.6%-kal esett vissza; ezért azután néhány csekélyebb forgalmú alpesi gépkocsijáratot kénytelen volt év folyamán a svájci posta megszüntetni.

A telefonforgalom 9%-kal emelkedett, a táviró pedig 11%-kal esett. Év folyamán a telefonelőfizetők száma 8.8%-kal emelkedett.

Az üzemi év 8.200.000 fr. tiszta felesleget tüntet fel a posta és csak 500.000 frank felesleget a táviró-távbeszélő javára. (V. B. W. 1932 : 18.) (k. j.)

Belga. Belgiumban eddig csak a parlament hozzájárulásával, tehát külön törvénnyel lehetett a díjszabás egyes tételait változtatni. Most július hónap megjelent törvény felhatalmazza a mindenkori kormányt a postai díjszabásnak rendeleti úton való meghatározására. (D. V. Z. 1932 : 30.) (k. j.)

Németország. A német posta hallgatólagos értékbiztosítása, az ú. n. Stille Versicherung azt jelenti, hogy azokba a külföldi országokba szülő postacsomagoknál, mely országok a közönséges csomagoknál értéknyilvántást nem, vagy csak igen csekély értékhatárig engednek, a német posta elveszés, sérülés vagy kifosztás esetére 1000 birodalmi márkáig terjedő kártérítési felelősséget vállal.

Ez a kártérítési felelősség a hallgatólagosan biztosított csomagok után — vagy visszaküldése esetére is érvényes. Ezek a csomagok közönséges csomagok módjára burkolandók. A csomag burkolatán, illetőleg a szállítólevélen értéket nyilvántani, avagy az értékbiztosítás megtörténtét jelezni tilos. A feladó a csomag hallgatólagos biztosítására vonatkozó kívánságot feladáskor szóbelileg, vagy a felvevőkönyvnek a csomagra vonatkozó bejegyzésénél írásban fejezi ki.

A hallgatólagos biztosításért a feladásnál a rendes súlydíjon felül még 30 pfennig kezelési és a biztosított érték minden 50 márkájáért 50 pfennig, de legalább 1 márka értékbiztosítási díjat kell fizetni. A csomagbiztosításnak ezt a formáját a német feladók igen gyakran veszik igénybe. (V. N. 1932 : 23.) (k. j.)

A városokban közlekedő villamosvasútnak a postaszállítás céljaira való igénybevételét nálunk is több oldalról ajánlották már különösen a pályaudvarokkal való postaforgalom olcsóbbá tétele céljából. A német posta különösen a háború alatt és után több városban szívesen alkalmazta a városi villamos vasutakat a postaküldeményeknek a felvevő hivata-

lokból a pályaudvari hivatalokhoz s onnét a kézbesítőhivatalokhoz való szállításánál. Ekkor ugyanis a ló, takarmány és gépkocsi hiány miatt, mint szükségberendezést a német posta is kénytelen volt a villamosvasutat a helyi postajáratok pótlására nagyobb mértékben igénybevenni. A villamostársaságok túlkövetelése miatt azonban a legtöbb helyen kénytelen volt a szállítási módról lemondani mindeniütt, ahol gépkocsik fokozatos beszerzésével a szállítás kérdését előnyösebben sikerült megoldani. Így történt ez Hamburg, Bochum, Kassel és Stettin városokban, ahol csak a posta saját üzemében épített vonalain bonyolítja le villamos vasút a postaforgalmat. Ma már mondhatni, Frankfurt az az egyetlen hely Németországban is, ahol a főposta és a pályaudvari postaépület közötti postaforgalmat 1910. óta kizárólag villamosvasút útján látják el, mert annak gazdaságossága Frankfurtban még ma is vitán felül áll. Hasonlóképpen Berlinben is jelentékeny szerepet tölt be még ma is a pályaudvar felé irányuló postaszállítói szolgálat ellátásában a villamosvasút, amely nemcsak kész zárlatokat, hanem kézi, illetőleg betétsomagokat is szállít. (V. N. 1932 : 24.) (k. j.)

A délamerikai Zeppelin-postajáratoknak sikerét fenntartás nélkül elismeri a napi és szaksajtó. A Zeppelin-léghajó megérkezését Pernambuco-ban már útra készen várta a Rio de Janeiroba közlekedő postarepülőgép, melynek ott folytatólagos légi csatlakozása volt biztosítva Rio Granda do Sul, Uruguay, Argentína és Chile felé. A Zeppelin Friedrichshafen-Buenos Aires közötti légi útát 4 nap 17 óra, tehát csaknem fele idő alatt tette meg, mint amennyi a rendes légijáratnak menetideje ezen a szakaszon, ha útközben a postagépet semmi balszerencse nem éri. Ezért igyekszik az argentiniai postai igazgatás erőteljes támogatással odahatni, hogy a Zeppelin-léghajó állandó postameneteket tartson fenn Európa és Délamerika között. (Bl. f. P. T. 1932 : 14.) (k. j.)

Különleges csomagoló papír használatát rendszeresítette a német posta az útközben sérült sommás, valamint a postaszolgálati csomagok burkolásához. Gyakorlati megállapítás szerint ugyanis az útközben átcsomagolt küldemények kb. 60 százaléka a csomagoláshoz eredetileg használt papír gyenge minősége miatt válik sérültté.

A csomagolópapír csekélyebb súlya és olcsósága miatt, a sommás csomagok legkedveltebb burkoló anyaga. Éppen ezért nagyon fontos kelléke a jó csomagolópapírnak, hogy a csomagok tartalmának a

postai szállítás egész tartama alatt kellő védelmet és biztonságot adjon. A német posta hosszabb kísérletek után újabban „Postpack“ elnevezéssel e szempontoknak teljesen megfelelő csomagolópapír minőségét gyártatott és azt nemcsak hivatali célokra használja, hanem a magánforgalomban is ajánlja állandó használatra kereskedelmi csomagok burkolására. A „Postpack“ burkolópapír használhatóságát hosszabb időn keresztül gyakorlatilag kipróbálta a német posta. (P. N. 1932:27.) (k. j.)

A levélfeladók tizparancsolata címen a levéllel kapcsolatos üzletszabályzati rendelkezések és előírások ügyes összefoglalását adja a Verkehrsnachrichten egyik utóbb megjelent (29.) száma.

1. Ne felejtés el bélyeget ragasztani és címet írni postaküldeményeire! Bármily feleslegesnek látszik ez a kívánság, a gyakorlat nagyon is igazolja annak hangsúlyozását; nemcsak a bérmentesítőgépek használatánál könnyebben előforduló elnézés, hanem a magánfeladók szórakozottsága miatt is.

2. Leveleidet könnyen olvasható, tehát világos, pontos és teljes címmel lásd el; ez a kívánság nemcsak a címzett nevének, a lakóhelynek, esetleg utca, házszámának, de nagyobb városokban a kézbesítő hivatal, vagy a bérelt levélfiók számának feltüntetését is jelenti. Ha a címzett lakóhelyén postahivatal nincs, az utolsó postát, több hasonló rendeltetési hely esetén az igazi rendeltetési helynek közelebbi közülrását (megye, alfelosztás stb.) is kötelező a címben feltüntetni. Fokozottabb mértékben áll ez külföldre szánt küldeményeknél.

3. Különösen a hasonló s ezért könnyen összetéveszhető nevű címzetteknel a hivatali állás, foglalkozás, esetleges elő, utó, vagy más megkülönböztető név megadása a helyes és gyors kézbesítés egyetlen biztosítéka. Áll ez különösen a könyvelt küldeményekre.

4. Címzésnél lehetőleg tintát, de legalább is jól és könnyen olvasható tinta irónt használj! Értékleveleknél, postautalványoknál a tintával írott címzés kötelező; ajánlott küldeményeknél, valamint értékcsomagoknál a tintairón, sommás csomagok címzésénél a színes írón használata is meg van engedve.

5. A címratot géppírassal avagy nyomtatott címke felragasztásával is lehet pótolni; nincs megengedve e célra rendszerint olvashatlan bélyegzőlenyomatok alkalmazása; a felragasztott címke külsőleg ne legyen összetéveszhető a postai ragjegyekkel.

6. A rendeltetési hely nevét a címratot jobb alsó sarkán kell feltüntetni; áll ez az

ablakos-borítékok használata esetén is, melyek gyakran elfedik a címratot egyes részeit.

7. A postabélyeget a címdal felső jobb sarkára, a lehető legnagyobb értékben és mennél kevesebb darabban kell felragasztani a borítékra. A burkolat címdalára jótékonyági, emlék és egyéb, nem postai kiadású bélyegeket ragasztani tilos.

8. Túlságosan kisméretű levélborítékot ne használj, mert azok könnyen becsuszhathatnak a nyomtatvány és egyéb nyitott küldemények nyílásába.

9. A feladó nevét a postaküldeményeken még a legpontosabb címzés esetén is fel kell tüntetni, hogy a bármi okból visszaérkezhető küldemény fennakadás nélkül kézbesíthető legyen a feladónak. A feladó nevét leveleknél a boríték hátoldalán vagy a címdal felső szélétől $3\frac{1}{2}$ cm távolságra kell feljegyezni.

10. Fiókbérlőknek szóló leveleknél a kézbesítő hivatal és a bérelt fiók számát kell a rendeltetési hivatal neve mellett feltüntetni. Express leveleken a rendeltetési név mellett express jelzőt, légipostai küldeményeknél a kék légipostai jelzőt kell felragasztani. (V. N. 1932:29.) (k. j.)

*

A német postaminisztérium legutóbb kiadott rendelete szerint jövőben magánszemélyeknek a német posta berendezéseit (távbeszélő vagy táviró-központ, járműtelep, javítóműhely, rádióállomás stb.) csak az esetben szabad megtekinteni, ha a látogatók írásbeli nyilatkozatban lemondanak kártérítési igényükről a postával szemben azokért a károkért, amelyek a látogatásoknál esetleg bekövetkező üzem vagy egyéb természetű balesetből reájok hárulhatnak. Ennek az írásbeli nyilatkozatnak előre meghatározott szöveghez kell alkalmazkodni és azt mindenkor a hivatal irattárában kell megőrizni. A látogatás megkezdése előtt tanuk előtt kell azt az érdekeltekkel aláírtni. E nyilatkozat kiállításától csak egészen kivételes esetekben pld. legmagasabb, vagy igen magas állású személyek látogatásakor lehet eltekinteni. (P. W. 1932:29.) (k. j.)

*

Tudvalevő, hogy a június 1-ével hivatalba lépett von Papan minisztériumban a német birodalmi postaminiszternek báró von Eltz nevezetett ki, aki ebbeli minőségében a birodalmi közlekedésügyi minisztériumot is vezeti. Az új postaminiszter tehát egyúttal közlekedésügyi miniszter is. Ezzel bizonyos mértékig a kormánykörök máris eleget tettek a Deutscher Industrie- und Handelstag által kibocsátott és napunk utolsó számában ismertett „Post und Eisenbahn“ című emlékirat ama követelmé-

nyének, mely a posta és a vasút egyesítését, mint a takarékoság által előírt intézkedést ajánlotta a német kormánykörök figyelmébe.

Báró von Eltz 1875-ben született s műegyetemi végzettsége van. Mint mérnök 1905-ben a porosz államvasutak szolgálatába lépett. Háború előtt több éven keresztül tanulmányozta az Amerikai Egyesült-Államok vasúti berendezéseit. 1911—1914-ig műszaki szakértőként a new-yorki német Generalkonsul mellett volt alkalmazva. Miniszterré történt kinevezése előtt a karlsruhei vasúti igazgatóság vezetője volt. Elődje dr. Schätzel 5 éven keresztül vezette a birodalmi posta minisztériumot.

Báró von Eltz nem az első birodalmi postaminiszter, aki a vasúti szolgálatból lépett a posta élére. A német szaklapok megemlékeznek még egy esetről, amely a háború alatt történt, amikor Rüdlin másfél évig vezette a birodalmi postát. Rüdlinnel szemben a német posta kezdetből fogva feltétlen bizalommal viseltetett és másfél éves minisztersége alatt a háborús viszonyok ellenére is szép eredményeket ért el. Érthető tehát az az érdeklődés, amellyel a szakkörök a kimondottan vasúti előképzettséggel rendelkező postaminiszter működése elé tekintenek.

Az új postaminiszter a német posta igazgatótanácsának ülésén maga is hivatkozott arra a tényre, hogy eddigi pályáján a postát csak azokon a surlódásokon keresztül volt alkalma megismerni, amely a kerületi postaigazgatóságok és a vasúti igazgatóságok között a végrehajtószolgálatban lépten-nyomon előállottak.

„A Posta és a Vasút“ című emlékirat, amely a posta- és a vasút vezetőségében egyaránt sok magyarázatra adott már eddig is alkalmat, az új postaminiszternek nyilatkozatát is kiváltotta. Báró von Eltz e nyilatkozatában kijelentette, hogy nehezen tudja elképzelni a posta és a vasút egybeolvasztását. Megengedi, hogy Délnémetország egyes államaiban idevonatkozóan a múltban már történhetek több-kevesebb sikerrel kísérletek, de a német birodalom óriási kiterjedésű vasúti és postai üzemét egyetlen kézben sikerrel nem tudja elképzelni. Viszont már most kijelentette, hogy ha az egész vonalon történő egyesítésnek nem is barátja, ez az álláspontja nem lehet akadályja annak, hogy a német posta és a vasút különösen személyi politikában azonos irányelveket kövessen, hogy ezzel bizonyos államtakarékossági elgondolásoknak nagyobb tör biztosíttassék.

Ezirányú törekvéseknek bizonyítékát is szolgáltatta már az új posta és közlekedésügyi miniszter; nevezetesen rendeletet adott ki, melyet azonos szövegben a posta

és a vasút legfőbb hatósága is megkapott. Ebben arra kötelezi a német állam e két vezető közlekedési üzemét, hogy jövőben a személyi politikát érintő mindennemű alapvető intézkedéseiket hozzák kölcsönösen egymás tudomására. A miniszteri rendelet tehát egyelőre nem követeli meg a személyzeti kérdéseknek azonos elvek szerint való intézését a két közlekedési intézetnél, hanem e helyett megemlékezik egyelőre az alapvető rendelkezések kölcsönös közlési kötelezettségének kimondásával.

Ha most már meggondoljuk, hogy a „Posta és Vasút“ című emlékirat, vasúti részről történt sugalmazásnak engedve, a birodalmi német postának éppen a személyzeti politika terén tett komoly szemrehányásokat, mikor egyrészt a túl magas képesítésű, tehát drága személyzet alkalmazását kifogásolta, másrészt a birodalmi takarékosági biztos a postaszemélyzetet érintő javaslatának fokozottabb gyorsasággal történő végrehajtását sürgette, nem lehet eltitkolni, hogy a német postaszemélyzet indokolt idegességgel néz a vasutashól lett postaminiszter működése elé. (P. N. 1932 : 63. • D. P. 1932 : 30. és D. P. Z. 1932. 24.) (k. j.)

*

Az új birodalmi postaminiszter a birodalmi kormány elhatározása alapján továbbbi takarékosági rendszabályokat óhajt a német postánál keresztülvenni. Ezeknek egy részét, a mozgópostamenetek számának csökkentését, már is végrehajtották. Most újabban néhány kerületi postaigazgatóság megszüntetéséről is szó van. Eről már az előző német kormány is tárgyalt, azonban ez a szándéka az érdekelt városok, a közönség és a politikai körök ellenállásán megtört. Arr anézve, hogy mely kerületi igazgatóságok megszüntetésére kerül a sor, a német posta igazgatótanácsa legközelebbi ülésén terjeszti elő a postaminiszter javaslatát. (D. P. 1932 : 27.) (k. j.)

Tudvalevő, hogy a német posta ez év januárjában a csomagdíjszabás mérséklésére határozta el magát. Oka volt ennek egyrészt a kormányzatnak az a határozott kívánsága, hogy a német posta is járuljon hozzá az élet olcsóbbításához, díjszabásának mérséklésével. Másrészt a válságban levő gazdasági élet javítása címén a kereskedelmi és ipari körök az áru olcsóbb szállítási lehetőségét követelték. De a vasút versenye is kényszerítette a német postát a díjszabás mérséklésére. A német posta csomagforgalma 1927. óta állandóan csökkent. Megállapítás szerint a csomagforgalom nagy részét ügyes propagandával a vasút szerezte meg. Hogy ez a csomagfor-

galomvesztéség milyen nagy arányokat öltött, azt legjobban bizonyítja az az adat, hogy Berlin kereskedő negyedében dolgozó C. 2. S—W. 19. és W. 8. számú hivataloknál a feladott csomagok darabszáma 1931. évben az 1927. évi hasonló adatokkal szemben 25—53% visszaesést mutattak. Az egész német csomagforgalomnál pedig a visszaesés 1931-ben az előző évi forgalommal szemben 12% volt. A csomagforgalomnak ezt a hatalmas visszaesését egyedül a gazdasági válság nem magyarázza meg; azt a postaigazgatás elsősorban és főként a német vasutak könyörtelen versenyére vezeti vissza. (V. B. W. 1932: 16.)

(k. j.)

A külföldi táviróforgalom megadóztatása az Egyesült-Államokban. Az Egyesült Államokban június hó 23-án törvény lépett életbe, mely szerint minden oly távirat után, melyet az Egyesült Államokban külföldi rendeltetési hellyel adnak fel s melynek a díját a feladáskor fizetik, 10 cent adót szednek. Ugyancsak táviratonként 10 centet kell fizetni az olyan külföldről az Egyesült Államokba szülő táviratok után is, melyeknek díját a címzettől szedik be (collect rendszerű táviratok). A hírlaptáviratok, az állami táviratok, valamint azok a collect rendszerű táviratok, melyeknek díját a külföldön szedik be a címzettekől, az új adó alól mentesek. (J. T. 1932. 7.)

20—40 távirat egyidejű továbbítása. Londonban olyan új rendszerű távirókészülékkel folytatnak kísérleteket, mely egyidejűleg állítólag 20—40 távirat továbbítását teszi lehetővé. Az új rendszer a különböző frekvenciájú vívő áramok alkalmazásával éri el a káprázatos eredményt. A kísérleteket 385 kilométeres távolságon folytatják s azok során percenként 80 szavas gyorsasággal dolgoztak. (J. T. 1932. 7.)

Közvetlen rövidhullámú rádióösszeköttetés Kína és Anglia közt. A kínai kormány és a Marconi társaság, valamint az Imperial and International Communications Limited szerződést írtak alá, mely szerint Sanghai környékén Beam rendszerű rövidhullámú rádióállomást helyeznek üzembe, mely Kínának nemzetközi táviró forgalmát lesz hivatva lebonyolítani, első sorban pedig az angol-kínai forgalmat. Az állomás építését és szerelését a Marconi társaság végzi. (J. T. 1932. 7.)

Rádiótávbeszélő-összeköttetés Franciaország és Algír közt. A virágzó észak-afrikai francia gyarmat és az anyaország közötti rádiótávbeszélő összeköttetés megnyitására a f. év októberében fog sor kerülni. A tervek szerint a forgalmat egy-

részről Alger, Oran, Constantine, Blida, Batna, Bel Abbes algiri városok, másrésztől Páris, Bordeaux, Lille, Carpentras francia városok közt tervezik.

Az új összeköttetés berendezései Algírban már készen állanak és a beszélgetési próbák már folynak. A berendezések új rendszerű különleges szerelvények útján biztosítják a beszélgetési titok megvédését. Az új összeköttetés úgy Franciaországban, mint Algírban két állomásból áll, egyik az adást, másik a vételt látja el. Az algiri adóállomás Algirtól kb. 20 kilométernyire van „Les Eucalyptus“-ban. Az algiri vevőállomás az adóállomástól légvonalban 25 kilométernyire fekszik Boufarik közelében. Az algiri adó- és vevőállomást kábelvezetékek kötik össze az algiri rádióközponttal, mely a beszélgetéseket kapcsolja. Franciaországi oldalon az adóállomás Pontoiseban, a vevőállomás Noiseau (Seine et Oise) van, a beszélgetéseket pedig a párisi rádióközpont kapcsolja.

A berendezés segítségével egyidejűleg négy távbeszélő és két táviró áramkört fognak tudni a francia-algiri viszonylatban működtetni. A beszélgetési díj 3 percenként 90 frank lesz. (J. T. 1932. 7.)

A perzsa távbeszélő államosítása. A perzsa távbeszélőt, melyet eddig magántársaság tartott üzemben, átvette a perzsa állam. 4793 távbeszélő előfizetői állomást vettek át. Ezek közül Teheránban 2121 előfizetői állomás, Isfahanban 398, Hamadan-ban 328, Schirazban 373 előfizetői állomás van üzemben. Ezenkívül még az angol-perzsa köljajtársaságnak is van Khuzistanban távbeszélő hálózata, melynek állomásait is beleszámítva, az országban összesen kb. 6000 távbeszélő előfizetői állomással lehet számolni. (J. T. 1932. 7.)

Rádiótávbeszélő útján irányított légi flotta-gyakorlatról olvassunk a Journal Télégraphique f. é. 7-ik számában. A gyakorlatok a londoni repülőtérén folytak s azokat a Household Brogade Flying Club rendezte.

A gyakorlaton 5 könnyű repülőgép vett részt, melyek Standard rendszerű, igen kis súlyú rádiótávbeszélő vevőállomásokkal voltak felszerelve. Ezek az állomások lebegő antenna helyett fix antennával vannak felszerelve, ami a vételt bármikor úgy repülés közben, mint a szárazföldön egyaránt lehetővé teszi.

A repülőgépeket a gyakorlat alatt Duncan Sinclair kapitány, az angol légügyi minisztérium jelzőszolgálatának volt főnöke irányította s a pilóták pontosan betartották mindazokat a mozdulatokat, melyeket parancsnokuk rádiótávbeszélőn

irt nekik elő. A repülőtéren felszerelt hangosan beszélők a közönség számára lehetővé tették a parancsoknak és a mozdulatoknak követését, illetőleg ellenőrzését. S tényleg, a repülőgépek egy darabig együtt repültek, aztán szétszóródtak, majd a kapitányuktól kapott parancsra visszajöttek a repülőtér fölé, mely fölött különböző irányokban jelentek meg. Végül Duncan Sinclair megjelölte számukra a leszállásnál követendő irányt, valamint azt is, hogy földet érve mely úton haladva kell nekik a hangárokba bevonulniok. A gyakorlatok a közönség körében igen nagy sikert arattak (J. T. 1932. 7.)

Mennyi ideig hallgatják az egyes emberek naponta a rádióhírdendót? Egyik amerikai napilap kérdést intézett olvasóihoz aziránt, mennyi ideig hallgatják naponta a rádióhírdendót? A feltett kérdésre a laphoz 121.888 válasz érkezett be. A választadók többsége napi 4 órát mondott be, egyhatoda azonban naponta 6 órát tölt készülékénél. (J. T. 1932. 7.)

A svájci távbeszélő nem érzi meg a gazdasági válságot. A svájci táviró- és távbeszélő igazgatás 1931. évi jelentése szerint a távbeszélő a gazdasági válság ellenére is további fejlődést tudott felmutatni. A távbeszélő állomások száma ebben az évben 324.088-ra emelkedett, ami az 1931. évben 26.158 állomással való szaporodást jelent. Ez a szaporulat mindazonáltal az 1930-as év szaporulatához képest 10%-al gyengébb. Az új állomásokból 43%-nak a megszerzését a svájci igazgatás a kifejtett erős propaganda-tevékenységnek tulajdonítja. Az új állomások a következő érdekeltségi csoportokhoz tartoznak:

41.2% (1930-ban 38.7%) az ipar és kézmű körébe,

11.9% (1930-ban 18.8%) akadémikus hivatások, hatóságok, igazgatások,

37.7% (1930-ban 36.3%) magánlakások,

9.2% (1930-ban 6.2%) mezőgazdaság.

Az állomássűrűség terén, mely Svájcban ezidőszerint 100 lakosnál 8 állomásnak felel meg, az európai államok közt a 3-ik helyre küzdötte fel magát. A jelentés a forgalom és a bevétel terén elért emelkedést a forgalmi berendezések fejlesztésének, a propaganda tevékenységének, valamint a mellékállomások nagymérvű szaporodásának a javára írja. (E. F. 1932. 29.)

A spanyol távbeszélőt még sem fogják visszaállamosítani. A közelmúltban napvilágot látott sajtóközlemények, melyek arról adtak hírt, hogy a spanyol köztársasági kormány a diktatura által amerikai társasági kezelésbe átengedett távbeszélőt ismét állami kezelésbe kívánja venni, úgy nyolc pénzügyminiszter ugyanis legutóbb

a spanyol parlamentben kifejtette, hogy a látszik nem bizonyulnak valósnak. A spátávbeszélő újbóli államosítása 300.000.000 márkának megfelelő összeget emésztene fel, amire a spanyol költségvetésben ezidőszerint nem lehet fedezetet találni. Így az államosításból egyelőre nem lesz semmi. (E. F. 1932. 29.)

Új angol-belga tengeralatti távbeszélő kábel fektetésének tervéről olvasunk az Európaiischer Fernsprechdient 29-ik számában. A kábel fektetését az angol és belga igazgatások St. Margarets (Dover mellett) és La Panne közt tervezik abból a célból, hogy az Anglia és a kontinens közti távbeszélő összeköttetéseket megszorítsák. A 93 km. hosszú kábelt a Siemens Brothers woolwichi cég építi. A négyhuzalosan sodrott kábel 30 napirszigetelésű négyesből fog állani, melyeket két csoportba fognak osztani. A két csoportot elektrostatikus ellenző fogja egymástól elválasztani. (E. F. 1932. 29.)

A tenger fenekén dolgozó buvárok felszerelése távbeszélővel. A Portland közelében elsüllyedt M 2. jelzésű angol tengeralattjáró kiemelési munkálatainál a tenger mélyére leszálló buvárokat távbeszélővel szerelték fel. A tizenkét buvár, aki a nehéz munkánál közreműködött, ily módon állandó összeköttetésben állott anyahajójával s mindig jelenthette megfigyeléseit. A mentési munkálatok vezetője a távbeszélőn kapott jelentések alapján azonnal megfelelően intézkedhetett a továbbiak iránt. (E. F. 1932. 29.)

A Lengyelország és a külföld közti távbeszélő összeköttetések megszorodása. A Varsó-Teschen közti távbeszélő távkábel elkészülte következtében a következő új nemzetközi távbeszélő összeköttetések üzembehelyezése vált lehetségessé: Bielitz—Mor. Ostrawa, Lodz—Bécs, Varsó—Budapest, Varsó—Prága, Kattowitz—Mor. Ostrawa, Varsó—Genf. Az új összeköttetések a Lengyelország és a külföld közti távbeszélő forgalom jelentős megjavulását fogják minden bizonnyal eredményezni. (E. F. 1932. 29.)

Anglia és Szovjetország között megnyitott a távbeszélőforgalom. A forgalomban orosz részről Moszkva, angol részről pedig az egyesült királyság és Írország valamennyi távbeszélő központja vesz részt. A háromperces beszélgetés díja az erősforgalmú órákban 10.35 Rubel, a gyengeforgalmú órákban 6.21 Rubel. A Szovjetország és Hollandia közti távbeszélő forgalom megnyitása ugyancsak tervbe van véve. Ebben a forgalomban egyrészt Moszkva, másrészt Hága, Amsterdam, Rotterdam, esetleg még más hollandiai ke-

reskedő városok is részt vennének. (E. F. 1932. 29.)

A török távbeszélő fejlődése. Miután Törökország és Középeurópa közt megnyitott a távbeszélő forgalom, a török kormány azon van, hogy a nevesebb török városok közt is távbeszélő összeköttetéseket létesítsen. Így legközelebb a török birodalom két jelentős városa Bursa és Izmir (Szmirna) közt akarnak távbeszélő összeköttetést létesíteni. A következő nyáron e két várost Ankarával és Istambulal is össze akarják kötni távbeszélővel. Az Istambul és Zonguldak közti távbeszélő építését állítólag már el is kezdték. (E. F. 1932. 29.)

Vonattávíró szolgálat Svájcban. A svájci szövetségi vasutakon utazók május 22. óta a vonatkísérő személyzet útján nemcsak Svájcba és Lichtensteinbe szóló, hanem Németországba, Ausztriába, Belgiumba, Franciaországba, Nagybritanniába, Magyarországra, Olaszországba, Németalföldre és Csehszlovákiába szóló táviratokat is adhatnak fel. A táviratok közértelemű nyelven szerkesztendőek s azok hossza 14 szónál hosszabb nem lehet. Különleges szolgálatok nem köthetők ki. A táviratok egységes díja a következő: Ausztriába 2.70 frc, Németországba, Franciaországba, Olaszországba 3.10 frc, Belgiumba, Németalföldre, Magyarországra, Csehszlovákiába 4.— frc, Angliába 4.85 frc. A vonatkísérő személyzet a nekik az utasok által átadott táviratokat vagy közvetlenül, vagy a postai alkalmazottak közvetítésével juttatja el továbbítás végett a legközelebbi táviróhivatalhoz. (J. T. 1932. 6.)

A népszövetség rádióállomásának építési munkálatai, melyekben a „Radio-Suisse“ is igen tevékenyen vesz részt, 1931. év folyamán annyira haladtak előre, hogy a két rövidhullám-rendszerű adót 1932. február havában üzembe lehetett helyezni. Ily módon az állomást a leszerelési konferencia kezdetekor már igénybe lehetett venni.

Az állomás útján létesített sanghaji, tokiói és manillai közvetlen rádiótávíró összeköttetések mindenben bebizonyították, hogy az állomás megfelelő tulajdonképeni céljának, hogy a legnagyobb távolságokon a népszövetség számára közvetlen és független rádiótávíró összeköttetéseket biztosítson. Így a leszerelési konferencia első jelentős fázisában ideiglenesen megnyitott Genf—New-York viszonylat műszaki szempontból annyira kifogástalannak bizonyult, hogy az új genfi állomás segítségével most már a Buenos Aires-sel és Rio de Janeiro-val való forgalom megnyitása is biztosítottának látszik.

Az irányított antenna-rendszer segítségével a népszövetség abba a kellemes helyzetbe fog ily módon kerülni, hogy Genf a Föld bármely távoli pontjával közvetlenül fog tudni rádió útján érintkezni.

A népszövetségi rádióállomás útján megnyitott közvetlen viszonylatok természetesen a svájci kereskedelmi rádiólevezetés számára is igénybevehetőek. A svájci üzleti körök tehát a távol kelettel, illetőleg Délamerikával e közvetlen összeköttetésen cserélhetik ki üzleti közleményeiket.

A genfi rádióállomás kb. 4 millió svájci frankba került, mely összegből 2.4 millió frankot a népszövetség fedezett, 1.5 millió franknál nagyobb összeget pedig a „Radio Suisse“ társaság. (J. T. 1932. 6.)

A Svájc—New-York közti közvetlen rádiótávíróösszeköttetést, mely a népszövetség rádióállomásától függetlenül dolgozik, a f. é. májusában üzembe helyezték. Az új összeköttetés adóállomása, mely Marconi rendszerű rövidhullámon dolgozó adóállomás, Münchenbuchsee-ben épült. Eleinte a svájciak az üzemeltetést csak az éjjeli órákra korlátozottan tartják fenn, amikor főleg táviratleveleket váltanak Amerikával. Később, mikor az állomás forgalma már jobban kifejlődik, 24 órás állandó szolgálatra fognak berendezkedni s a megerősített állomást irányított antennával fogják felszerelni.

A münchenbuchsee-i állomást különben rövidhullám-rendszeren az európai rádióállomásokkal való levelezésre is felhasználják s az főleg a nyári hónapokban tesz a svájciaknak igen jó szolgálatot. (J. T. 1932. 6.)

Rendőrségi járőr-rádiószolgálat rendszerezése Kanadában. A kanadai végrehajtó bizottság elhatározta, hogy a rendőrség számára központi rádióállomást építtet. A kanadai rendőri rádiószolgálatot először Montréalban szervezték meg, felbuzdulva azokon a sikereken, melyeket e szolgálattal Détroit-ban elérni sikerült. Az új berendezés költségét 30.000 dollár-ra teszik.

Az új rendőri-rádiószolgálat a következőképpen működik: Az adóállomást a rendőrség központi épületében állítják fel. A 40 rendőrségi járőrautó mindegyike az adóállomás hullámára beállított vevőállomással van felszerelve. A járőrautók mindegyike kb. egy négyzetméterföldnyi területen végzi a maga körútját. Mihelyt a rendőrségi központtal valami merénylet elkövetését közlik, az adóállomás erről egyidejűleg mind a 40 járőrautót értesíti s ellátja őket ugyancsak rádió útján a szükséges utasításokkal. (J. T. 1932. 6.)

Japán rádiótávbeszélő tervei. A japán közlekedési miniszter rádiótávbeszélő társaság alakításának a tervét hagyta jóvá, mely egyrésztől Japán (Tokio), másrésztől Sanghai, Mandzsuria, Formosa és az Egyesült-Államok közti rádiótávbeszélő forgalmat lesz hivatva életre kelteni. A társaság Tokióban a legmodernebb rendszer szerint rádiótávbeszélő adó-vevő állomást épít, mely a tokiói távbeszélő központtal fog összeköttetésben állani. Az Egyesült-Államokkal folytatandó 3 perces beszélgetés díját 40–50 yen-re kalkulálják, mely összegnek 5%-a a közlekedési minisztériumot fogja illetni.

Érdekes, hogy e tervvel a japánok már három év óta foglalkoznak, annak megvalósítása azonban mindezekig késett és pedig azért, mert a japán közlekedési minisztérium az állomást minden körülmények közt külföldi anyagok igénybevételének elkerülésével kívánta megépíttetni. (Az építéshez szükséges anyag beszerzési költsége kb. 15 millió sv. frank lenne).

A Japán és Amerika közti rádiótávbeszélő forgalom megnyitására mindazonáltal két év előtt aligha kerül a sor, az Európával való forgalom megnyitására pedig csak ezután. (J. T. 1932. 6.)

Visio-távbeszélő szolgálat (visiotéléphonie) Franciaországban. A „Journal Télégraphique” közlése szerint Párisban a f. é. május hó 20-án megkezdtek a visio-távbeszélő szolgálatot, melyet néhány nappal később a Paris-Lyon, Nice viszonylatokra is kiterjesztettek.

Az új szolgálat alatt oly távbeszélgetést kell értenünk, melynél a beszélők nemcsak egymás hangját hallják, hanem egymás képét is látják a beszélgetés tartama alatt. Az új szolgálat tehát tulajdonképpen a távbeszélőnek és a képátvitelnek a kombinációja, melyet R. Lyon és Stoyanowsky keltettek életre.

Az első ilyen visiotávbeszélő berendezést Párisban a „Le Matin” szerkesztősége és a „Galeries Lafayette” helyisége közti létesítették a f. é. május hó 19-én d. u. 16 órakor. Az ünnepélyes megnyitáznál L. Rollin francia postaminiszter is jelen volt s rajta kívül természetesen a felalálók, az üzemben érdekelt üzletfelek s a postaigazgatás és a sajtó képviselői.

A kombinált távbeszélő-képátvitelű összeköttetés létrehozásához a speciális távbeszélő és vetítő készülékeken kívül 3 távbeszélő áramkörre van szükség, melyek közül kettő a képátvitel, egy pedig a távbeszélgetés céljaira szolgál.

A szolgálat megnyitás alkalmával a kép az eddigi távolbalátórendszerű képátvitelétől eltérően feltűnően fix volt. Ellenben maguk a beszélők mintegy megerőlt-

etni látszottak magukat, hogy a beszélgetés alatt a vetítő készülék keretében megmaradjanak, ami azzal az eredménnyel járt, hogy a beszélők képe időnkint egészen vagy részben eltűnt. (J. T. 1932. 6.)

Az olasz minisztertanács legújabbban törvényjavaslatot fogadott el, mely szervezetet létesít a rádióhírmondóknak a vidéki körzetekben, főleg pedig a vidéki iskolákban való propagálására. (Ente radio-rurale).

A rádióhírmondó a könyvadás szolgálatában. Olaszországban minden évben a nyár eleje a könyvpropaganda szolgálatában áll. Ebben az időben az olasz városok könyvesboltjai éjfélig nyitva vannak s ott a szerzők és az árusok fáradhatatlanul kínálják eladásra könyveiket a vételre nagyon hajlamos közönségnek. A könyvnek ez az ünnepe májustól—júliusig minden vasárnap megismétlődik Itália városaiban. Újabbban a rádióhírmondó is a könyvpropaganda szolgálatába szegődött. A könyvpiacon hatalmas hangosan beszélők útján kiáltják ki a könyvek címeit, tartalmát, ismertetik a szerzőket, végül pedig közben szórakoztató zeneszámokkal igyekeznek a kíváncsiak tömegét mentől hosszabb ideig a könyvvásáron marasztalni. Hozzávetőleges becslés szerint az olasz könyvvásárok forgalmát a rádióhírmondóknak a propagandába való beállításával 30%-al sikerült megduzzasztani. (J. T. 1932. 6.)

A norvég rádióhírmondó államosítása. A norvég kormány a Storting elé törvényjavaslatot terjesztett, mely 1933. július 1-től kezdve a norvég rádióhírmondót mint állami vállalatot kívánja megszervezni. Ezidőszertől ugyanis a norvég rádióhírmondó szolgálatot magántársaságok látják el.

Az új tervezetben foglalt számítások szerint a norvég kormány ily módon a rádióhírmondóból évi 200.000 norvég korona jövedelemhez fog jutni. E jövedelmet meghaladó bevételt a szolgálat fejlesztésére és tökéletesítésére kívánják fordítani.

A tervezet szerint a rádióhírmondó műsorát az állam külön e célra létesített szervezet útján ellenőriztetni, melyben a vallás és közoktatásügyi miniszter is képviselve volna, mely szervezet azonban független lenne. A norvég rádióhírmondó előfizetőinek száma ezidőszertől 110.000.

A szovjet nem bírja tovább a rádióhírmondó állomások létesítésével és üzemével járó óriási kiadásokat. Eddig ugyanis a szovjet-orosz állam maga fedezte ezeket a kiadásokat s az állomásokat ingyen bocsátotta a közületek rendelkezésére. Mivel a szovjet a rádióhírmondóra propagandisztikus szempontból óriási súlyt helyez s

az új öt éves tervbe is 10 drb 100 kilowattos, 7 drb 20—40 kilowattos, 30 drb 10 kilowattos s végül egy óriás 500 kilowattos adóállomás létesítését vette fel, melyekkel 14 millió detektoros vevőállomást vél kiszolgálhatni, az ezzel járó óriási kiadások meghaladták anyagi erőit. Ezért a Kreml ezidőszerinti parancsolói elhatározták, hogy a jövőben a rádióhírmondó berendezésekért engedélyi illetéket fognak szedni. (J. T. 1932. 6.)

Rádiótávbeszélő összeköttetés expresszvonat és repülőgép közt. A mozgó járművek közti rádióközlekedés terén az utóbbi években elért hatalmas fejlődés újabb, jelentős lépéséről olvasunk a „The Marconi Review“ legutolsó számában. Expresszvonat és repülőgép közti rádiótávbeszélő kísérletekről számol ugyanis be a lap, melyeket a Marconi Company az Imperial Airways Limited-del és a London Eastern Railway Company-vel együttműködve folytatott. Anglia leggyorsabb expresszvonatán az ú. n. „Flying Scotsman“-en (repülő skót-on) Marconi rendszerű, légijárműveken használatos rádiótávbeszélő adó- és vevő berendezést szereltek fel. Az expressz Londont d. e. 10 órakor hagyta el, hogy Skótország fővárosa felé robgonjon. Az Imperial Airways „Heracles“ nevű óriás repülőgépe, mely szintén fel volt szerelve rádiótávbeszélő adó- és vevő állomással, viszont a londoni légikikötőből Croydonból d. e. 11 órakor startolt s a skótországi Glasgow-ha igyekezett. A repülőgép az expressz Grantham közelében, Londontól 100 mérföldnyire érte utol s mialatt a vonat és a gép egymást kergetve haladtak, a két rádióállomás érintkezésbe lépett egymással s több beszélgetést váltottak a robbogó vonat és a felhőket hasító repülőgép közt. A rádióösszeköttetést a két jármű közt félóránál hosszabb ideig tartották fenn s mindazok, kik a beszélgetéseket folytatták, köztük a legnagyobb angol lapok tudósítói, meglepéssel nyilatkoztak a beszélgetések tiszta érthetőségéről. (M. R. 1932. 36.)

Mesterséges atmoszférában berendezett távbeszélő hivatal. Az automatikus távbeszélő központok berendezéseiben a tapasztalat szerint az erősen nedves levegő rozsdaképződést, a tulságosan száraz levegő pedig a kenőanyagok kiszáradását és az érzékeny alkatrészek beporosodását idézi elő, ami üzembizavarkhoz vezet. Hogy ezeket a kellenetlenségeket elkerüljék, a Délkinában fekvő Macao portugál gyarmati távbeszélő központban mesterséges légköri viszonyokat teremtek. A tropikus s erősen nedves nyár alatt ugyanis a központ levegőjét a hőmérséklet alá hűtve tartották s mesterségesen kiszáritották,

míg a száraz téli időszak alatt felmelegítették, vízpárával keverték és portalanították. (T. P. 1932. 12.)

Tengeralatti naszáddal folytatott távbeszélgetési kísérletekről olvasunk, melyeket a Liguriai partok közelében Santa Margeritánál folytattak. A kísérletek egy olasz tengerész tiszt új rendszerű tengeralatti távbeszélgetések céljaira megszerkesztett berendezésével folytak, mellyel sikerült jó érthetőség mellett egy lehorgonyzott hajó s egy a víz alatt tartózkodó tengeralattjáró naszád közt távbeszélgetéseket folytatni. (T. P. 1932. 12.)

Nincs többé hangelváltozás a távbeszélőnél. A Telegraphen-Praxis 1932. évi 12-ik számának közlése szerint angol tudósok oly berendezést létesítettek, mely a távbeszélőnek ezt a régi és kelletlenül fogyatékoságát lesz hivatva kiküszöbölni. Eddig ugyanis minden erőfeszítés és tökéletesítés mellett sem sikerült a távbeszélgetéseknél a hang eredeti színezetét és egyéni sajátosságát teljesen megőrizni és visszaadni. Az új találmány azonban oly eljárással gazdagítja a távbeszélő technikát, hogy a beszélők ugyanolyannak fogják egymás hangját hallani, mintha a szalonban egymással szemben ülve kedélyesen beszélgetnének. Az első kísérleteket az új találmánnyal London és a skóciai Aberdeen közt folytatták s ezek során az aberdeeni beszélő fél skót accentusa a legkisebb elváltozáson sem ment keresztül. Az angol postaigazgatás az új berendezéssel az összes jelentősebb angol helyközi távbeszélő vonalakat fel akarja szereltetni, sőt tovább akar menni s a nagyszerű találmány titkát a nemzetközi távbeszélgetések érthetőségének és tisztaságának megjavítása érdekében a külföldi távbeszélő igazgatásoknak és távbeszélő társaságoknak is el akarja árulni. Az új találmánytól a rádióhírmondó műsorátvitelknél is nagy tökéletesedésre számíthatnak. (T. P. 1932. 12.)

A kisember távbeszélője. Greiner József bécsi mérnök olyan távbeszélő készüléket talált fel, mely a rendes távbeszélő előfizetői díjakat megfizetni nem tudó ú. n. kisember számára kívánja a távbeszélőt hozzáférhetővé tenni. A távbeszélő készüléket valamely több lakásos ház központi fekvésű helyén szerelik fel. Az állomás felhívása esetén egy automatikus csengő abban a lakásban szólal meg, melynek lakóját a távbeszélőhöz hívják. A távbeszélő állomás mindazonáltal nem nyilvános állomás, mert azt csak az illető ház érdekelt lakói használhatják, kiknek az állomáshoz külön kulcsok is van. Hívás esetén az áramkör a beszélgetés számára csak 1 garas díj lefizetése után válik szabaddá. Az állomáshoz csatlakozott lakók nevei ter-

mészetesen a távbeszélő névsorba fel vannak véve. A csatlakozók havonta csak 3 Schilling előfizetési díjat fizetnek, vagyis a kisembernek is lehet majd ezután telefonja. (T. P. 1932. 11.)

A tárcsázási hibák elkerülésére Németországban a birodalmi postaminiszter a távbeszélő állomásokhoz szerelendő pótkészülékek használatát engedélyezte. U. n. gyorstárcsázó készülékről van szó, mely a hívó helyett elintézi és pedig tévedésmentesen a tárcsázást s melyel 50 előre meghatározott szám tárcsázását lehet elvégezteni anélkül, hogy magunknak a tárcsához hozzá kellene nyúlnunk. A készülék fedőlapján jegyzék van, mely a készülék útján hívható távbeszélő állomások számaát mutatja. A hívás úgy történik, hogy a fedőlapra szerelt mozgatható mutatót ahhoz az előfizetői állomáshoz töljük, melyet fel akarunk hívni. A többit elvégzi a készülék s a hívónak a tárcsaforgatással bajlódnia nem kell, tévedésről pedig szó sem lehet, mert a hívás automatikusan történik. A készülék első és utolsó számát a tűz és megtámadás esetén igénybeveendő rendőri szolgálat távbeszélő állomására szokták beállítani, úgy hogy veszély esetén a távbeszélő útján való segélykérés minden keresgélés és idővesztés nélkül végrehajtható. (T. P. 1932. 10.)

Rádiótávbeszélgetés bármelyik távbeszélő előfizetői állomással. Az olasz közlekedési miniszter jelenlétében Marconi szenátornak sikerült új rendszerű készülékével ultra rövid hullámon (52 cm.) Elektra nevű jachtjáról 150 kilométeres körzetben bármelyik olasz város tetszés szerinti távbeszélő előfizetői állomásával összeköttetést létesítenie s azzal beszélnie. A világcsoda számba menő találmány kulcsa egy különleges szerkezetű sugártűkőr, mely az ultrarövid hullámoknak oly erőt ad, hogy azok minden akadályon keresztül tudnak hatolni s a zseniális olasz feltaláló szavai szerint a tenger és a szárazföld közti távbeszélő fejlődési lehetőségei előtt minden akadályt ledöntöttek. (T. P. 1932. 9.)

Dr. Havas Ferenc.

Új szervezés előtt a német rádió. A németek valamennyi adóállomásánál négy-öt, egymástól függetlenül működő szerv bonyolította le eddig a műsorszerkesztés munkáját. Hans Flesch dr. intendáns az elmúlt napokban rádióelőadásában kifejtette, hogy ez a körülmény káros hatással volt a műsorok rendjére és ezért a jövőben a műsorszerkesztés csak két részre tagozódik majd és pedig a prózai, illetőleg irodalmi részre Edlef Köppen vezetésével és a zenei részre, melynek teljhatalmú vezetője Hans Benda lesz.

A vatikán a világrádió kongresszuson.

Madridban tartják ezidén a világrádió kongresszust, mely a legutóbbi washingtoni világgongresszus sok tekintetben hibás hullámelosztását is hivatva lesz orvosolni. A Vatikán várost is meghívták a madridi konferenciára. A Vatikán város képviselőivel Guiseppe Gianfranceschi jézustársasági apátot bízták meg. (Rádió corriere.)

Hálózati rádiókészülékek áramfogyasztása. A Berliner Radiozeitung pontos mérések alapján kimutatta, hogy egy modern négylámpás hálózati készülék kevesebb áramot fogyaszt egy kisebb villanykörténél. A porszívó ötször, a villanyvasaló tízszer több áramot használ el a nagyteljesítményű hálózati készüléknél.

Épülnek a német nagyadó állomások. Az adóenergiák folytonos növelésének reitett harcában Németország jár az élen. Július legvégén megkezdte kísérleti adásait Breslau úi óriásadója, melyet augusztus végén már át is adnak a rendszeres műsorsugárzásnak. Ugyancsak augusztus végére várható a lipcei és frankfurti nagyadók üzembehelyezése is. A két utóbbi állomás az új adók üzembehelyezésével hullámhosszat fog cserélni. A magyar rádiózók szempontjából az új német adóállomások üzembehelyezése csak előnyt fog jelenteni, mivel kitűnő műsorukat ezentúl kisebb teljesítményű lámpakészülékkel is jól lehet majd hallani (Deutsche Welle.)

A rádióval felszerelt autók száma egyre gyarabodik az Egyesült Államokban. Az elmúlt évben 110.000 ópkkocsit szereltek fel rádióval és az e célra gyártott és eladott készülékek értéke meghaladja a 30 milliót. (World Radio.)

Európa-amerikai műsorese rövidhullámokon. A német posta a földrészek közötti műsorese üzembiztonságának növelésére új lehetőségeket teremtett. Königswusterhausenben e célra külön irányított antenna épült, melynek adóállomása az eddigi tapasztalatok alapján legalkalmasabbnak bizonyult 1974 méteres hullámon működik. Ezenkívül két tartalékadó áll a műsorforgalom rendelkezésére. A vevőberendezéseket külön zenei csapat vezetésére alkalmas kábellel kötötték össze a berlini főpostával. Amerikai részről Rockv Pointban épült e célra nagyteljesítményű adóberendezés, míg a vétel Riverheadban történik. Ez az új berendezés úgy német, mint amerikai részről rendelkezésre áll valamennyi adóállomásnak, mely műsoreserét óhajt Amerikával lebonyolítani. (Funk Stunde.)

Adóállomások az olasz óriásgözsökön. Az olasz tengerhajózás két büszkesége, a Conte di Rosso és a még építés alatt álló Conte di Savoya fedélzetére nagyteljesít-

ményű két-kiló wattos rövidhullámú adóállomásokat szereltek. Az adóállomások fedélzeti rádióműsorral kedveskednek a rövidhullámú amatőröknek. A Conte di Rosso legutóbbi indiai útján végzett kísérletek mindenben igazolták az érdekes újításhoz fűzött várakozásokat. (Radio Róma.)

Rádió-gramofonhangverseny statisztika: Német statisztikai kimutatás szerint az orosz rádióban van a legtöbb gramofonhangverseny: 285 óra havonként. A többi európai országokban az alábbi arányban közvetítenek gramofonzenét: Németország 100; Franciaország 90; Jugoszlávia 84; Hollandia 60; Románia 50; Belgium 35; Olaszország 30; Svédország 28; Magyarország 14; Finnország 12; Dánia 6 és Anglia 5 óra gramofonzenét közvetít havonta. (Berliner Radio Zeitung.)

Rádiótechnikai intézet felállítása Csehszlovákiában. A cseh rádióegyesület egy rádiótechnikai intézet felállításán fáradozik, amely a berlini Heinrich Herz intézethez hasonlóan laboratóriumokkal rendelkezne és egy több ezer kötetből álló rádiókönyvtárt is tartalmazna. Az intézet többek között szabadalmak elbírálásával is foglalkozna, továbbá hullámhosszak ellenőrzésével, vételi zavarok kikutatásával stb., stb. Az intézet felállítását érdekelve vannak a cseh posta, a prágai egyetem mérnöki fakultásai, a prágai rádiótársaság, a cseh rádióegyesületek, valamint számos ipari vállalat is. (Funk Stunde.)

Politika a német rádióban. A világ más rádió állomásaival ellentétben, a német rádió nem zárja ki a politikát műsorából. A közelmúltban lezajlott német választások alkalmából a kommunistákat kivéve, minden német párt igénybe vehette a rádiót saját propagandájára, amennyiben legalább 15 képviselője volt a parlamentben. A rádiókortéseknek júl. 21-ig kellett beadniuk kérésaikat az ellenőrző cenzurabizottságnak. A választások előtt hat napon át minden nap 25 percig kortesbeszédek elmondására valamennyi német adó rendelkezésére állott a pártoknak. (Berliner Tagblatt.)

Rádióösszeköttetés Belgium és afrikai gyarmatai között. A közeli napokban indul meg a rádióforgalom az afrikai Leopoldsville és a belgiumi Ruysselede között. (Radio Paris.)

A német iskolák rádió előfizetési díja. A német posta az iskolák rádió előfizetési díját július hó 1-ével az eddigi havi két márkáról 80 Pfennigre szállította le. Az iskolának azonban szavatosságot kell vállalnia, hogy az ilyen mérsékkelt díjú vevőállomással csakis az iskola részére történő adásokat lehessen hallgatni. (Berliner Radio Zeitung.)

Épül az új koppenhágai adóállomás. Koppenhága új 10 kw-os adóállomást kap, amelyet mintegy 10—15 kilométernyire a dán fővárostól, Glostrup mellett építenek. Az építéssel két dán céget, a Radio Danks és az M. P. Pedersen cégeket bízták meg; az építési költségek 1.650.000 dán koronára ruognak. (Radio Magazine.)

„Határközlemények“ rendszeresítése a német rádióban. A berlini rádió vezetősége „Határközlemények“ (Grenzberichte) címmel f. évi június hó 1-től kezdődőleg előadássorozatot kezdett, amely azt a célt szolgálja, hogy a német rádióhallgatóság állandóan és rendszeresen kapjon tiszta képet a német határokon folyó életéről és az ottani eseményekről. Az előadásokat a Funkstunde és a Deutschlandsender-Königswusterhausen állomások fogják közvetíteni. A berlini rádió eddig 18 előadást dolgoztatott ki, az első előadás Memelről szólt, majd az óramutató irányában a többi német határokról tartanak előadást. (Funk Stunde.)

A képtávíró forgalom Németország—Hollandia és Holland—India között augusztus hó 1-én nyílt meg. Díjazás: négyzetcentiméterenként Hollandiába 11 pfennig. Holland—Indiába 1.65 márka. Legkisebb táv Hollandiába 11 márka; Holland—Indiába 165 márka. A továbbítandó kép a 9×20 cm nagyságot nem haladhatja meg. (Amtsblatt des R. P. Min. 1932: 69.)
Huber Oszkár.

HIREK.

Nouvelles.

A madridi világtávíró és világ-rádió-távíró értekezletek ünnepélyes megnyitása a f. é. szeptember hó 3-án d. e. 11 órakor lesz Madridban a régi szenátus palotájában. A magyar államot a távíróértekezleten dr. Havas Ferenc m. kir. postatanácsos, a

rádió-távíró-értekezleten pedig Erdöss Gyula m. kir. postafőmérnök fogja képviselni.

A Reichs-Rundfunk-Gesellschaft új rendszerű pályadíjkítűzése. A Reichs-Rundfunk-Gesellschaft az ezévi nagy rádiókiállítás alkalmából pályadíjat tűz ki,

mellyel a rádióhírmondóban naponta előforduló s idegen szavaknak megfelelő német szavakkal való pótlását szolgáló pályamunkákat kívánja jutalmazni. A német birodalmi rádióhírmondó társaság ezzel a német hallgatóság által naponta hangoztatott közóhajnak vél eleget tehetni, melyeket a legtöbb esetben könnyebb volt hangoztatni, mint azoknak megfelelni. Ezekre a nehézségekre való tekintettel a társaság a nyilvánosságot hívja a pályadíj kifizésével segítségül. A zsüri tagjai a következők: Hardt Ernő szolgálaton kívüli tábornokintendáns, a nyugatnémetországi rádióhírmondó részéről, dr. Jahnke Richard, miniszteri igazgató, a német nyelvegyesület elnöke és dr. Petersen Gyula egyetemi tanár, a Goethe társaság elnöke. Minden további felvilágosítással a Reichs-Rundfunk-Gesellschaft szolgál, Berlin-Charlottenburg 9. Rundfunkhaus. (D. V. 1932. 27.)

Melcher Károly ny. postaigazgató halála. Részvéttel értesültünk a magyar postaigazgatás egyik régi, érdemes tagjának Nagyváradon 1932. év június hó 19-én 71 éves korában bekövetkezett haláláról.

Melcher Károly szerény, de rendkívül alapos gyakorlati és elméleti ismeretekkel rendelkező vezető tisztviselő volt, aki mint postakiadó, 1879-ben a makói postahivatalnál lépett a m. kir. posta szolgálatába. Mint kezelési tisztviselőnek, majd hivatalvezetőnek, 1896-ban fogalmazóvá történt átminősítéséig bőven volt alkalma alapos gyakorlati ismeretekre szert tennie; ezeket azután 15 évi kerületi biztosi működése alatt bőven kamatoztatta a postaintézet és az ellenőrzése alá rendelt személyzet javára.

Mint közigazgatási tisztviselő különösen a járáti ügyeket intézte nagy előszere-ttel. A nagyváradai postaigazgatóság járáti ügyosztályát évtizedet meghaladó időn át vezette. A hadi menetredek és tábortábori posta ügyekben speciálistává képpezte magát, akinek a szövevényes rendeletekben való jártasságát a posta legfőbb vezetősége is nem egyszer vette igénybe és bízta meg különleges feladatok megoldásával. Szorgalma és munkabírása szinte példátlanul nagy volt. Szorgalmánál és szaktudásánál csak szerénysége és kartársai iránt való szeretete volt nagyobb. Nagyvárad román megszállásakor az ottani kerületi postaigazgatóság vezetőjének helyetteseként működött. A megszállás után sem hagyta el munkahelyét, noha nagyszámú családjának minden tagja az ország meg nem szállott területén tartózkodott. Lelkiismeretével nem tartotta összeegyeztethetőnek, hogy hűtelen legyen őrhelyéhez és szaporítsa a halálosan csonkított or-

szág gondjait. Később, amikor már kénytelen volt belátni, hogy testi egészsége sem tud megbirkózni az önként magára vállalt számkivetéssel, többször tett eredménytelen kísérletet az átjövételre, de akkor már a gazdasági viszonyok lehetlenné tették a repatriálást.

Az elhunyt törekeny testében tisztelteméltóan erős, munkás és önzetlen lélek lakott, aki saját érdekeit gondolkozás nélkül alá tudta rendelni a szolgálat és kartársai érdekeinek. Ez utóbbiakért — nem szünt meg élete utolsó percéig dolgozni. Előrehaladott kora ellenére képes volt az új impérium nyelvét állandóan tanulni, hogy önként vállalt nehéz tisztét, mint a nyugdíjas állami tisztviselők egyesületének elnöke, eredménnyel tudja ellátni. Soha se fáradt bele a végnélküli memorandumok tervezésébe, melyeknek célja nyugdíjas sorstársai életlehetőségeinek javítása volt. Tudvalevő, hogy a román megszállott terület nyugdíjasai hónapok óta nem jutnak a szükséges megállapított nyugdíj filléreikhez. Emiatt az elhunyt is sok szükségét látott és a halálát is közvetlenül az okozta, hogy takarékoságból mellőzte az orvosi segítség igénybevételét. Példa nélküli szerénységében és büszke szegénységében nyomorral határos sorsáról gyermekeit sem értesítette, sőt ott élő jó barátai részéről többször felajánlott kölcsönt sem fogadta el, mert mint mondotta, úgy sem tudta volna visszafizetni. Így azután szervezete időelőtt összeroppant s meghalt otthon — s mégis idegenben.

A madridi világtávíró-konferenciát megelőző előértekezletet tartottak az északi államok. Az értekezlet Osloban június hó 15. és 20. közt folyt le s azon Dánia, Finnország, Izland, Norvégia és Svédország képviseltették magukat. Az értekezlet célja a többi igazgatás és távíró-társaság által a madridi világtávíró, illetőleg világ rádiótávíró értekezletek elé terjesztett nagyszámú javaslat megvitatása volt. Ez alkalommal az északi államok a maguk sajátos helyzetének figyelembevételével a javaslatokkal szemben elfoglalandó közös álláspontjukat is megállapították. (J. T. 1932. 7.)

KÖNYVSZEMLE.

A Svájci Alpesi Posták Centennária. Akkor kell ünnepelni, amikor arra ok van s ezért a svájci posta a mostani nehézségek ellenére is szükségesnek tartotta, hogy az alpesi posták száz éves fej-

lődését tartalmazó, számos színes képpel ellátott könyvet kiadja.

Erre a célra számos munkatársat hívott meg, ú. m. H. Bloesch, Paul Budry, Paul Chaponnière, Pierre Grellet, Marc Henrioud és a kiváló festőt Ed. Elzingre-t, aki kedves címlapot festett. A szakmunka egyes fejezeteihez tartozó illusztrációk megkapó hűséggel ábrázolják a régi svájci metszeteket és a jelenkor festőinek munkáit. Olyan világ, mely élénk színekben újraél.

Különös érdeklődésre tarthatnak számot azok a fejezetek, amelyek a fejlődést az első postakocsitól a mai gépkocsi közlekedésig s a posta harcát a zord időjárással, a gyakori hózivatarokkal tárják elénk. A könyv e történelmi fejezeteken kívül számos statisztikát is tartalmaz s az egészhez az intézet vezérigazgatója írt igen meglehangú előszót.

A könyv francia és német nyelven jelent meg, angol kiadása pedig előkészítés alatt áll. Ára 6 svájci frank és könyvkereskedésekben s a postahivatalok pénztárainál kapható.

A táviróunió nemzetközi irodájának új kiadmányai: „Liste des voies de communications télégraphiques internationales du régime extraeuropéen“ (Az Európán kívüli

díjrendszerű nemzetközi táviró összeköttetések jegyzéke). A füzet ára postai szállítással és csomagolással együtt 0.90 svájci franc.

„Statistique générale de la télégraphie relative a l'année 1930“ (1930. évi általános táviróstatisztika). A kiadmány ára postai szállítással és csomagolással együtt 1.20 svájci franc.

Falurendszerű automata távbeszélő.
Irta: Kovács Andor ob. mérnök. Szerző a szentendrei falurendszerű automata központ berendezését és működését ismerteti. A házagpótló munka méltatására alkalmilag még visszatérünk.

Szerkesztői üzenetek.

Communications de la Rédaction.

A Magyar Posta Jogász- és Mérnök tisztviselők Országos Egyesületének tagjait ezúton értesítem, hogy az Egyesületi Értesítő 7-ik száma július hóban már megjelent s emiatt takarékosági okokból szeptember havában Egyesületi Értesítő nem adunk ki.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Ingyen aranytöltőtollat *tizen négy karátos, eredeti amerikai gyártmányút (Parker rendszerű nyomótöltéssel) vagy egy*

Kürschner-féle kézilexikont *900 oldal, 32 táblával vagy egy*

Rádió-lámpát kap *a RADIOWELT minden éves előfizetője.*

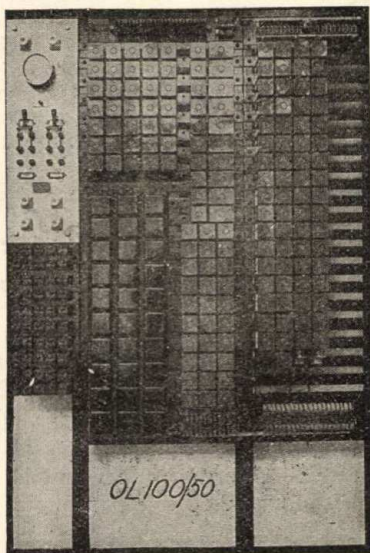
Kérjen még ma mutatványszámot a RADIOWELT kiadóhivatalától, Wien, I. Pestalozzigasse 6. Legrészletesebb rádióműsorok, érdekes olvasmányok, gazdag műszaki rész, utasítások berendezések létesítésére, hangos film, rövid hullámhosszak, nagyszámú rézkarcillusztrációk, nyelvtanfolyamok és érdekfeszítő regények közlése.

„ERICSSON”

MAGYAR VILLAGOSSÁGI RT.
BUDAPEST

Fehérvári-ut 70.

Tel. : J. 454-55, LÁ. 4-53.

50 vonalas, 100-ig bővíthető auto-
matikus kapcsoló.

Gyártmányaink mindinkább
közismertté váló sajátságai:

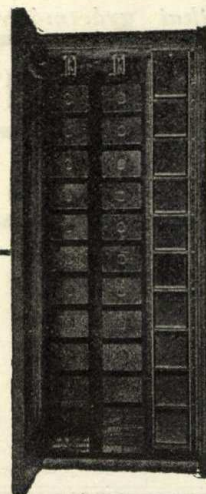
1. Megbízható működés.
2. Minimális karbantartási költség.
3. Tetszetős külső és gondos belső kidolgozás.
4. Versenyképes árak.

Az 1932. év újdonságai:

**Automatikus házi telefonbe-
rendezések 12-1000 vonalig.**

**Állami csatlakozás 4 fővonallig,
billentőgombos készülékekkel.**

Alközpontok 100 vagy 1000 vonalig bővíthető rendszer szerint. Házi és kimenő állami kapcsolások kezelő nélkül. Bejövő hívások fogadására és továbbítására manuális vagy félautomatikus közvetítő be-
rendezés. Teljesen automatikus vidékiközpontok és hálózatok, interurbán forgalomban is kezelő nélkül, bármely vonalszámra.

24 vonalas kapcsoló